

**PROFESSIONELE BACHELOR IN HET ONDERWIJS
SECUNDAIR ONDERWIJS**

Afstudeerproject

**Hoe een zak kolen de
samenleving veranderde.**

Lerarenbundel

**PROFESSIONELE BACHELOR IN HET ONDERWIJS
SECUNDAIR ONDERWIJS**

Afstudeerproject

**Hoe een zak kolen de
samenleving veranderde.**

Lerarenbundel

PROMOTOR
JOS NEUTELAERS
GESCHIEDENIS

REBECCA NOË
GESCHIEDENIS-ENGELS
ACADEMIEJAAR 2013-2014

Voorwoord

Met dit eindwerk sluit ik mijn vier jaar als student 'leraar Geschiedenis-Engels' af.

Bij het tot stand brengen van deze bundel heb ik veel raad en informatie mogen ontvangen. Ik zou graag mijn dank willen betuigen aan deze personen die mij hebben bijgestaan.

Als eerste wil ik graag mijn grootvader bedanken, ik kende hem niet maar hij gaf me het idee om een eindwerk te maken rond zijn verleden, zo leerde ik hem beter kennen.

Als tweede zou ik graag Jos Neutelaers, mijn lector geschiedenis en rechterhand, bedanken voor zijn steun en hulp doorheen het hele proces. Het proces startte in 2010, hij heeft me bijgestaan in moeilijke en zware dagen en dat bleef hij doen tot de dag van vandaag.

Daarnaast wil ik graag Marcel Haenen, Eddy Wintmolders, Georges Szymczak, Antonello Noè en hun familie bedanken. Zij gaven mij interne informatie over de samenleving rond de mijnen die u niet op het internet noch in boekjes kan vinden.

Mijn laatste dankwoorden gaan uit naar mijn familie en mijn vriend Dries. Zonder mijn ouders had ik nooit de kans gehad om te studeren en zonder mijn zussen en broer had ik geen schouder om op te huilt als het eens niet lukte. Dries wil ik graag bedanken om me te blijven steunen en me moed te geven om verder te gaan en niet op te geven.

Inhoudsopgave

Voorwoord.....	4
Inleiding.....	8
1 Steenkoolmijnen.....	9
2 Wie, waar en waarom.....	11
2.1 Winterslag	13
2.2 Beringen.....	14
2.3 Eisden.....	14
2.4 Waterschei	15
2.5 Zwartberg.....	15
2.6 Zolder.....	16
2.7 Houthalen.....	16
3 Politiek domein.....	18
3.1 Partijen.....	18
3.1.1 Christelijke Volkspartij	18
3.1.2 Volksunie	19
3.1.3 Partij van de Arbeid.....	19
3.1.4 Belgische Socialistische Partij.....	20
3.1.5 Vlaams blok	20
3.1.1 Partij voor de Vrijheid en Vooruitgang	21
3.2 Hedendaagse politiek.....	22
3.3 Stakingen	25
4 Economisch domein.....	27
4.1 Algemeen.....	27
4.2 Kapitaal.....	28
4.3 De ex-mijnwerkers en pensioen	29
4.4 Transport.....	31
4.4.1 Spoorlijnen	31
4.4.2 Waterwegen	32
4.4.3 Autowegen	32
5 Sociaal domein.....	34
5.1 Migranten	34

5.1.1	Aankomst van de eerste migranten	34
5.1.2	De nieuwe rekruten	36
5.2	Mannen	37
5.2.1	Belangrijke figuren	37
5.3	Voordelen tijdens de mijnjaren	39
5.4	De nadelen van de mijnarbeid	40
5.5	Vrouwen	42
5.6	Woonplaats	45
5.6.1	Barakkenkampen	45
5.6.2	Cités	47
5.7	Andere gebouwen	50
5.7.1	Het ziekenhuis	50
5.7.2	Religieuze gebouwen	51
5.7.3	Winkels	57
5.7.4	Restaurants	59
5.7.5	De Cafés	59
5.8	Scholen en opleidingen	61
5.9	Verenigingen	65
5.9.1	Algemeen Christelijk werknemersbond	65
5.9.2	Algemeen Christelijk Vakverbond en Centrale der Vrije Mijnwerkers	65
5.9.3	Socialistische Centrale Mijnwerkers	66
5.9.4	Katholieke Arbeids Jeugd	67
5.9.5	KAV	68
5.9.6	Gevolg vakbonden en verenigingen	69
5.10	Sociaal contact vroeger	71
6	Cultureel domein	73
6.1	Religie	73
6.1.1	Sint Barbara	73
6.1.2	Nieuwe Religie	76
6.2	Nieuwe talen	77
6.3	Sport	78
6.4	Kunst	80
6.4.1	Schilderkunst	80

6.4.2	Monumenten	81
6.4.3	Halve Frank.....	82
6.4.4	Literatuur.....	82
6.4.5	Musea	83
6.4.6	Muziek.....	84
6.4.7	Film.....	85
7	Activiteiten, tijdslijn en de route	87
7.1	Activiteiten.....	87
7.1.1	Projectdag voor de uitstap.....	93
7.1.2	In de bus	96
7.1.3	Tijdens de wandelingen.....	101
7.1.4	In de klas na de uitstap	106

Inleiding

Verhalen over mijn grootvader waren de leukste, mijn vader vertelde me over zijn reis naar België en hoe goed het was in België voor de buitenlanders. Ik stelde me na jaren de vraag, was het reizen naar België zo gemakkelijk voor de mensen, was het werk in de mijnen zo goed voor de arbeiders en wat is er allemaal veranderd door de nieuwe culturen die in België zijn gevestigd?

Ik heb dit eindwerk gemaakt voor leerlingen van in het vierde jaar, in de tweede graad ASO en TSO. Met dit eindwerk ga ik jullie de antwoorden geven op verschillende vragen. Ik vertel jullie over de politiek, wat is daar veranderd en welke voor- en nadelen waren er voor de mijnwerkers.

Ik geef jullie informatie over de economie, wat is er allemaal veranderd in de dorpen en steden, welke wegen waren belangrijk voor het transport en wat gebeurde er met de arbeiders toen de mijnen werden gesloten.

Daarnaast vertel ik over de gewoontes van de arbeiders: hoe ze woonden, wat ze aten, wat kennen we op de dag vandaag nog dat we eigenlijk van de buitenlandse arbeiders hebben geleerd. Wat ook nog belangrijk is, is de vrouw: wat deden zij overdag, hadden zij een belangrijke rol?

Als laatste geef ik informatie over de kunst en religie die we leerden kennen door de buitenlandse arbeiders. We kennen de film 'Marina', deze film vertelt het verhaal over Rocco Granata en zijn jeugd jaren in België.

Uit dit eindwerk kunnen we concluderen dat we veel hebben geleerd van de buitenlandse arbeiders en omgekeerd maar ook dat er zeker veel verandering kwam op economisch-, cultureel vlak en in de politiek.

1 Steenkoolmijnen

In een steenkoolmijn wordt steenkool en bruinkool ontgonnen. Bruinkool kan je in open mijnen opgraven, maar steenkool moet je in gesloten mijnen ontginnen. Een gesloten mijn is een mijn met een onderbouw en een bovenbouw. De bovenbouw houdt zich bezig met de machines en de onderbouw ontgint steenkool. Daarom is steenkool duurder in prijs en het is gevaarlijk werk, maar de mens had de kolen nodig voor verwarming, bereiding van voedsel en voor de stoomtreinen.¹

Bruinkool werd vooral in Nederlands-Limburg ontgonnen maar steenkool werd in Nederland en België uit de grond gehaald.

De steenkoolmijnen van Wallonië bevonden zich in Luik, Charleroi en de Borinage in de provincie Henegouwen. De steenkoolproductie was nodig voor de industrie van Wallonië. Winterslag was de eerste mijn in Vlaanderen of beter gezegd van de Kempen.

André Dumont (1847-1920) was hoogleraar in geologie aan de universiteit van Leuven. Hij was de opvolger van Guillaume Lambert, ook die was een geoloog en een mijnbouwkundige. André Dumont was ervan overtuigd dat er steenkool was in Limburg. In 1901 vond Dumont de eerste steenkool in As. In 1917 werd de eerste steenkoolmijn geopend, die van Winterslag. Daarna volgden de andere mijnen. In Limburg alleen hadden we maar liefst zeven steenkoolmijnen: Beringen, Eisden, Houthalen, Winterslag, Waterschei, Zwartberg en Zolder. Deze mijnen werden de zeven mijnzetels van de Kempen genoemd. Ze voorzagen steenkool aan Waalse fabrieken, het buitenland en het Vlaamse volk.²

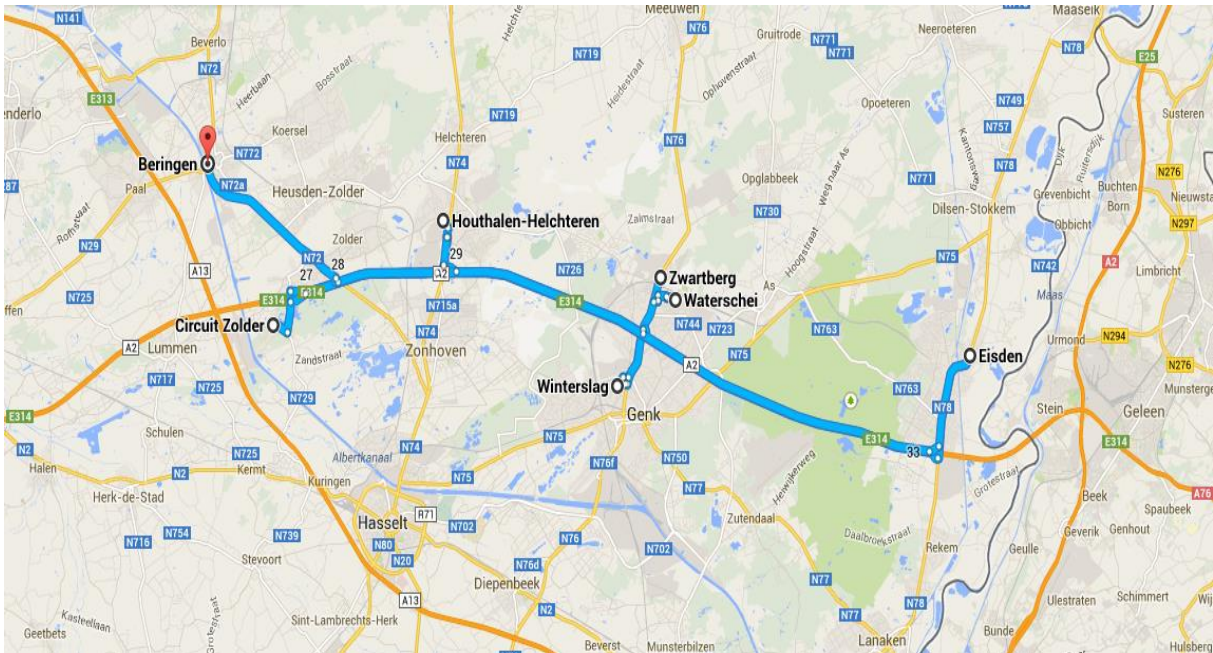
Vanaf 1950 moesten de steenkoolmijnen van Wallonië sluiten omdat er goedkopere steenkool over zee kwam en er werd een alternatieve energiebron ontdekt, namelijk aardolie. Alle koolmijnen van Wallonië sloten waardoor Wallonië kampte met een hoge werkloosheid.

In 1966 sloot de eerste Limburgse steenkoolmijn; Zwartberg. Er werkten maar liefst 4000 mensen. Hieruit ontstond veel herrie; de mijnwerkers van Zwartberg zochten steun bij de andere Limburgse arbeiders. Heel Limburg stond in rep en roer. Door deze actie had de regering beloofd dat de mijn van Zwartberg niet zou sluiten totdat de mijnwerkers een andere job hadden gevonden.

In de jaren '80 wilde de overheid dan toch alle mijnen sluiten. De mijnwerkers werden verleid met een flinke som geld en een goede pensioensregeling. 18 000 mensen werkten in de mijnen, veel van hen hadden nu geen baan meer. In 1992 sloot de laatste Limburgse steenkoolmijn, dit was de mijn van Zolder.

¹ NET: <http://nl.wikipedia.org/wiki/Kolenmijn>

² VAN DOORSLAER, B., De koolputters, Deel 1: De zeven mijnzetels, Waanders, 2005, p

Doelstellingen

Kennis:

1. De leerlingen geven de naam van de man die de eerste steenkool vond in As.
2. De leerlingen geven het jaar waarin André Dumont steenkool vond in As.
3. De leerlingen geven het jaar waarin de eerste steenkoolmijn in Limburg werd geopend.
4. De leerlingen geven het jaar waarin de eerste steenkoolmijn in Limburg werd gesloten.
5. De leerlingen kunnen de twee kolen opsommen die men ontgon in de mijnen van Limburg.
6. De leerlingen kunnen de drie redenen geven waarom mensen steenkool nodig hadden.

Vaardigheden:

1. De leerlingen kunnen aan de hand van de kaart en atlas de zeven mijnen aanduiden op de kaart.

Tips:

Geef deze opdracht als voorbereidend werk in de klas. Dit is de basis die de leerlingen moeten kennen voor hun tocht door de Limburgse mijnen.

---

2 Wie, waar en waarom

We weten wat steenkoolmijnen zijn en waar ze zich bevinden, maar wie werkte in deze mijnen? Vele Belgen werkten in de mijnen, het was zwaar en gevaarlijk werk dat werd teveel voor België. Dus ging België op zoek naar nieuwe arbeiders. De eerste nieuwe mijnwerkers kwamen uit Polen en Italië. België had namelijk een contract met de Italiaanse overheid. Als Italië arbeiders zou sturen, kreeg ze steenkool in de plaats, hoe meer arbeiders hoe meer steenkool.³

Na de economische crisis rond de jaren 30, kwamen de eerste arbeiders aan in Marcinelle. Niet veel later, in augustus 1956 brak er een brand uit in de mijn, liefst 262 mijnwerkers kwamen om, waaronder veel Italianen. Na de grote ramp in Marcinelle had Italië de beslissing genomen om geen arbeiders meer te sturen naar België. Italië vond de werkomstandigheden te slecht. Dat kwam niet enkel door de brand, maar veel Italiaanse priesters schreven naar Italië dat de werkomstandigheden uitermate slecht waren. Alleen als België ervoor zou zorgen dat de werkomstandigheden verbeterden, mochten de Italianen terug naar België vertrekken.

België dacht hier anders over ze verhoogden de lonen en lokte zo Grieken, Portugezen en Spanjaarden naar Limburg en als laatsten kwamen de Turken en Marokkanen.⁴⁵

Het was heel gemakkelijk voor België om gastarbeiders te vinden. Er was veel werkloosheid in de zuiderse landen. Dat kwam omdat de oogst te weinig of zelfs helemaal niets opbracht. Daarnaast waren de landen nog niet terug op punt na de oorlogen. Die mannen van het zuiden en het oosten wilden graag voor hun familie zorgen zoals iedereen. Voor hen was elk werk goed. Vaak viel het op dat enkel de mannen kwamen en dat hun familie in hun eigen land bleef. Die mannen kwamen zoals gastarbeiders nu in België werken.

In Limburg groeide de economie weer. De arbeiders vonden steenkool in As en ze bouwden mijnen. Deze mijnen waren beter qua technologie, veel gastarbeiders kwamen terug omdat ze hier wilden werken. Ook de Polen en Italianen hoorden het nieuws over de nieuwe mijnen en werden verleid om hier te komen werken, want het ging nog steeds niet goed in de zuiderse landen.

Als we nu rondlopen in Genk, Houthalen, Winterslag,... zien we veel allochtonen, maar het is de eerste, soms de tweede generatie die ons heeft geholpen in de mijnen. Veel onder hen hebben hun leven gelaten om hun gezin te onderhouden. In de onderbouw werken was nu eenmaal niet ongevaarlijk. Er waren natuurlijk veel jongeren die werkten toen de mijnen werden gesloten, maar die hebben de kans gehad om verder te kunnen werken in de nieuwe fabrieken.

Door de jaren heen zijn de zeven mijnzetels bekend geworden, ik heb ze voor jullie even opgesomd.

---

³ N.N. *Kolenmijn*, internet, 10/12/2013 (<http://nl.wikipedia.org/wiki/Kolenmijn>)

⁴ N.N., *Mijnwerkers in Limburg*, internet, 10/12/2013 (<http://www.averbode.be/Passages2/Arbeid/gastarbeiders.pdf>)

⁵ VAN DOORSLAER, B., *De koolputters*, Deel 1: De zeven mijnzetels, Waanders, 2005, 31 pagina's

Doelstellingen

Kennis:

1. De leerlingen geven het jaar waarin de eerste werkers naar België kwamen.
2. De leerlingen kunnen twee redenen geven aan de hand van foto's waarom het economisch slecht ging in de andere landen.

Tips:

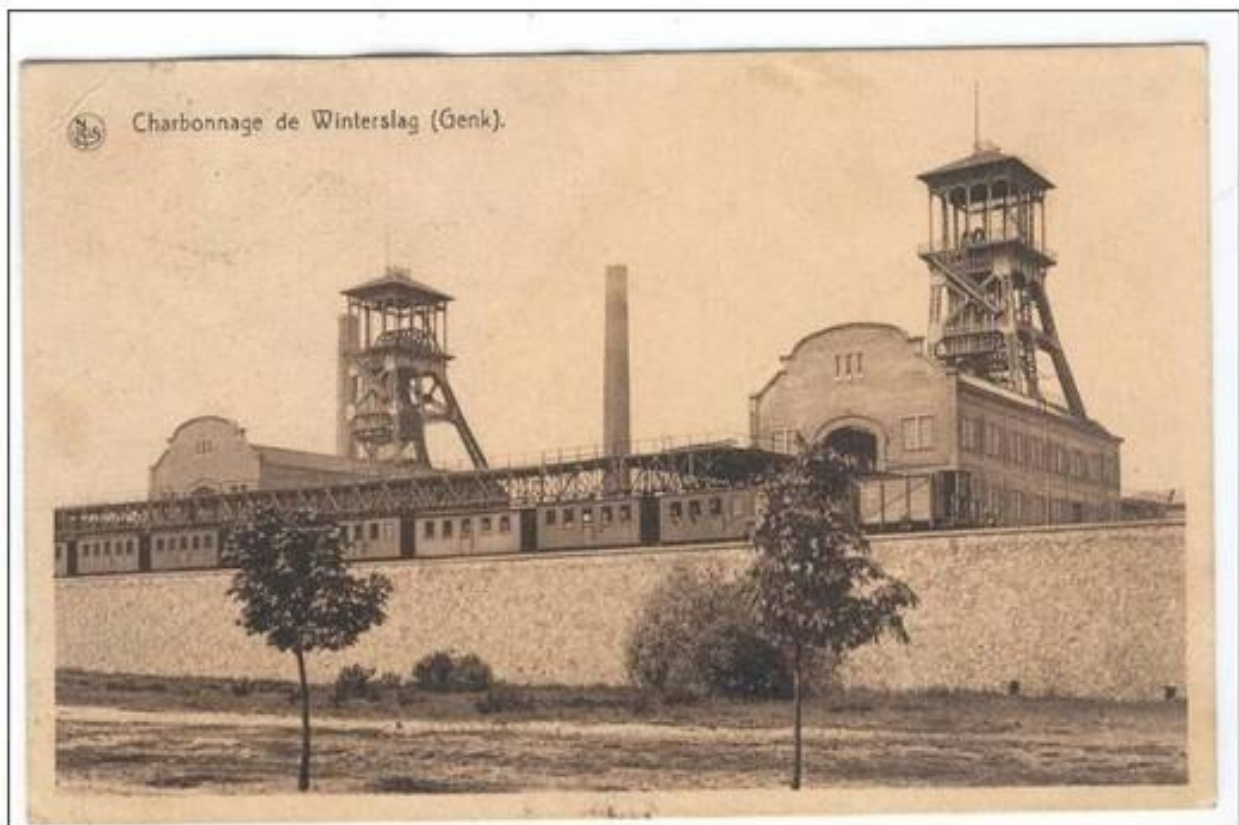
Geef deze opdracht als voorbereidend werk in de klas. Dit is de basis die de leerlingen moeten kennen voor hun tocht door de Limburgse mijnen.

2.1 Winterslag

De mijn van Winterslag begon haar ontginning in volle oorlogstijd. De mijn van Winterslag bereikte begin 1914, juist voor de inval van de Duitsers, de kolenlagen door het ontbreken van de drijfzandlagen. De mijn stond in die tijd onder leiding van Baron Evence Coppée, deze man verkreeg veel aanzien bij de Duitsers. Na de oorlog werd de Baron beschuldigd van collaboratie met de Duitsers, in 1924 werd zijn naam weer gezuiverd.

De mijnen werden bekend door de jaren heen, de mijn van Winterslag werd bekend op een negatieve manier. Er waren veel dodelijke ongevallen door het hoge werkritme en onbekende geologische omstandigheden van de Kempen. Daarnaast was er vaak sprake van gasontploffingen in de mijn. Dit kwam vaak door onvoorzichtigheid.

Winterslag werd niet alleen negatief bekeken, de mijn had eveneens zijn goede kanten. Door al de negatieve commentaar werden er maatregelen getroffen. De mijn kreeg de reputatie van de strengste en meest georganiseerde mijn. Door het strenge beleid werd Winterslag één van de veiligste mijnen.⁶

⁶ VAN DOORSLAER, B., De koolputters, Deel 1: De zeven mijnzetels, Waanders, 2005, 31 pagina's

2.2 Beringen

In Beringen werd rond 1902 steenkool ontdekt waardoor in 1907 de vergunning werd aangevraagd voor het bouwen van een nieuwe mijn.

De nieuwe mijn was er goed gelegen, er was veel transport mogelijkheid tussen Leopoldsburg en Hasselt. In Leopoldsburg was er een tramlijn naar Antwerpen en vanuit Hasselt konden ze elke richting uit.

De mijn werd bekend door nieuwe wetenschap; bevroeringsmethode. Door deze methode kon men de water- en drijfzandlaag bevroren. De methode bestond al maar de mijn had een record op schaal en omvang. Geen enkel ander bedrijf durfde verder als 5 meter breed en 550 meter diep te gaan. Door deze methode werd Beringen de mijn met de meest zuivere kolen.⁷

2.3 Eisden

De mijn van Eisden bestond eerst uit twee kleine concessies die later samengevoegd werden tot één mijnzetel. Deze mijnzetel was onder leiding van Guillaume Lambert, dit was ook te zien aan de bouw van de mijn. De voorgevel en de tuin van de bedrijfsgebouwen waren geïnspireerd door het classicisme.

Vele Belgen wilden niet werken voor een Franstalige man, dus in deze mijn vinden we vooral arbeiders uit het buitenland. Logisch dan dat de cité van Eisden de grootste was in omstreken.

In 1922 bezocht koningin Elizabeth de mijn, door dit bezoek heet de hoofdlaan in Eisden; Koninginnenlaan. Daarnaast heeft architect Michiels een park ter ere van de koningin gebouwd. Dit park heet dan ook het Koninginnenpark.⁸

⁷ VAN DOORSLAER, B., De koolputters, Deel 1: De zeven mijnzetels, Waanders, 2005, 31 pagina's

⁸ VAN DOORSLAER, B., De koolputters, Deel 1: De zeven mijnzetels, Waanders, 2005, 31 pagina's

2.4 Waterschei

Waterschei werd gekozen als grondgebied omdat het bestuur van As in 1901 een landbouwdorp verkoos.

Waterschei kreeg daardoor de kans om een mijn te starten, dit gebeurde in 1906. Waterschei kende veel problemen door grondverzakkingen. Door deze verzakkingen ontstond er mijngas en waterlast. In 1929 kende de mijn zijn grootste ramp. Door een gasontploffing stierven 24 mijnwerkers en een tiental arbeiders was zwaar gewond.

Door de rampen die er gebeurden in de mijn, kreeg Waterschei een kwalijke reputatie. De mijn werd bekeken als de rommeligste mijn. Aan de andere kant was Waterschei heel erg bekend geworden door de bovenbouw. De arbeiders waren goed opgeleid en werkten aan een fijne gemeenschap. Zo ontstond er een kermis van zeker 50 attracties, andere kermissen konden er niet tegen op.⁹

2.5 Zwartberg

Zwartberg was zeker en vast bekend voor zijn steenkool, vooral de Luikenaars waren erin geïnteresseerd. De metaalbedrijven in Luik wilden graag onderhandelen met Zwartberg voor steenkool.

De mijn kwam in de geschiedenisboeken bij de sluiting van de mijn. Door deze sluiting ontstond er een opstand. Daarnaast was de mijn bekend door de ontploffing in 1952. Bij dit ongeluk kwamen 23 mijnwerkers om het leven. En als dat nog niet genoeg was kreeg Zwartberg te kampen met moeilijke ondergrond waardoor het ontginnen van kolen moeilijker en moeilijker werd.¹⁰

⁹ VAN DOORSLAER, B., De koolputters, Deel 1: De zeven mijnzetels, Waanders, 2005, 31 pagina's

¹⁰ VAN DOORSLAER, B., De koolputters, Deel 1: De zeven mijnzetels, Waanders, 2005, 31 pagina's

2.6 Zolder

Zolder was de grootste mijn van Limburg, ze was maar liefst 70.6 vierkante kilometer groot. De mijn werd gezien als een zegen maar er verliep toch heel wat fout en de opstart verliep moeizaam.

Na 23 jaar werden dan toch de eerste kolen boven gehaald, deze vertraging kwam door de discussies rond de bevrozingsmethode. In 1921 was er een barst gekomen in een bevroren wand, in 1922 was er wateroverstroming en in 1925 ontstond er brand in de mijn. Als dit nog niet genoeg was, stond de mijn voor de tweede maal onder water in 1927.

Door al deze ongelukken werd de mijn ook wel de 'pechmijn' genoemd.¹¹

2.7 Houthalen

De ontdekking van de koollagen was in Houthalen het werk van André Dumont. De mijn ligt dicht bij de spoorweg Hasselt-Antwerpen waardoor transport makkelijker werd.

Houthalen behaalde met zijn zetel een wereldrecord. In deze mijn hebben ze bevrozingsmethode gebruikt tot wel 637.5 meter diep en later werd het nog tot 868 meter verdiept. Houthalen was ook bekend voor de vele gebouwen, deze worden later besproken.¹²

¹¹ VAN DOORSLAER, B., De koolputters, Deel 1: De zeven mijnzetels, Waanders, 2005, 31 pagina's

¹² VAN DOORSLAER, B., De koolputters, Deel 1: De zeven mijnzetels, Waanders, 2005, 31 pagina's

---

Doelstellingen**Kennis:**

1. De leerlingen sommen de zeven mijnzetels op.
2. De leerlingen geven de naam van de grootste mijn in Limburg.
3. De leerlingen kunnen twee gevolgen geven van de grondverzakkingen.
4. De leerlingen kunnen drie redenen geven waarom de mijn van Zolder de 'Pechmijn' werd genoemd.

Vaardigheden:

1. De leerlingen kunnen uitleggen hoe de mijn van Winterslag op een negatieve manier bekend werd.
2. De leerlingen kunnen uitleggen waarom het positief was dat de vele mijnen bij elkaar lagen.
3. De leerlingen kunnen uitleggen waarom het soms negatief was de mijnen bij elkaar lagen.
4. De leerlingen kunnen uitleggen waarom het belangrijk was de mijnen werden verstrengd.
5. De leerlingen kunnen uitleggen hoe de mijn van Winterslag op een positieve manier bekend werd.
6. De leerlingen kunnen uitleggen waarom de mijn van Beringen zo populair was.
7. De leerlingen leggen uit waarom er vele buitenlandse mijnwerkers werkten in Eisden.
8. De leerlingen leggen uit waarom de hoofdlaan in Eisden de 'Koninginnenlaan' heet.

Tips:

- Deze oefening kan je geven als huiswerk of als opdracht in de klas na de uitstap. Ze hebben de mijnen dan al gezien.
- Je kunt de tekstjes laten presenteren door de leerlingen. Zij worden dan de gids bij de verschillende mijnen.
- Je kunt de leerlingen de tekstjes individueel/ per groep laten lezen en de oefeningen ter plekke laten oplossen.

3 Politiek domein

3.1 Partijen

Tot op de dag van vandaag is politiek heel belangrijk om een land te regeren. Dat was niet anders in 1901-1992, de mijnwerkers en de niet-mijnwerkers wilden vertegenwoordigd worden. Ik heb de verschillende partijen op een rijtje gezet en eens onderzocht welke partijen zich inzetten voor de mijnarbeiders.

3.1.1 Christelijke Volkspartij

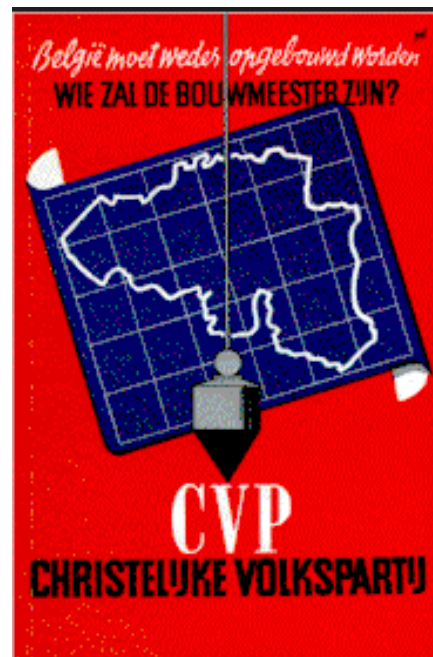
De Christelijke Volkspartij of de CVP is de partij die de dag vandaag CD&V heet. CD&V staat voor Christen-Democratisch en Vlaams.

De CVP werd opgericht in augustus 1945 onder voorzitterschap van August de Schryer, hij was een Belgisch politicus en de Minister van Staat. De CVP was de grootste politieke partij in België tot 1999. Enkel in 1954-1958 was de CVP niet aan de macht.¹³

De CVP stond in 1945 voor de partij die een volkspartij wilde zijn. Dat betekende dat de partij iedereen bij elkaar wilde brengen: Vlamingen, Walen, gelovigen en niet-gelovigen. De CVP wilden ervoor zorgen dat na de oorlog alles terug op wieltjes liep. Zo begonnen de CVP aan de heropbouw van de landbouw door materiaal te geven.¹⁴

Wat heel belangrijk was voor de CVP was het vrij onderwijs, de CVP pleitte hiervoor en het is gelukt. De rijksscholen werden gesubsidieerd en de vrije scholen moesten veel inschrijvingsgeld vragen. Rijksscholen waren wel betaalbaar voor de mijnwerkers, dus door de CVP die pleitte voor vrij onderwijs konden vele kinderen van de mijnwerkers nu ook naar school gaan die in de buurt van de mijnen lagen.¹⁵¹⁶ De CVP werkte ook samen met verschillende vakbonden, zo had je de CVM en de ACV.

Alfred Alfons Elisabeth Bertrand was een mijnwerker van de mijn van Winterslag en die van Waterschei. Hij is een van de mannen die zich bezig hield met de politiek. Hij verdiepte zich in de politiek en werd vakbondssecretaris bij de CVP in 1946. Het was belangrijk dat mijnwerkers zich vermengde met het politieke er moest iemand voor de arbeiders opkomen.¹⁷

¹³ N.N. *Christelijke Volkspartij*, internet, 16/04/2014 ([http://nl.wikipedia.org/wiki/Christelijke_Volkspartij_\(Belgi%C3%AB\)](http://nl.wikipedia.org/wiki/Christelijke_Volkspartij_(Belgi%C3%AB)))

¹⁴ N.N. *CDenV, Onze partij geschiedenis*, internet, 16/04/2014 (<http://www.cdenv.be/onze-partij/geschiedenis-0>)

¹⁵ N.N., *Schoolstrijd*, internet, 16/04/2014 ([http://nl.wikipedia.org/wiki/Schoolstrijd_\(Belgi%C3%AB\)](http://nl.wikipedia.org/wiki/Schoolstrijd_(Belgi%C3%AB)))

¹⁶ N.N. *CDenV, Onze partij geschiedenis*, internet, 16/04/2014 (<http://www.cdenv.be/onze-partij/geschiedenis-0>)

¹⁷ N.N., *Alfred Bertrand*, internet, 16/04/2014 (http://nl.wikipedia.org/wiki/Alfred_Bertrand)

3.1.2 Volksunie

De volksunie werd in december 1954 opgericht door acht mannen om een radicale Vlaamse vleugel in de politiek te verkrijgen¹⁸. De Volksunie had een moeizame start, tijdens de verkiezingen van 1958 kon de partijvoorzitter Van der Elst maar een zetel bemachtigen, hij bewees zich als een bekwame politicus en dat kon je vaststellen in de verkiezingen in 1961 waar 5 partijleden een zetel bemachtigden.¹⁹ De Volksunie was Vlaams-nationalistisch en viel buiten het traditionele patroon van socialisten, liberalen en christendemocraten.

De Volksunie heeft een rol gespeeld in de sociale strijd rond de Limburgse mijnen. De Volksunie stak zijn neus aan het venster nadat er doden waren gevallen. Zij kwamen op voor de mijnwerkers, de rijkswacht werd teruggetrokken en er kwamen para's in de plaats. De VU was tegen het plan van Gheyselinck, deze man was het gezicht van de sluiting van de mijn. De VU pleitte voor andere jobs die de mijnwerkers kregen bij de sluiting van de mijn.²⁰

3.1.3 Partij van de Arbeid

Partij van de Arbeid, deze partij bestaat nog steeds en wordt de PVDA genoemd. De oude naam van de PVDA was 'Alle macht aan de arbeiders', AMADA. AMADA is ontstaan in 1970 bij de staking van de mijn. Dit was het moment dat de arbeiders voor zichzelf opkwamen.²¹ De PVDA is een communistische en maoïstische (de ideologie van Mao Zedong, die ook gebaseerd is op het marxisme²²) partij-en extreem links. De partij staat voor een maatschappij zonder uitbuiting.²³

De PVDA is opgericht door een studenten vakbond aan de Katholieke universiteit van Leuven.

In de jaren 70 wierp de studenten vakbond zich in de staking van de mijnen, ze werden de Arbeidersmacht. De studenten deden dit omdat ze de kloof tussen het studentenleven en de arbeidersmarkt wilden verkleinen.²⁴

¹⁸ N.N., *Volksunie*, internet, 17/04/2014 (<http://nl.wikipedia.org/wiki/Volksunie>)

¹⁹ N.N., *Ons Erfdeel*, internet, 17/04/2014 (http://www.dbnl.org/tekst/_ons003198001_01/_ons003198001_01_0041.php)

²⁰ Franssen, H., *De slag om de mijnen*, internet, 17/04/2014 (<https://www.marxists.org/nederlands/franssen/1988/mijnen/9.htm>)

²¹ Segers, W., *Alle macht aan de arbeiders*, internet, 17/04/2014 (<http://www.npdoc.be/Segers-Ward-intro/>)

²² N.N., *Mao Zedong*, internet, 17/04/2014 (<http://nl.wikipedia.org/wiki/Mao%C3%AFsme>)

²³ N.N., *Partij van de Arbeid*, internet, 17/04/2014 (<http://pvda.be/visie/socialisme>)

²⁴ N.N., *Partij van de Arbeid*, internet, 17/04/2014 (http://nl.wikipedia.org/wiki/Partij_van_de_Arbeid_van_Belgi%C3%AB)

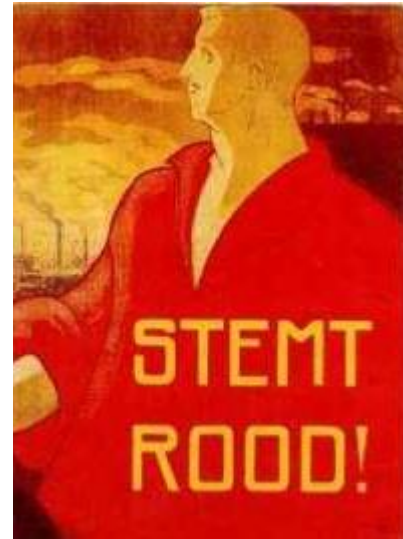
3.1.4 Belgische Socialistische Partij

De Belgische Socialistische Partij was een sociaaldemocratische partij in België. De BSP is de opvolger van de Belgische Werkliedenpartij.²⁵

De BSP stond voor een antikapitalistisch en een syndicalistisch profiel. Dat wil zeggen dat ze niet hielden van rijke mannen die alles verdienden en de arme mannen die hard moesten werken voor minder geld. Iedereen moest gelijk zijn en dat konden de mensen doen door hulp in te schakelen van vakbonden. Iedereen moest gelijk zijn. Achiel van Acker was de bekendste persoon in de BSP, hij is meerdere malen premier geworden.²⁶

Vele mijnwerkers kozen voor deze partij, zij waren het die wilden dat iedereen gelijk was en de mijnwerkers werden geholpen door de mutualiteiten en vakbonden die rond de BSP hingen.

De BSP is niet weg gevallen door de jaren heen. We hebben nu de sp.a., Socialistische partij anders. Deze partij zal wel bekender in de oren klinken. De partij staat nog steeds voor gelijkheid in de samenleving en ze willen dat iedereen gelijke kansen krijgen in het leven.²⁷

3.1.5 Vlaams blok

Het Vlaams Blok, nu beter bekend als het Vlaams Belang is een partij die uit de Volksunie is ontstaan. Het Vlaams Blok is een politieke partij die actief was van 1978 tot 2004. Vanaf 2004 werd de partij Vlaams Belang genoemd. De partij moest zijn naam veranderen omdat ze in 2004 veroordeeld werden voor racisme en discriminatie.²⁸

Het Vlaams Blok is een partij die ontstaan is door de fusie van twee andere partijen. De Volksunie deed het niet meer goed en ze viel uit elkaar. Daaruit kreeg je de Vlaamse Volkspartij en Vlaams Nationale partij. Deze twee partijen hebben samengewerkt en besloten het Vlaams Blok op te starten.²⁹

Het Vlaams Nationaal Verbond is een partij opgericht in 1933 door Staf de Clerq. De partij was een rechts-radicaal en Vlaams-Nationalistisch. Tijdens de Tweede Wereldoorlog werkten ze zelfs samen met de Duitse bezetters.³⁰

De belangrijkste standpunten van het Vlaams Nationaal Verbond en het Vlaams Blok waren vreemdelingen en een onafhankelijk Vlaanderen. Vanaf 1992 werd het Vlaams Blok vaak voor de rechtbank gedaagd, ze waren volgens vele mensen te racistisch.³¹

²⁵ N.N., *Belgische Werklieden partij*, internet, 18/04/2014 (http://nl.wikipedia.org/wiki/Belgische_Werkliedenpartij)

²⁶ N.N., *Belgische socialistische partij*, internet, (18/04/2014) http://nl.wikipedia.org/wiki/Belgische_Socialistische_Partij

²⁷ N.N., *Geschiedenis: Van sociale beweging naar SP.A.*, internet, 18/04/2014 (<http://www.s-p-a.be/partij/geschiedenis/>)

²⁸ N.N., *Het Vlaams Blok*, internet, 18/04/2014 (<http://www.vlaamsblok.be/>)

²⁹ N.N., *Vlaams Blok*, internet, 18/04/2014 (http://nl.wikipedia.org/wiki/Vlaams_Blok)

³⁰ N.N., *Vlaamsch Nationaal Verbond*, internet, 18/04/2014 (http://nl.wikipedia.org/wiki/Vlaamsch_Nationaal_Verbond#Politiek)

Je kunt je wel voorstellen dat de partij niet altijd heel blij is geweest met de mijnwerkers en de Walen die kwamen helpen in de Limburgse mijnen. Zo werden er artikels geschreven over de buitenlandse mijnwerkers dat zij het werk kwamen afnemen, dat zij stonken naar loek en luizen hadden.³²

3.1.1 Partij voor de Vrijheid en Vooruitgang

De partij voor de Vrijheid en Vooruitgang is ontstaan in 1961 en was een liberale partij. De partij had twee vleugels als eerste had je de Franstalige vleugel: *Parti de la Liberté et du Progrès*. En daarnaast had je de Vlaamse vleugel; *Partij voor de Vrijheid en Vooruitgang*.³³ De partijen namen afscheid van elkaar in 1972 en werden twee zelfstandige partijen.

Het doel van de PVV was dat alle Belgen, vrouwen en mannen van alle godsdiensten en vanuit alle maatschappelijke kringen die het land welvaart willen bieden te helpen. De partij was ervan overtuigd dat iedereen die verantwoordelijkheid toonde, solidair was en een persoonlijke inspanning leverde, België zou helpen in een goede economische welvaart en een goed sociaal leven.³⁴

De PVV en de CVP werkten samen om de sluiting van de mijnen te voorkomen, volgens de PVV moest iedereen gelijke kansen hebben voor zijn gezin en dat zou voor vele arbeiders veranderen als ze geen werk meer hadden.³⁵

³¹ N.N., *Vlaams Blok, standpunten*, internet, 18/04/2014 (http://nl.wikipedia.org/wiki/Vlaams_Blok#Standpunten)

³² Kohlbacher, J., *De koolputters*, deel 16: Migranten, p134

³³ N.N., *Partij voor Vrijheid en Vooruitgang*, internet, 18/04/2014 (http://nl.wikipedia.org/wiki/Partij_voor_Vrijheid_en_Vooruitgang)

³⁴ N.N., *Partij voor Vrijheid en Vooruitgang, standpunten*, internet, 18/04/2014: (<http://www.liberaalarchief.be/statuten-1961.pdf>)

³⁵ Dewachter, W., *De grote verhalen van de Belgische politiek*, internet, 18/04/2014

(<http://books.google.be/books?id=D1mcf9wQxWUC&pg=PA87&lpg=PA87&dq=Partij+voor+Vrijheid+en+Vooruitgang+limburgse+mijnen&source>)

3.2 Hedendaagse politiek

Er is heel wat veranderd in de Vlaamse partijen. We vinden meer en meer politici van allochtone afkomst. Ik heb enkele namen die bewijzen dat allochtonen betrokken worden in de politiek. CD&V van Genk heeft bijvoorbeeld Ali Caglar en Bruno Angelo. De Socialistische Partij Anders van Beringen heeft dan weer Duygu Akdemir en Bilgin Bekdemir in hun raad zitten.

Aan de andere kant heb je ook partijen die steeds meer zich willen afrukken van de allochtonen, als we denken aan het Vlaams Belang. Zo schreef het Vlaams Belang in 2012 een brief over het belang van de kinderen in België en dat de allochtonen er een probleem van maken. Deze brief kan je hier zien.

Genk, 1 oktober 2012

Beste Collega Senior,

In het belang van onze kinderen en kleinkinderen mogen we nog niet in de hoek gaan zitten. Met meer dan 11.000 Turken, bijna 4.000 Marokkanen en nog vele andere Genkenaren met een islamitische cultuur, is er **veel werk aan de winkel**. Met hun hoog geboortecijfer, huwelijksimmigratie, gezinshereniging, enz... **dreigen ze ons weldra te overspoelen**.

De Italianen, Spanjaarden, Polen, Grieken, Portugezen ... droegen in ruime mate bij aan onze welvaart en werden Vlamingen onder de Vlamingen.

CD&V en ProGenk willen de moslim-stemmen kopen zonder integratie te eisen. Wat stellen we vast?

- Zij vormen het overgrote deel van de OCMW-cliënten;
- Zij krijgen massaal en bij voorrang huizen en appartementen toegewezen van Nieuw Dak (dat een CD&V bestuur heeft);
- Zij vormen een grote groep bij de werkloosheidsuitkeringen;
- Zij 'Genken' niet, behalve als weldra de gemeentelijke geboortepremies worden uitgereikt, dan zijn ze massaal aanwezig!

Wist u dat in 2011 voor 45 miljoen euro kinderbijslagen werden uitbetaald ten voordele van 34.044 kinderen van vreemdelingen die in België leven en waarvan de kinderen in het land van herkomst zijn geboren? Dit is 1.322 euro per kind, maar om de kleine uitkeringen en pensioenen te verhogen is er geen geld!

Zij krijgen en wij betalen, dit kan niet blijven duren! Op die manier is er **geen toekomst meer voor onze kinderen en kleinkinderen**; en daar willen wij als (groot)ouder voor vechten.

Wij hopen hiervoor op **uw steun en stem** te mogen rekenen.

Tevens willen we ons in het bijzonder inzetten voor:

Stijn VANGENEUGDEN

- Veilig en aangepast wonen
- Veilig verkeer
- Gevarieerde activiteiten tegen betaalbare prijzen en **gratis** voor **lage** pensioenen en uitkeringen.

Gemeente: 3de plaats op lijst 3 Vlaams Belang
Provincie: lijsttrekker voor lijst 3 Vlaams Belang

Op de achterkant enkele straffe verhalen na heel wat politiek speurwerk sinds 2006.

Pensioenen en Pensioentjes

Vele senioren genieten terecht een fatsoenlijk pensioen. Velen echter niet; heel wat contractuelen die bij de stad of het OCMW werkten moeten het **ten onrechte met weinig stellen**.
Waarom moet een ZOL-gepensioneerde die vroeger in André Dumont werkte 30 tot 40% minder pensioen hebben dan iemand die hetzelfde werk deed in Sint Jan?
Dank u meneer Gaethofs, dank u meneer Vandeurzen, dank u meneer Dries!

De seniorenveertiendaagse in oktober kost 37 euro; waarom niet **gratis voor pensioenen beneden de 1.500 euro!** Sommige senioren kunnen gewoon financieel niet deelnemen.

Maar de politici zorgden goed voor zichzelf!
Hoeveel kosten (alleen het politiek mandaat van) de burgemeesters en schepenen aan de Genkse belastingbetaler? Het zijn er 15 in totaal, maar we geven enkele voorbeelden:

- J. Gabriels (33 jaar dienst): 6.131,38 euro per maand
- L. Gaethofs (+/- 19,5 jaar dienst): 3.539,04 euro per maand
- M. Bollen, J. Maes-Castermans, S. Vangeneugden (18 jaar dienst): 2.793,86 euro per maand
- F. Parthoens-Freson (15,6 jaar dienst): 2.417,02 euro per maand
- A. Gijsen-Demeester (9,6 jaar dienst): 1.737,68 euro per maand
- R. Kaes-Peeters (8,5 jaar dienst): 1.312,46 euro per maand

9 jaar schepen zijn brengt meer op dan 40 jaar contractueel werken of als zelfstandige. Dit is een pure schande, dit is onrechtvaardig, maar alleen CD&V, de socialisten en de liberalen kunnen en moeten dit recht trekken; zij hebben die wetten gemaakt!

Meerjarenplan - Seniorenzorg: OCMW = Discriminerend

Ik citeer uit het 'Meerjarenplan' van het OCMW: "*Seniorenvoorzieningen van het OCMW zijn toegankelijk voor allochtone ouderen ... **met prioritair aandacht voor allochtone ouderen met een islamitische achtergrond.***"

Dit keurden CD&V, N-VA en ProGenk goed! Waarom krijgen Turken en Marokkanen ook hier al de eerste (prioritaire) aandacht?!

Wij en alle Vlaams Belang-kandidaten steunen Stijn Vangeneugden en zijn bekommernissen.

Chris JANSSENS
Vlaams Parlementslid
Lijsttrekker gemeente
Lijstduwer provincie

Nancy DILLEN
Afdelingsvoorzitter
2de plaats gemeente
4de plaats provincie

Vergeet niet te lezen in onze folder: "*Uw kinderen en kleinkinderen hadden geen schijn van kans!*"

Doelstellingen

Kennis

- De leerlingen geven de volledige naam van de verschillende partijen.
- De leerlingen definiëren syndicaal en kapitalisme.

Vaardigheden

- De leerlingen kunnen de verschillende partijen bij de verschillende afbeeldingen plaatsen.
- De leerlingen kunnen twee belangrijke kenmerken opgeven van de verschillende partijen.
- De leerlingen kunnen het verband leggen tussen de verschillende partijen en de mijnen.
- De leerlingen kunnen uitleggen waarom het Vlaams Blok en het Vlaams Nationaal Verbond aan elkaar gelinkt worden.

Tips:

- Dit is een moeilijke oefening, leerlingen weten weinig over politiek. Laat ze dit in groepjes oplossen. Laat ze dit in de bus maken, zo zijn de leerlingen tussendoor ook bezig met de opdrachten.
- Verbeter deze opdracht met de leerlingen zo kun je hen extra uitleg geven.

3.3 Stakingen

Over de jaren heen zijn er veel stakingen geweest. De mijnen waren niet anders. Na de Tweede Wereldoorlog was België in grote nood. Veel Belgen en allochtonen gingen in de mijnen werken en werden de “koningen van het land” genoemd. Ze werden goed betaald en de mijnwerkers die ondergronds werkten kregen nog een hoger loon. Het was dan ook zwaar en ongezond werk. De stoflong was niet onbekend bij de ondergrondse mijnwerkers.³⁶

Rond 1965 zag je niet meer dat de mijnwerkers beter betaald werden dan de rest. De Centrale der Vrije mijnwerkers (huidige ACV) had al gepleit voor een loonsverhoging. Die kregen ze niet met als gevolg een grotere mijnstaking. Deze ontstond in Winterslag, maar groeide snel uit tot een algemene mijnstaking in Limburg. Ze werden gesteund door de Waalse mijnwerkers en de Katholieke Arbeiders Jongeren (KAJ). Op nog geen week tijd waren er in Limburg 23 000 mijnwerkers die staakten. Ze werden bevolen om terug het werk te hervatten maar dat liep niet zoals gepland. Het werd een wilde staking.

De mijnwerkers hadden hulp nodig. Ze richtten daarom de “mijnwerkersmacht” op, een comité onder leiding van christendemocraat Kris Hertogen. Kris Hertogen was de secretaris voor de christelijke werknemersbeweging (KWB) na de Tweede Wereldoorlog en hij was de rechterhand van Jozef Cardijn. Jozef Cardijn staat vooral bekend voor de oprichting van de Katholieke Arbeidersjeugd beter bekend als de KAJ. De KWB is een vereniging voor de werknemers binnen de Christelijke arbeidsbeweging. De staking ging verder, veel nationaliteiten liepen door de cités om pamfletten uit te delen, die gedrukt waren in het Nederlands, Frans, Italiaans en Spaans. Als ze geluk hadden waren er vertalers die de pamfletten in het Arabisch, Grieks, Pools en Turks vertaalden.³⁷

De staking die begon in Limburg, breidde uit tot over heel België. De regering had geen andere keuze dan de eindejaarspremies uit te keren aan alle mijnwerkers. Veel mijnwerkers bleven staken, het loon moest stijgen. Tijdens de winter van 1970 gingen veel stakers van Zwartberg naar Winterslag om verder te staken, maar het werd zwaar. Iedereen had honger en het was koud. Op 16 februari besloten de mijnwerkers terug te gaan werken maar de regering dacht hier anders over. Ongeveer dertig personen mochten de mijn niet binnen, zij werden beschouwd als stakingsleiders. Door deze actie gingen alle mijnwerkers terug staken. De regering bedacht zich snel en liet iedereen terug aan het werk gaan.³⁸

Deze grote staking van 48 dagen had toch wat opgeleverd, de mijnwerkers kregen tot 22% loonsverhoging. Dit was zeven procent meer dan wat ze hadden geëist.

In 1966 werd in Zwartberg de beslissing genomen om de mijn te sluiten. De mijn was misschien wel de nieuwste van de streek, maar bracht minder op dan de mijn van Winterslag. De mijn moest sluiten omdat België 22 miljoen BEF (545 366 EUR) tekort kwam en omdat ze in Wallonië al meerdere mijnen hadden gesloten. Veel mijnwerkers van Zwartberg en Winterslag gingen staken. Naast de mijnwerkers gingen ook de bedienden van de mijnen en de pastoor meedoen. Deze staking zorgde voor 2 doden en veel verwoestingen in de mijn. Er werd traangas en dynamiet gebruikt om te strijden tegen de sluiting. De staking moest stoppen, dus de vakbond ging onderhandelen met de gemeente. Ze kwamen tot een nieuw akkoord; de mijn mocht pas worden gesloten als elke mijnwerker nieuw werk had gevonden. Na een half jaar hadden de mijnwerkers nieuw werk gevonden en werd op zeven oktober 1966 de mijn van Zwartberg gesloten.³⁹

---

³⁶ Haenen, M., Wintmolders, E., Szymczak, G. (interview), 30/04/2014

³⁷ Maertens, D, *Stakingen van de mijn*, internet, 02/03/2014

³⁸ Nelis, C., *De koolputters: deel 13: Stakingen, syndicalisme en crisissen* p 303-311

³⁹ Maertens, D, *Stakingen van de mijn*, internet, 02/03/2014

Doelstellingen

Kennis:

- De leerlingen definiëren 'staking'.

Vaardigheden:

- De leerlingen kunnen uitleggen wat de basis van de twee stakingen inhoud.
- De leerlingen kunnen de negatieve gevolgen van de stakingen uitleggen.
- De leerlingen kunnen de positieve gevolgen van de stakingen uitleggen. .
- De leerlingen kunnen uitleggen waarom stakingen positief was voor de samenleving.

Tips:

- Je kunt best deze oefening samen maken met de leerlingen in de klas. Zo kan je bijsturen als ze iets niet begrijpen.

---

4 Economisch domein

4.1 Algemeen

Veel Europeanen kwamen naar België om te werken. De economie in Europa was niet goed. Europa had een zware oorlog achter de rug en de economische depressie van de jaren '30 was nog niet opgelost.⁴⁰ België had handen tekort voor de mijnen. Ze haalden veel arbeiders uit Spanje, Griekenland en Italië. De arbeiders uit deze landen hadden weinig werk. België maakte een akkoord met deze landen om werkkrachten te verkrijgen. Dit akkoord hield in dat de arbeiders naar België werden gelokt door hun regering en dat het land steenkool in de plaats zou krijgen. Spanje, Griekenland, Portugal en Italië konden deze steenkool goed gebruiken. Het bracht hen een stukje verder om hun economie terug op te krikken. Er ontstonden nieuwe fabrieken en stoomtreinen voor transport.

België stond bekend voor zijn industrie, denk maar aan de textiel- en staalindustrie. Het probleem was dat de industrie van België verouderd was. Nieuwe steenkoolmijnen van Limburg zorgden voor nieuwe industrie, hierdoor werd de economie terug opgekrikt.⁴¹

---

⁴⁰ Haenen, M., Wintmolders, E., Szymczak, G. (interview), 30/04/2014

⁴¹ Delbroek, B., De koolputters, deel 5: Opstart en uitbouw, p 110

4.2 Kapitaal

Vele banken kwamen aan bod bij de mijnen, zo wilden de banken aandeelhouders worden van de verschillende mijnen. Deze banken waren vooral Franstalige banken uit Luik, Nancy en Parijs. De mijnen brachten veel geld op en de mijnen moesten een duwtje in de rug krijgen om op te starten. Niet alleen banken waren geïnteresseerd, vele bedrijven wilden samenwerken met de mijnen. Door de samenwerking tussen de bedrijven ging het goed voor iedereen.

Na 1965 steeg de werkloosheid voor mijnwerkers, één op de vier verloor zijn job. Dat gold voor de vreemdelingen, maar ook voor de Belgische arbeiders. Door de “golden sixties” konden veel werklozen aan de slag in andere bedrijven. Ford en Phillips zijn er twee bekende van. De “golden sixties” was de periode waarin de economie sterk vooruitging door overlegeconomie. Overlegeconomie houdt in dat de staat en de werkgevers overleggen met de werknemers. De twee partijen kunnen elkaar bijsturen zodat er een gezonde werksfeer ontstaat.

Ook de staat en de bedrijven kunnen elkaar bijsturen zodat de problemen rond werk en inkomen kunnen verholpen worden. Zo werkten Nederland en België samen, ze gingen hun technologie uitwisselen en België werd een exportland. Tussen 1960-1973 steeg het bruto nationaal product met 5.1%. Door deze nieuwe economie was er nog minder sprake van problemen, velen werkten in de mijnen, anderen in bedrijven.

Tussen 1958 en 1961 werden in België negentien mijnen gesloten. Enkel in Limburg bleven ze allemaal open. De eerste mijn in onze streek sloot in 1966.

In 1974 brak er weer een grote economische crisis uit. De werkloosheid steeg met 9%. Het grote probleem was dat België zijn concurrentiemacht verloor. Er kwamen nieuwe en goedkopere grondstoffen op de markt zoals aardolie. De economie van België bleef op en neer gaan.

De eerste mijn van Limburg werd gesloten in 1966, maar door het Zwartberg-akkoord had iedereen nog een job. De rest van de mijnen bleef produceren tot einde jaren '90 en de laatste mijn sloot in 1992. Dat was de mijn van Zolder. De mijnarbeiders hadden andere pensioenen gekregen of zijn verder gaan werken in een ander bedrijf.⁴²

---

⁴² Delbroek, B., De koolputters, deel 5: Opstart en uitbouw, p 114-121

4.3 De ex-mijnwerkers en pensioen

De mijnwerkers die hun job hebben verloren, hebben nieuw werk gevonden of ze zijn op vervroegd pensioen gegaan. Niet iedereen kreeg zijn vervroegd pensioen of werd beschouwd als mijnwerker. Ik heb even op een rijtje gezet wanneer je beschouwd wordt als mijnwerker.

- 1) Als mijnwerker moet je tewerkgesteld zijn in groeven op voorwaarde dat de ontginning ondergronds geschiedt. Je moet als arbeider dus in de boven- of onderbouw van een ondergrondse mijn werken.
- 2) Als mijnwerker moet je gewerkt hebben in fabrieken van de bijproducten van de steenkolen, maar die fabriek moet verbonden zijn of zijn geweest aan een mijn.
- 3) Als mijnwerker moet je voor 1 maart 1947 in een mijn gewerkt hebben en onderworpen zijn aan de speciale pensioensregeling* (Deze speciale pensioensregeling is veranderd in 2012, als je niet voor 1957 bent geboren, krijg je geen speciaal pensioen meer.).
- 4) Als je als arbeider in de steenkoolmijnen werkte toen de mijnen werden stilgelegd, ben je automatisch een mijnwerker.
- 5) Als je extra hulp hebt geboden bij het stilleggen van de installaties, dan krijg je ook de naam van mijnwerker.
- 6) De leerlingen die een opleiding volgden en stage deden in de mijnen krijgen ook recht op de naam.⁴³

Er wordt daarnaast onderscheid gemaakt tussen ondergrondse en bovengrondse arbeiders. Als je 185 dagen in de onderbouw hebt gewerkt, of 20 jaren de ophaalmachines hebt doen werken of de steenkool hebt gewassen, gesorteerd en gedroogd, wordt je beschouwd als een ondergrondse mijnwerker.

Je wordt als bovengrondse mijnarbeider beschouwd als je door een werknemer wordt begeleid die geen of niet hoofdzakelijk ondergronds uitoefent.⁴⁴

Je moet als mijnwerker een bepaalde leeftijd hebben voordat je de kans hebt op het pensioen van een mijnarbeider. Als je wordt beschouwd als een bovengrondse mijnwerker dan moet je minstens 60 jaar zijn. Ben je een ondergrondse mijnwerker dan moet je 55 jaar zijn. Of je moet minstens 25 jaar volwaardig gewerkt hebben als mijnarbeider, deze arbeider moet 104 dagen kunnen bewijzen.⁴⁵

Natuurlijk waren er mijnwerkers die te jong waren om op pensioen te gaan, veel van hen zijn verhuisd naar de Fordfabriek in Genk.

Na de sluiting van de mijnen kregen de mijnwerkers met volledige werkjaren (25 jaar) een premie van 10 000 EUR. Dat was heel wat geld. Vele mijnwerkers gebruikten het geld zuinig en renoveerden hun huisjes. Andere mijnwerkers wilden niet stoppen met werken en begonnen met zelfstandige zaken, deze zaakjes liepen meestal in het honderd. De mijnwerkers die het helemaal verkeerd aanpakten waren de mijnwerkers die hun geld opdeden aan dure auto's, nieuwe kleren en andere luxe artikelen.⁴⁶

---

⁴³ N.N., *Mijnwerkers pensioen*, internet, 17/05/2014

(<http://www.onprvp.fgov.be/NL/profes/benefits/retirement/special/miner/who/Paginas/default.aspx>)

⁴⁴ Haenen, M., Wintmolders, E., Szymczak, G. (interview), 30/04/2014

⁴⁵ N.N., *Mijnwerkers pensioen*, internet, 15/03/2014

(<http://www.onprvp.fgov.be/NL/profes/benefits/retirement/special/miner/periods/Paginas/default.aspx>)

⁴⁶ Haenen, M., Wintmolders, E., Szymczak, G. (interview), 30/04/2014

Doelstellingen**Kennis:**

1. De leerlingen definiëren Economische Depressie.
2. De leerlingen kunnen drie kenmerken geven van een erkende mijnwerker.
3. De leerlingen kunnen twee redenen geven waarom de economie in Europa zeer zwak was
4. De leerlingen kunnen drie landen opsommen waarin België zijn werknemers ging halen.
5. De leerlingen kunnen twee bedrijven opsommen die vele werklozen hebben gered.
6. De leerlingen kunnen drie gevolgen geven van de werkloos premie die de mijnwerkers kregen.

Vaardigheden;

1. De leerlingen kunnen uitleggen aan de hand van twee oorzaken waarom de mijnen werden gesloten.
2. De leerlingen kunnen uitleggen waarom overlegeconomie zo belangrijk was.
3. De leerlingen kunnen uitleggen waarom de oorlog nadelig maar ook voordelig kan zijn.
4. De leerlingen leggen 'overleg economie' uit.

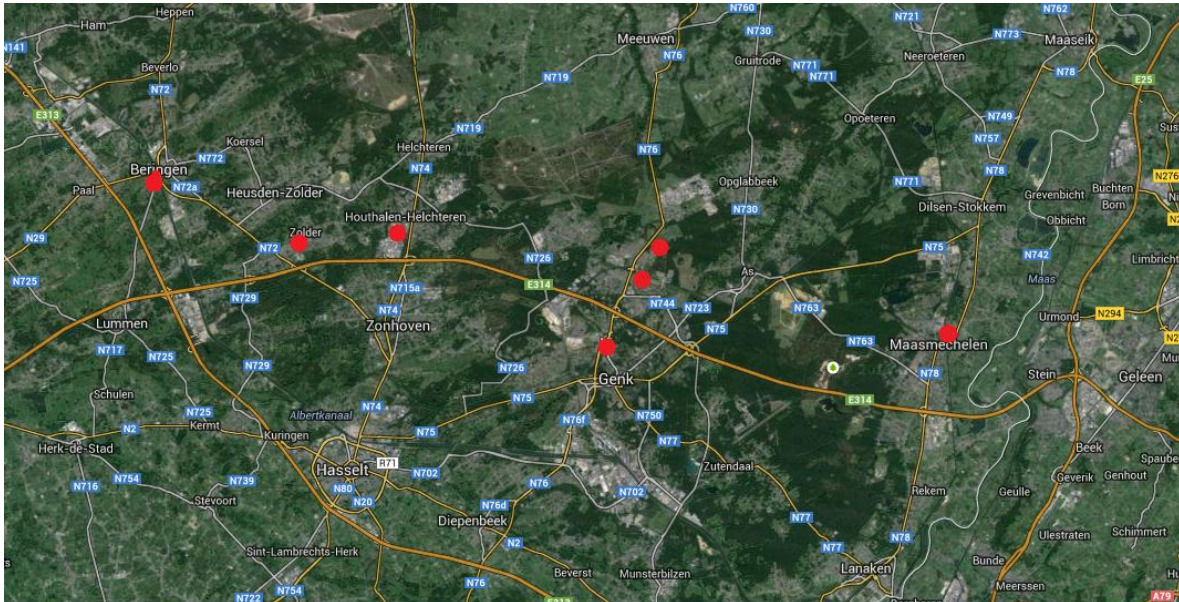
Tips

- Deze oefening kan gemaakt worden in de klas voor de uitstap. Deze leerstof kunnen de leerlingen niet waarnemen met hun ogen.

4.4 Transport

Bij de opstart van de mijnen was er een groot probleem, hoe gingen de arbeiders hun materiaal transporteren? Er waren weinig verharde wegen en er waren maar twee spoorlijnen; Hasselt-Maaseik en Hasselt–Eindhoven. Voor dit probleem hebben ze een aantal oplossingen gevonden.⁴⁷

4.4.1 Spoorlijnen

Als eerste gingen ze aansluitingen maken op de spoorwegen. Zolder en Houthalen konden al gebruik maken van de spoorlijn Hasselt-Eindhoven, maar de andere mijnen hadden geen sporen. De nood aan spoorlijnen was zeer hoog, toch duurde het tot 1920 vooraleer de overheid toestemming gaf om spoorlijnen aan te leggen. De mijnen moesten wachten op de goedkeuring van de overheid, want de mijnen konden de spoorlijnen niet zelf financieren. Toch waren er mijnen zoals Zwartberg die kleine privé spoorwegen aanlegden, Zwartberg maakte een zeven kilometer lange spoorlijn van Zwartberg tot As. Zodra Limburg de goedkeuring kreeg, werden de eerste spoorlijnen aangelegd in Winterslag tot Hasselt. Zo zijn er veel spoorlijnen aangelegd, de belangrijkste waren die met Wallonië, zo was Vlaanderen verbonden met de toenmalige industrie.⁴⁸

⁴⁷ Nelis, C., De koolputters, deel 12: Op weg van de kool, p 275

⁴⁸ Nelis, C., De koolputters, deel 12: Op weg van de kool, p 287

4.4.2 Waterwegen

Als tweede gingen de mijnen gebruik maken van het Albertkanaal. Het Albertkanaal was het enige watertransport die de mijnwerkers konden benutten, enkel de mijn van Eisden kon de Maas bevaren. Watertransport was minder duur maar het vervoeren van kolen was minder, de boten mochten maar 350 ton vervoeren. In 1927 werd al het kanaal Antwerpen-Luik, de verbinding tussen Maas en Schelde, aangepast om 600 ton doorgang te kunnen verlenen. Dit was nog te weinig, de minister van Openbare Werken, Van Caeneghem, kwam met een nieuw plan. Hij wilde een nieuw kanaal aanleggen van Antwerpen tot Luik via de Kempische steenkoolbekken, wij kennen dit kanaal als het Albertkanaal. Deze schepen zouden dan 1350 ton mogen vervoeren. De graafwerken begonnen in 1930 en in 1939 konden de mijnwerkers gebruik maken van het nieuwe kanaal. Door dit nieuwe kanaal werd in 1939 al 640 438 ton kolen verscheept en in 1949 werd er maar liefst 1 408 740 ton kolen verscheept.

Deze twee transportmiddelen waren in combinatie de perfecte manier om kolen te vervoeren. Zo werden land de havens van de mijnen spoorwegen aangelegd die rechtstreeks naar de mijnen gingen.⁴⁹

4.4.3 Autowegen

Na de veranderingen in de waterwegen en de spoorlijnen hadden we natuurlijk ook de gewone autowegen. De E 314 was de belangrijkste verbindingsweg tussen de verschillende steden, mijnen en bedrijven.

⁴⁹ Nelis, C., De koolputters, deel 12: Op weg van de kool, p 289

Doelstellingen

Kennis:

1. De leerlingen geven de naam van het belangrijkste kanaal.
2. De leerlingen geven de naam van de belangrijkste rivier.
- 3.

Vaardigheden:

1. De leerlingen kunnen aan de hand van drie voorbeelden de oplossing geven aan het tekort aan transportmiddelen.
2. De leerlingen kunnen op de kaart de drie verschillende spoorlijnen aanduiden.
3. De leerlingen kunnen op de kaart twee waterwegen aanduiden die de mijnen gebruikten.
4. De leerlingen kunnen op de kaart de belangrijkste autoweg aanduiden die de mijn gebruikte

Tips

De leerlingen hebben een kaart en ze zoeken de verschillende transportwegen op. De uitstap kan het beeld visualiseren, laat de leerlingen de kanalen, autowegen en spoorlijnen zien. De buschauffeur kan aantonen hoe hij rijdt van de ene mijn naar de andere mijn via de E314..

5 Sociaal domein

5.1 Migranten

5.1.1 Aankomst van de eerste migranten

In België waren de mensen heel blij met de ontdekking van de steenkool. Ze wisten wel dat er veel werkkrachten nodig waren om de nieuwe industrie draaiend te houden, maar in de Kempen waren er niet zo veel. België haalde werkmannen uit Wallonië voor de opstart van de nieuwe mijnen. Deze mannen waren immers al ervaren mijnwerkers. In de Kempen bleven de boeren liever op hun veld werken dan in de mijn, maar toch gingen velen in de winter de put in om extra geld te verdienen.⁵⁰

De mijnen van Houthalen, Zolder en Beringen konden gemakkelijker mijnwerkers vinden dan Zwartberg, Eisden, Winterslag en Waterschei. De mijnen van Zolder, Houthalen en Beringen konden hun werkvolk halen in Antwerpen en Noord-Limburg. Eisden en de drie Genkse mijnen lagen te dicht bij elkaar om genoeg volk te vinden.⁵¹

België stuurde mannen op pad om nieuwe werkers te zoeken. Deze mannen wisten precies waar ze moesten gaan zoeken. Ze gingen naar de landen die het ergst waren geraakt door de Eerste Wereldoorlog, maar waar de mensen ook kennis hadden van mijnarbeid. Italië, Polen, Kroatië, Slovenië, Hongarije,... waren een paar van die landen. De eerste migranten kwamen aan in 1920 in Eisden, het waren Italianen. In 1927 bedroeg het aantal migranten in Eisden 35 procent, in Zwartberg 27 procent, in Winterslag 21 procent en in Waterschei 25 procent van alle werknemers. In 1938 waren in Eisden 63 procent van de mijnwerkers van buitenlandse afkomst. Na de Tweede Wereldoorlog werden er nog meer migranten naar België gehaald.⁵²

De eerste migranten na de Tweede Wereldoorlog werden weer gehaald uit Polen en Italië. België maakte zelfs een contract met Italië zodat er wel 50.000 Italianen naar de mijnen konden komen en in ruil kon Italië kolen kopen.

De meeste mijnwerkers kwamen in België werken voor het betere loon en als ze genoeg hadden gespaard, wilden ze teruggaan naar hun vaderland. Mannen en vrouwen voelden zich alleen omdat hun familie nog steeds in hun eigen land woonden.⁵³ Zo kochten de mijnwerkers enkel de hoognodige meubels zodat er een zekerheid was dat ze terug zouden gaan naar hun geboorteland.

⁵⁰ KOHLBACHER, J., De koolputters, Deel 6: Migranten, Waanders, 2005, 31 pagina's

⁵¹ KOHLBACHER, J., De koolputters, Deel 6: Migranten, Waanders, 2005, 31 pagina's

⁵² KOHLBACHER, J., De koolputters, Deel 6: Migranten, Waanders, 2005, 31 pagina's

⁵³ Haenen, M., Wintmolders, E., Szymczak, G. (interview), 30/04/2014

Doelstellingen

Kennis:

1. De leerlingen definiëren het begrip 'migranten'.

Vaardigheden:

1. De leerlingen kunnen verklaren waarom de boeren tijdens de winter in de mijnen gingen werken.
2. De leerlingen kunnen uitleggen waarom Houthalen, Beringen en Zolder geen problemen had met mijnwerkers te vinden.
3. De leerlingen kunnen uitleggen waarom Zwartberg, Waterschei, Winterslag en Eidsen problemen hadden met mijnwerkers te vinden.
4. De leerlingen kunnen verklaren waarom de mijnwerkers zich eenzaam voelden.
5. De leerlingen kunnen met een voorbeeld verklaren hoe men kon zien dat de mijnwerker terug naar zijn vaderland wilde gaan.

5.1.2 De nieuwe rekruten

Nadat iedereen gesetteld was in de Limburgse mijnstreken, gebeurde de ramp in Marcinelle in 1956. 136 Italianen stierven en Italië zette het contract meteen stop. Er werden geen Italianen meer gestuurd naar België. België ging nu op zoek naar nieuwe migranten en begon bij Griekenland.

De Grieken werden gezien als kritische, zelfstandige en veeleisende mensen door de mijndirectie. Dat was natuurlijk niet goed. Een ander probleem was dat de Italianen en de Grieken het niet met elkaar konden vinden. Volgens de Grieken waren het de Italianen die Griekenland hadden bezet tijdens de Tweede Wereldoorlog.

De Grieken deden veel moeite om Nederlands te leren. Ze waren met weinig dus was het beter om zich te mengen onder de Belgen. Anderzijds probeerden de Grieken wel hun Orthodoxe tradities te behouden.

We konden vroeger zien dat de migratie van de Grieken niet veel had opgeleverd. Zo ging de mijndirectie op zoek naar rekruten uit Spanje. De Spanjaarden richtten ook hun eigen verenigingen op zoals de *Hogars Español Altas Torres* en de voetbalploegen. De Spanjaarden kregen les in het Spaans want ook zij wilden terug naar hun geboorteland.

In 1963 kwamen weer nieuwe rekruten, maar deze keer waren ze geheel onbekend. Het zijn de Turken en een jaar daarna de Marokkanen. Deze rekruten kwamen er omdat Philips en Ford de meeste Belgen tewerk stelden waardoor de mijnen weer in de problemen kwamen. De Turken en Marokkanen kenden niets van mijnen en het zware werk. Het ging moeizaam voor de nieuwe migranten en de mijnwerkers. Daarbij waren de mijndirectie en de mijnwerkers ook niet voorbereid op de nieuwe religie, de onbekende talen en het onbekende schrift.

Net zoals de rest van de migranten, bouwden de Turken en Marokkanen hun eigen samenleving op. Ze kregen cafés, winkels en voetbalclubs maar het nieuwe was de moskee. Deze gebouwen werden speciaal opgericht om de nieuwe migranten tegemoet te komen, zodat ook zij zich thuis zouden voelen. De Turken en Marokkanen hadden het veel beter in België dan in hun geboortestreek en wilden niet terug. De mensen die nog in Marokko of Turkije woonden, kregen het nieuws van hun familie en vrienden dat het zo goed was in België.

Doelstellingen

Kennis:

1. De leerlingen definiëren het begrip 'rekruten'.
2. De leerlingen geven drie verschillende nationaliteiten opsommen die werden gezocht na 1956.
3. De leerlingen geven drie voorbeelden waaruit je kan afleiden dat het extra moeilijk

Vaardigheden:

1. De leerlingen kunnen uitleggen waarom Italië geen werkers meer stuurde.
2. De leerlingen kunnen een verschil geven tussen de Turken, Marokkanen en de andere allochtone mijnwerkers.

5.2 Mannen

5.2.1 Belangrijke figuren

1 De directeur-gerant

Elke mijn stond onder de leiding van een directeur-gerant. Hij is hoofdingenieur van een mijn. Deze mannen maakten door de jaren heen een fortuin; ze kregen een vast maandloon en elk jaar een premie. De premie werd bepaald door de productie van de mijn en als de directeur initiatief nam om nieuwe ideeën te verwezenlijken. Zo kon de premie wel oplopen tot 435 000 frank, dat is 10 783,37 EUR. Op de afbeelding zie je de directeur-gerant en zijn familie van Eisden van 1919, A. Demeure.

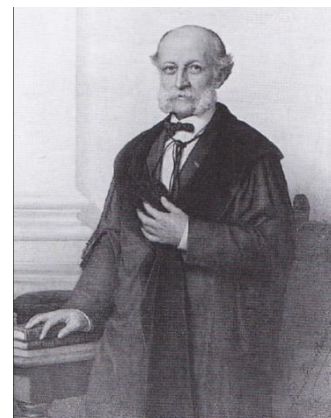
Ze maakten nieuwe relaties en kregen veel privileges. Zo hadden zij mooie grote huizen en iedereen kon hun huis herkennen. Deze huizen hadden meestal een mooie tuin, de directeur kreeg daarom elke week drie dagen een tuinman die zijn tuin onderhield. Om de woonkamer mooi te maken, konden de directeuren behangpapier kopen voor 7,5 frank per rol, terwijl de gewone mens er 12,5 frank voor moest betalen. Alsof dat nog niet genoeg was, kregen de bazen ook gratis steenkool.

De directeur-geranten werden aanbeden in de woonwijken. Zij waren degenen die de werknemers werk gaven en de mensen waren hier erg blij mee. Hij had natuurlijk ook zijn taken; hij moest elke week verantwoording afleggen aan de beheerraad in Brussel, maar hij moest vooral zijn mijn vertegenwoordigen.

De zeven Limburgse mijngebieden werden vaak de zeven koninkrijkjes genoemd. De directeur werd hierdoor beschouwd als een ongekroonde koning.⁵⁴

2 Principal en de ingenieur

De principal en de ingenieur zijn beide ingenieurs. De principal heeft zich al opgewerkt en zou een directeur-gerant kunnen worden. Hij kwam niets tekort en heeft ook een mooi groot huis, maar natuurlijk iets kleiner dan die van de directeur. De principal was hoofd van een hele verdieping: de onderbouw of bovenbouw van de mijn. Hij moest zorgen dat er genoeg steenkool werd geproduceerd. Als hij genoeg kon produceren kon hij zich opwerken tot een directeur-gerant. De ingenieurs zorgden voor nieuwe toestellen die getest moesten worden.⁵⁵

⁵⁴ COPPIETERS G. EN MINTEN L., De koolputters, Deel 4: Knechten en bazen, Waanders, 2005, 21 pagina's

⁵⁵ COPPIETERS G. EN MINTEN L., De koolputters, Deel 4: Knechten en bazen, Waanders, 2005, 21 pagina's

---

3 De opzichters of porions

De opzichter of porions stonden bekend als de slavendrijvers. Deze mannen moesten zorgen dat de taak van de ingenieurs in orde kwam: genoeg produceren. Ze hadden veel verantwoordelijkheden; ze moesten de ploegen vormen, moesten toezien dat het werk correct werd uitgevoerd, zorgen dat de veiligheidsvoorschriften werden nageleefd, ze regelden de overuren en ze moesten helpen bij de loononderhandelingen. Je kan je wel voorstellen dat het geen gemakkelijke taak was. Als er iets misging, kon de schuld gemakkelijk op hem worden gestoken.

Voor de jaren 50 kozen de oversten de porion uit op vlak van loyaliteit en harde werkers. Velen die gekozen werden, wilden geen opzichter worden. Ze wilden hun collega's niet steeds op de vingers tikken. Er waren opzichters die zware sancties uitdeelden; collega's kregen een boete, ze stuurden er naar huis, ontsloegen er of schorsten er. Er ontstonden vechtpartijen; zo heeft een mijnwerker in 1946 zijn opzichter in een vinger gebeten.

Vanaf de jaren 50 werden de opzichters gekozen door andere criteria; de oversten keken naar ouderdom, gezondheidstoestand, anciënniteit, vakkenkennis,...⁵⁶

4 De conducteur

De conducteur was het hoogste wat een gewone mijnwerker in zijn carrière kon bereiken. Hij moest de rechtstreekse orders van de ingenieur uitvoeren. Onder hem stond een hoofdopzichter voor elke ploeg. Deze opzichters konden belast worden met specifieke werkjes; ze moesten bijvoorbeeld de veiligheid van de mijn verzorgen, voorbereidend werk doen,...

De rest van de mijnwerkers die er zijn geweest, zo een 250 000 mannen en tientallen vrouwen, hebben enkel gewerkt in het stof.⁵⁷

Doelstellingen

Kennis:

1. De leerlingen definiëren 'Directeur-gerant'.
2. De leerlingen definiëren 'Principal'.
3. De leerlingen definiëren 'porions'.
4. De leerlingen definiëren 'conducteur'.

Vaardigheden:

1. De leerlingen kunnen de verschillende functies in de hiërarchische volgorde geven.
2. De leerlingen kunnen uitleggen hoe de Directeur-gerant rijk werd.
3. De leerlingen kunnen aan de hand van een voorbeeld uitleggen hoe je zag dat iemand een Directeur-gerant was.
4. De leerlingen leggen uit waarvan de Principal het hoofd is.
5. De leerlingen leggen uit wat de belangrijkste taken waren van de porions.
6. De leerlingen kunnen uitleggen wat de hoogste functie van een gewone mijnwerker kon worden.

---

⁵⁶ COPPIETERS G. EN MINTEN L., De koolputters, Deel 4: Knechten en bazen, Waanders, 2005, 21 pagina's

⁵⁷ COPPIETERS G. EN MINTEN L., De koolputters, Deel 4: Knechten en bazen, Waanders, 2005, 21 pagina's

---

5.3 Voordelen tijdens de mijnjaren

De mijnwerkers kregen verschillende privileges omdat ze in de mijnen van Limburg werkten. Ik soms ze even voor jullie op.

- De arbeiders kregen gratis steenkool, zo kregen ze 300 kilo steenkool in de zomer en ze kregen 400 kilo steenkool in de winter.
- De mijnwerkers die in de woonwijken leefden hadden het voordeel van goedkope water en elektriciteit.
- De mijnwerkers kregen goedkope trein- en bustickets.
- De mijnarbeiders kregen goedkope leningen.
- Na de sluiting van de mijn konden de mijnwerkers de huizen van de cité goedkoop overkopen.⁵⁸

Je zal wel denken, wat een gelukzakken. Toch werd er heel wat terug gevraagd; de mijnwerkers moesten onvoorwaardelijke werkdag, toewijding en trouw terug geven. Als men ziek werd, werd de huur verhoogd. Als iemand zijn werk verloor, verloor hij alles. Daarnaast hadden de mijndirecteurs verschillende regels, er mocht niet gevochten worden in de woonwijken, gebeurde dit wel dan kon je ontslagen worden.⁵⁹

Heel wat mijnwerkers stuurden geld naar hun vaderland. Sommigen stuurden geld om hun familie in het buitenland te helpen. Anderen kochten vanuit België een stuk land en een huis. Er waren echter wel wat problemen, de huizen werden vaak aan broers en neven geleend totdat de mijnwerker terug naar het vaderland ging. Niet veel mijnwerkers zijn terug in hun vaderland geraakt en vaak gingen de huizen naar de neven of broers omdat er geen officiële documenten waren opgemaakt. De vrouw en kinderen van de mijnwerker hadden hierdoor minder van de erfenis. Je moet weten dat meestal $\frac{1}{2}$ van het loon naar het buitenland ging.⁶⁰

Doelstellingen

Kennis:

1. De leerlingen geven drie voorbeelden van de voordelen die de mijnwerker had.
2. De leerlingen geven twee voorbeelden wat de mijnwerker in de plaats moest geven voor zijn privileges.
3. De leerlingen kunnen uitleggen wat er verkeerd ging met de huizen in het buitenland.

---

⁵⁸ Haenen, M., Wintmolders, E., Szymczak, G. (interview), 30/04/2014

⁵⁹ Vanwelkenhuysen, M, Steenkool Midden-Limburg, p 12

⁶⁰ Haenen, M., Wintmolders, E.,(interview), 30/04/2014

5.4 De nadelen van de mijnarbeid

De mijnwerkers hadden privileges omdat ze in de mijn werkten maar het was zeker geen rozengeur en maneschijn. De veiligheid in de mijn en het zware werk eisten hun tol.

De mijnen staan bekend voor het gas, voor de stoflong en voor de individuele ongevallen. De regels in de mijnen werden verstrengd in 1956 na de grote brand in Marcinelle waarbij 262 mijnwerkers, voornamelijk Italianen, omkwamen.⁶¹

Het mijngas of methaangas is onzichtbaar en het heeft geen geur. Deze twee factoren maken het dus erg moeilijk om het gas te ontdekken. Toch hebben de mijnwerkers hier een oplossing op gevonden, ze namen kanaries mee in de mijnen. Als de kanaries flauwvielen dan wisten ze dat er mijngas in de buurt was.⁶² De kanarievogel werd vervangen door de bezinelamp, deze lamp was tot de sluiting van de mijnen het officiële meetinstrument voor gas. Het instrument was zo ontwikkeld dat het gas wel aan de vlam kon geraken maar de vlam kon niet naar buiten. De mijnlamp had dus een klein geel vlammetje als er gas in de buurt was dan veranderde de vorm en kleur van de vlam.⁶³ De vlam kreeg een blauwe zeem boven het gele pitje, hoe blauwer het zeem hoe geconcentreerder het gas was. Als het gas te geconcentreerd was dan doofde het vlammetje meteen.

De mijnwerkers mochten niet roken in de mijnen en geen open vuur produceren. Deze methodes hebben vele mensenlevens gered maar soms was het te laat, in 1929 was er in Waterschei en in 1952 in Zwartberg een grote explosie door mijngas.⁶⁴

Een heel ander probleem in de mijnen was het stof en daardoor kregen de mijnwerkers een stoflong. Pneumoconiose is de wetenschappelijke naam voor de stoflong. Duizenden mijnwerkers zijn gestorven aan de stoflong, dat komt omdat de kolen- en steenstof zich vastzetten op de longweefsels. Mijnwerkers die een stoflong hadden moesten meestal naar het ziekenhuis in Lanaken, het Sint-Barbara ziekenhuis. (foto; longonderzoek p243) Dit ziekenhuis was gespecialiseerd in de longen. Toch is er op de dag van vandaag geen medicatie die de stoflong kan genezen.⁶⁵ Om de stof in de mijnen weg te krijgen, probeerden ze in 1963 watersproeikoppen te plaatsen aan de machines.⁶⁶ Als er dan

⁶¹ Nelis, C, De koolputters, deel 10: Veiligheid, p 227

⁶² Haenen, M., Wintmolders, E., Szymczak, G. (interview), 30/04/2014

⁶³ Nelis, C, De koolputters, deel 10: Veiligheid, p 234

⁶⁴ Nelis, C, De koolputters, deel 10: Veiligheid, p 228

⁶⁵ Nelis, C, De koolputters, deel 10: Veiligheid, p 235

⁶⁶ Nelis, C, De koolputters, deel 10: Veiligheid, p 237

---

werd gekapt in de steenkolen dan kwam het stof niet omhoog. Daarnaast werden er nieuwe stofmaskers uitgedeeld, de stofmaskers dienden ook tegen de CO²- en CO- vergiftigingen.⁶⁷ Vele mijnwerkers waren hier niet blij mee, het was te groot en het zat in de weg. De meeste mijnwerkers namen dan hun rode sjaal met witte bollen, ze maakten die sjalen nat en bonden die rond hun mond. De bril die de mijnwerkers kregen was zoals de maskers niet handig, als je de bril twee minuten aan had dan was de bril onder stof en aan gewasemd.⁶⁸

Deze twee oorzaken waren de boosdoeners van de werken in de mijnen. De vrouwen leden ook, ze waren doodsbang als hun man in de mijnen zat maar de opluchting als manlief thuis kwam was erg groot.⁶⁹

Sint-Barbara staat de dag van vandaag nog steeds gekend als het ziekenhuis van de longen.

Doelstellingen

Kennis

1. De leerlingen geven een synoniem voor 'de stoflong' en 'mijngas'.
2. De leerlingen geven de oude en nieuwe methode voor het opsporen van mijngas.

Vaardigheden

1. De leerlingen kunnen door kernwoorden uitleggen wat de oorzaken en gevolgen zijn van mijngas en de stoflong.

Tips:

- Geef de leerlingen een goed beeld over de situatie aan de hand van foto's.
- Nadat de leerlingen de uitleg hebben gekregen laat je hen het schema in de leerlingenbundel invullen.

---

⁶⁷ Nelis, C, De koolputters, deel 10: Veiligheid, p 238

⁶⁸ Haenen, M., Wintmolders, E.,(interview), 30/04/2014

⁶⁹ Nelis, C, De koolputters, deel 10: Veiligheid, p 227

5.5 Vrouwen

De taken van de mijnwerkersvrouwen moeten we niet onderschatten, ze werkten van 's morgens vroeg tot 's avonds laat.

De meeste vrouwen en mannen die uit het buitenland kwamen, waren niet geschoold en er leefde nog het traditionele leven van het gezin; het huishouden was de vrouw haar territorium en het werken behoorde tot de mannen.

Dit gold ook voor de vrouw van een mijn directeur, zij mocht niet gaan werken maar ze moest niet het werk doen in huis. De vrouwen van de directeuren hadden meer vrije tijd dan de mijnwerkersvrouwen. Zij deden

veel aan tennis, tennis was de sport van de elite.⁷⁰

Door de onderzoeken in de Waalse mijnen hebben Limburgse vrouwen nooit in de mijnen mogen werken. De onderzoeken stelden vast dat het werk veel te zwaar was voor een vrouw, zo moesten de Waalse vrouwen kolen rapen en met karretjes sjouwen en ze werden per mandje betaald. Zo besliste de regering dat de vrouwen in Limburg voor de man moesten zorgen, zij moesten de man rust brengen naar de lange werkdagen in de mijn.

De taken van de vrouw waren meestal hetzelfde, ze stonden vroeg op om het ontbijt voor de man en zonen. Als de eerste kroost vertrok naar het werk moest ze zich klaarmaken om de kinderen naar school te brengen. Daarna moest ze de huishoudelijke taken volbrengen, ze moest de was en plas doen. Als ze deze taken hadden volbracht was het weer tijd om de kinderen te halen van school en het eten te maken voor de mannen en zonen die terug kwamen van het werken. Er waren ook mijnwerkers die de nachtpost deden, dan was het de vrouw haar taak om de kinderen overdag rustig te houden zodat de man genoeg kon slapen.⁷¹

We kunnen nu denken dat de vrouw van de dag van vandaag meer moet doen als de mijnwerkers vrouw, toch mogen we het werk niet onderschatten. De kleren wassen van de man was een hele opdracht. Je moet je voorstellen dat de kleren helemaal onder het gruis, de olie en de modder zaten en er was geen wasmachine. Daarom moesten deze kleren in de week gezet worden, gekookt en geschrobd worden met een wasplank.

⁷⁰ Minten, L., De koolputters, deel 9: De mijnwerkersvrouw, p 210-211

⁷¹ Minten, L., De koolputters, deel 9: De mijnwerkersvrouw, p 204-206

De mijnwerker nam elke zaterdag zijn kleren mee naar huis en de vrouw moest die dan wassen, waren de kleren op maandag niet kraaknet dan konden er zelfs boetes gegeven worden. Daarnaast werd elke dag het hemdje en het ondergoed gewassen, zelfs die kleren zagen er zwart uit.^{72 73}

Het eten maken was niet zoals vandaag, de groenten kwamen uit de tuin, de families van de mijnwerkers kweekten veel zelf omdat het financieel veel voordeliger was. Al het eten moest zuiver gemaakt worden en er was niet veel sprake van vlees. Vlees was erg duur dus de vrouwen zorgden dat er genoeg was met de groentjes. De kippen die ze zelf vet maakten, werden geslacht door de vrouwen, maar dat was natuurlijk niet elke week.⁷⁴

Veel vrije tijd hadden de vrouwen niet, ze moesten steeds maar werken en werken.⁷⁵ Af en toe konden ze eens naar de cinema of naar de kermis als daar geld voor was. Daarnaast namen de vrouwen de kans om eens te kletsen met de burens, zij waren immers de vrouwen die dezelfde taal spraken. Op het eerste zicht lijkt het contact tussen de burens niet belangrijk maar naarmate de tijd verder gaat, is dit een grote uitlaatklep voor de mijnwerkersvrouwen. Ze konden eens roddelen, ze maakten nieuwe vrienden waardoor ze hun familie niet zo fel meer gingen missen. De vrouwen kregen gelukkig de kans om naar verenigingen te gaan, zo had je de Katholieke Arbeidersvrouwen (KAV)⁷⁶ en de Rozenkransbond, de KAV waren vooral Nederlandstalige vrouwen en de Rozenkransbond telde vele Polen. Andere vrouwen bleven geïsoleerd.⁷⁷

De vrouw leefde elke dag met angst, het werk in de mijn was erg gevaarlijk en wat zou er gebeuren als de man stierf? De vrouw was er afhankelijk van de man, zij werkte niet buitenhuis en had geen inkomen. De vrouwen kregen bij het overlijden een uitkering, de uitkering werd berekend op het aantal kinderen en de werkjaren van de man.⁷⁸ Het traditioneel leven heeft zeker tot 1960 geduurd, dat kwam omdat er tot dan nog geen werkgelegenheid was voor de vrouw. Pas na de komst van de Phillips en Ford kwamen de vrouwen uit de schaduw. Als ontspanning begon er in de jaren 80 de uitzending van buitenlandse zenders op tv, zo hadden de vrouwen niet meer zoveel last van heimwee.⁷⁹

⁷² Minten, L., De koolputters, deel 9: De mijnwerkersvrouw, p 206-207

⁷³ Haenen, M., Wintmolders, E., (interview), 30/04/2014

⁷⁴ Minten, L., De koolputters, deel 9: De mijnwerkersvrouw, p 208

⁷⁵ Haenen, M., Wintmolders, E., (interview), 30/04/2014

⁷⁶ Minten, L., De koolputters, deel 9: De mijnwerkersvrouw, p 210

⁷⁷ Minten, L., De koolputters, deel 9: De mijnwerkersvrouw, p 207

⁷⁸ Minten, L., De koolputters, deel 9: De mijnwerkersvrouw, p 209

⁷⁹ Minten, L., De koolputters, deel 9: De mijnwerkersvrouw, p 220-221

Doelstellingen

Kennis:

1. De leerlingen geven het jaar waarin de buitenlandse zenders op tv kwamen.
2. De leerlingen kunnen drie voorbeelden geven van de taken van de mijnwerkersvrouw.

Vaardigheden:

1. De leerlingen kunnen uitleggen aan de hand van voorbeelden waarom de kleren wassen van de mijnwerker zo een zware taak was.
2. De leerlingen kunnen uitleggen waarom de mijnwerkers en het gezin vooral eten aten uit de tuin en weinig vlees aten.
3. De leerlingen kunnen uitleggen waarom de mijnwerkersvrouw vooral vriendschap sloot met burens
4. De leerlingen kunnen uitleggen waarom de mijnwerkersvrouw vooral vriendschap sloot met de burens.
5. De leerlingen kunnen uitleggen waarom de burens van de mijnwerkersvrouw zo belangrijk was.
6. De leerlingen leggen uit hoe de uitkering van de vrouw werd berekend bij het sterven van de mijnwerker.
7. De leerlingen kunnen uitleggen wat het traditionele rollen van het gezin zijn.

5.6 Woonplaats

5.6.1 Barakkenkampen

De barakken werden juist voor de Tweede Wereldoorlog gebouwd, terwijl de woonwijken vlak na de ontdekking van steenkool werd gepland.⁸⁰ De barakkenkampen waren dus niet opgericht voor de mijnwerkers. Ze waren tijdens Wereld Oorlog II gebouwd voor de krijgsgevangenen van de Duitsers. Deze krijgsgevangenen waren vooral Russen. Zo ontstonden er barakkenkampen in Winterslag langs de Noordlaan. In Houthalen en Zolder lagen de barakken op het mijngebied zelf, in Beringen werd het kamp gebouwd aan de voet van de terril, in Waterschei aan de Steenbeukstraat tot aan het spoor en aan de andere kant van het spoor werd er een kamp opgebouwd voor Zwartberg. In Eisden werd het kamp een kilometer van de mijn gebouwd. Voordat de Russen in de kampen mochten, werd er een luisinspectie gedaan en de Russen konden geen contact maken met de burgers.⁸¹

Na de Tweede Wereldoorlog verkocht de Belgische regering de barakkenkampen aan de mijnen, maar alleen als de barakken werden ingericht voor families. Er kwamen nieuwe rekruten na 1945. Deze nieuwe mijnwerkers werden ondergebracht in de herbouwde barakken. Ze waren vluchtelingen uit Polen en Oekraïne en wilden niet terug naar hun vaderland nu het communistisch was geworden.

Het leven in de barakkenkampen was niet zo comfortabel. De families moesten met tientallen families één kraantje gebruiken. In de zomer waaide het stof in de barakken en in de winter was het een modderboeltje. In 1950 werden de barakken bekend om hun primitieve levensomstandigheden. Toch waren de bewoners tevreden met hun nieuwe woningen. Ze waren vrij en ze hadden een hecht gemeenschapsleven.⁸²

In 1971 waren mijnwerkers die niet wilden verhuizen nadat de barakken onbewoonbaar werden verklaard. Ze wilden er blijven wonen omdat de huur heel voordelig was. In 1974 werden de kampen met de grond gelijk gemaakt en bouwden de dorpen er nieuwe appartementen en sociale wijken.⁸³

⁸⁰ Vanwelkenhuysen, M, Steenkool in Midden-Limburg, p9

⁸¹ Pauwels, D, *Barakkenkampen van Houthalen*, internet, 20/01/2014 (<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/dibe/geheel/22142>)

⁸² KOHLBACHER, J., *De koolputters*, Deel 8: De Tweede Wereld Oorlog, Waanders, 2005, 31 pagina's

⁸³ N.N., *Ons mijnverleden*, internet, 20/01/2014 (<http://www.cosimo.be/onsmijnverleden/van-mijnwerkersstatuut-naar-vreemdelingstatuut>)

Doelstellingen**Kennis:**

1. De leerlingen geven de oorspronkelijke functie van de barakken.

Vaardigheden:

1. De leerlingen kunnen uitleggen welke procedure de krijgsgevangen moesten doorstaan om in de barakkenkampen te kunnen verblijven.
2. De leerlingen kunnen aan de hand van vier voorbeelden de toestand in de barakkenkampen omschrijven.

Tips

1. Laat de leerlingen deze opdracht maken voordat ze de woonwijken binnen gaan.
Zo zien ze een goed verschil tussen de verschillende leefomstandigheden.

5.6.2 Cités

Na de ontdekking van de steenkool werd het tijd om mijnwerkers te zoeken. Zoals we weten werden de arbeiders uit andere landen gehaald. Deze mensen moesten natuurlijk kunnen eten, slapen en hun gezin wat privacy kunnen geven, daarom heeft de regering woonwijken opgericht. De cités, woonwijken en tuinwijken dit zijn de drie namen voor de verblijfplaatsen van de mijnwerkers.

De cité van Eisden was de oudste van Limburg, het werd opgebouwd tussen 1910 en 1930. De woonwijk bedraagt 250 hectare en er woonden 900 tot 1000 gezinnen. In elke cité vinden we nog heel wat allochtonen. Deze buitenlanders kunnen tegenwoordig heel goed Nederlands maar als ze in hun wijk zijn zullen ze met de rest hun moedertaal spreken.⁸⁴

De Limburgse bouwheren wilden graag frisse en nieuwe woonwijken bouwen voor de mijnwerkers. Zo bouwden ze huizen naar het Engels model met twee-, drie- en vierwoningen in een gezellig cottagestijl, de zogenaamde *Garden city*⁸⁵. De huizen moesten een voor en een achtertuin hebben, in de voortuin kwamen de bloemen en in de achtertuin kwamen groenten en fruit. Zo werden de mijnwerkers verplicht veel

buiten te werken, dit was goed voor hen.⁸⁶ Als er geen plaats was voor de tuinen dan werden de achtertuintjes op een andere plaats gebouwd. De hofjes lagen bijvoorbeeld twee straten verder allemaal langs elkaar, zo kwamen de mijnwerkers veel in contact met elkaar maar het had natuurlijk ook zijn nadelen: iedereen kon aan de hoven geraken.

De huizen konden in tot de Tweede Wereldoorlog alleen gehuurd worden. De huizen waren leeg en moesten door de mijnwerkers ingericht worden daarnaast was er geen stromend water en een pomp stond tussen twee huizen. In 1938 kwamen de eerste waterkranen die meestal in de achterkeuken stonden.⁸⁷

Er waren wel wat verschillen in de woningen. Zo had je de directeursvilla, de ingenieursvilla en de mijnwerkershuizen. De villa's waren prachtig, groot en straalden rijkdom uit, natuurlijk was de villa van de directeur groter dan die van de ingenieur en de woning van de ingenieur was groter als die van de mijnwerker. Dus aan de hand van de huizen zag je de hiërarchie.

Uit de oude doos een ingenieurswoning in de Oostlaan in Winterslag. Vandaag is deze woning bewoond door Marie-Jeanne Mesotten, weduwe van Jos Deckers.

⁸⁴ Vanwelkenhuysen, M, Steenkool Midden-Limburg, p 10

⁸⁵ Kohlbacher, J, De koolputters, deel 16: De Cités, p372

⁸⁶ Vanwelkenhuysen, M, Steenkool Midden-Limburg, p 11

⁸⁷ Vanwelkenhuysen, M, Steenkool Midden-Limburg, p 13

De ingenieurs en directeurs betaalden geen huur, maar de ingenieurs waren wel verplicht in de woonwijken te wonen. Zij moesten klaarstaan als er wat mis ging in de woonwijken.⁸⁸

De ongehuwde mannen die kwamen werken, werden in loges geplaatst. Deze loges werden meestal uitgebaat door een allochtoon, zo voelden de mijnwerkers zich ook wat meer thuis.⁸⁹

Je kan je wel bedenken dat het ver was om van de cité naar de stad te gaan, daarom werden in de cités slagerijen, bakkers, bibliotheken,... en niet te vergeten kerken opgericht. In sommige cités kwamen er zelfs apothekers. Voor de kinderen werden er scholen opgericht, zo konden de kinderen naar school gaan zonder naar de stad te gaan. Als dit nog niet genoeg was, werd er jaarlijks een kermis georganiseerd in de cités, velen gingen hier naar toe als er wat geld over was. Bijna elke cité heeft zijn eigen winkelstraat, de Stalenstraat, Vennestraat, Hoevezavel en de Koolmijnlaan zijn daarom misschien wel bekend in de oren. Op deze straten vind je ijzerhandelaars, supermarkten en cafétjes.

Iedereen was heel blij met de woningen die speciaal voor de mijnwerkers waren gebouwd. Natuurlijk waren er ook veel regeltjes voor de arbeiders. De mijndirecteurs die in de prachtige villa's woonden naast de woonwijken hadden een perfect zicht op de cité en de wachters waren de ogen en oren van de directeur. Tucht en orde was het doel in de woonwijken en wie zich daar niet aan hield, werd onmiddellijk ontslagen en verloor daardoor zijn huis.⁹⁰ Sommige tuinwijken hadden zelfs mijnpolitie, deze mannen zorgden ervoor dat de arbeiders hun hagen snoeiden, bloemetjes planten en dat de cité zuiver bleef.

In de woonwijken werd er veel samen gevierd, de families vierden huwelijken en verjaardagen maar er werd ook samen gerouwd om een sterfgeval uit de cité. De optochten waren groot, voor een huwelijk wandelden het paar door de straten en voor de begrafenis ging de doodskist over straat.⁹¹

De mensen die niet in de woonwijken leefden, keken neer op de cités. De cités zaten vol allochtonen en daar waren de Vlamingen niet blij mee. Toch konden de inwoners van de woonwijken niet klagen zij hadden immers de nieuwste voetbalvelden, scholen, winkels,... De arbeiders waren trots op hun woonwijken.⁹²

⁸⁸ Kohlbacher, J, De koolputters, deel 16: De Cités, p380

⁸⁹ Kohlbacher, J, De koolputters, deel 16: De Cités, p372

⁹⁰ Vanwelkenhuysen, M, Steenkool Midden-Limburg, p 12

⁹¹ Kohlbacher, J, De koolputters, deel 16: De Cités, p375

⁹² Kohlbacher, J, De koolputters, deel 16: De Cités, p379

Doelstellingen**Kennis:**

1. De leerlingen geven drie synoniemen voor 'woonwijk'.

Vaardigheden:

2. De leerlingen kunnen uitleggen waarom de tuinwijken dicht bij de mijnen lagen.
3. De leerlingen kunnen aan de hand van de tocht in de woonwijken zeggen hoeveel huizen aan elkaar vast zitten.
4. De leerlingen kunnen aan de hand van de tocht in de woonwijken zeggen waar de moestuintjes liggen.
5. De leerlingen kunnen uitleggen waarom het gevaarlijk was als de moestuintjes niet aan het huis lagen.
6. De leerlingen kunnen aan de hand van de tocht in de woonwijken verschillende gebouwen opsommen.
7. De leerlingen kunnen aan de hand van de tocht in de woonwijken het huis van de directeur aanduiden.
8. De leerlingen kunnen aan de hand van een foto de sfeer in de woonwijken beschrijven.

Tips

- Laat de bus langs en door de woonwijken rijden. In Waterschei zie je de verschillende tuintjes die apart van het huis liggen. In winterslag zie je vele huizen van de directeurs en ingenieurs. De cités hebben allemaal voorbeelden van de twee-drie-vierwoningen.

5.7 Andere gebouwen

5.7.1 Het ziekenhuis

Wij die in Limburg wonen hebben al eens gehoord van het André Dumontziekenhuis in Waterschei. Dit ziekenhuis was speciaal gebouwd voor de zieke en gewonde mijnwerkers.

De eerste generatie van de mijnwerkers werd niet oud. Het werk in de mijnen was gevaarlijk en ongezond, de oorlog maakte het er niet beter op en door de schaarse voedingsmiddelen werd het fataal voor vele mijnwerkers en hun familie.^{93 94}

Niet alleen het André Dumontziekenhuis was belangrijk maar ook het ziekenhuis in Lanaken: het Sint-Barbaraziekenhuis. Het ziekenhuis werd opgericht in 1957 voor de revalidatie van de mijnwerkers met een stoflong. Tot de dag van vandaag houdt het ziekenhuis in Lanaken onderzoeken voor het revalideren bij een longziekte.⁹⁵

De mijnwerkers wilden niet naar Sint-Barbara, ze wisten dat dit de laatste halte was voor hen. Iemand die Sint-Barbara in ging, kwam er niet meer uit.

⁹³ Kohlbacher, J, De koolputters, deel 16: De Cités, p375

⁹⁴ N.N., *Genk uit de oude doos, André Dumont Kliniek, Het nieuwsblad, 31/08/2009*, internet, 03/03/2014 (http://www.nieuwsblad.be/article/detail.aspx?articleid=BLBOZ_20091031_001)

⁹⁵ Housen, S., *Sint Barbara ziekenhuis is na 12 jaar verbouwd, Het belang van Limburg, 04/10/2008* internet, 03/03/2014 (<http://www.hbvl.be/limburg/lanaken/sint-barbaraziekenhuis-is-na-12-jaar-verbouwd.aspx>)

5.7.2 Religieuze gebouwen

Bijna elke cité had zijn eigen mijnkathedraal. De mijnwerkers, hun vrouwen en kinderen gingen elke zondag naar de mis. De kerken bestaan nog steeds, ik heb ze opgesomd voor jullie.

Beringen heeft de Sint-Theodarduskerk, de mijn werd gebouwd in 1939 tot 1943. De kathedraal is gelegen aan de Koolmijnlaan.⁹⁶

In Winterslag heb je verschillende kerken liggen, je hebt de kathedraal die de Heilig Hart kerk heet. De kathedraal ligt op de Evence Coppéeplaats, de kathedraal werd opgericht in 1923 tot 1925.⁹⁷

⁹⁶ N.N., *Sint-Theodarduskerk*, internet, 04/03/2014 (<http://nl.wikipedia.org/wiki/Sint-Theodarduskerk>)

⁹⁷ N.N., *Heilig-Hartkerk*, internet, 04/03/2014 ([http://nl.wikipedia.org/wiki/Heilig-Hartkerk_\(Winterslag\)](http://nl.wikipedia.org/wiki/Heilig-Hartkerk_(Winterslag)))

De Sint-Barbarakerk vinden we in Eisden, gelegen aan de Kastanje laan. De kerk werd aangelegd in 1923 en was dus bestemd voor de mijnwerkers van Eisden.⁹⁸

Waterschei heeft de Christus Koningkerk, deze kerk werd gebouwd van 1923-1925 en is gelegen aan de Duinenlaan.⁹⁹

De Sint-Albertus kerk is de laatste mijnkathedraal, deze kathedraal is gelegen in Zwartberg en is gebouwd in 1939.¹⁰⁰

Naast deze kathedralen zijn er nog kleine wijkkerken, zo heb je bijvoorbeeld Sint-Eventius kerk in Winterslag en de wijkkerk van Oud-Winterslag.¹⁰¹ In de kerk van Sint-Eventius werden ook missen opgevoerd in het Pools.

---

⁹⁸ N.N., *Sint-Barbarakerk*, internet, 04/03/2014 ([http://nl.wikipedia.org/wiki/Sint-Barbarakerk_\(Eisden\)](http://nl.wikipedia.org/wiki/Sint-Barbarakerk_(Eisden)))

⁹⁹ N.N., *Christus Koningkerk*, internet, 04/03/2014 ([http://nl.wikipedia.org/wiki/Christus_Koningkerk_\(Waterschei\)](http://nl.wikipedia.org/wiki/Christus_Koningkerk_(Waterschei)))

¹⁰⁰ N.N., *Sint-Albertuskerk*, internet, 04/03/2014 ([http://nl.wikipedia.org/wiki/Sint-Albertuskerk_\(Zwartberg\)](http://nl.wikipedia.org/wiki/Sint-Albertuskerk_(Zwartberg)))

Ik heb de katholieke kerken voor jullie opgesomd maar er bestaan ook Grieks-Orthodoxe kerken in Limburg.

Als eerste heb je de Griekse Parochie van de Heilige Nektarios. Deze parochie is gelegen in Beringen in de Sorbebomenstraat 24. Deze kerk valt niet erg op, het ligt tussen de citéhuizen en is niet echt gekend. ¹⁰²

In Genk vinden we de Parochie Heilige Barbara, in deze kerk worden de missen in het Grieks opgediend. De kerk is opgebouwd in 1983. ¹⁰³

In Maasmechelen vinden we dan weer de Parochie van de Heilige Dimitrios, ook hier worden de missen in het Grieks opgedragen. Deze parochie vinden we in de Windelsteenstraat. ¹⁰⁴

---

¹⁰² N.N., Heilig Hart winterslag, Oud winterslag, internet, 04/03/2014

(<http://www.kerknet.be/parochie/3805/content.php?ID=3670>)

¹⁰³ N.N. Orthodoxe kerken Limburg, internet, 05/03/2014

(http://www.orthodoxia.be/NLkerk/Jurisdicties%20NL/1_IMBelgiou_NL/Beringen.html)

¹⁰⁴ N.N. Orthodoxe kerken Limburg, internet, 05/03/2014

(http://www.orthodoxia.be/NLkerk/Jurisdicties%20NL/1_IMBelgiou_NL/Genk.html)

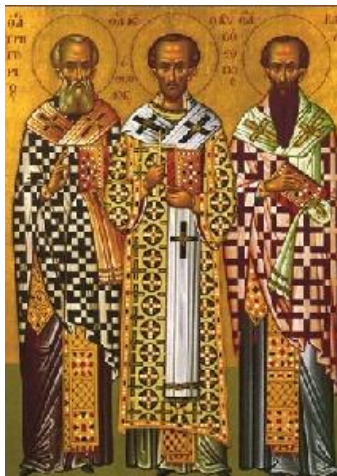
¹⁰⁴ N.N. Orthodoxe kerken Limburg, internet, 05/03/2014

(http://www.orthodoxia.be/NLkerk/Jurisdicties%20NL/1_IMBelgiou_NL/Maasmechelen.html)

Houthalen heeft de Parochie Ontslaping van Moeders Gods. Deze parochie is gelegen in de Oudstrijderslaan.¹⁰⁵ De Grieks-Orthodoxe kerken staan bekend om hun iconostase. Iconostase is een wand samengesteld uit iconen, deze wand staat altijd achter het altaar, het altaar is dan ook het allerheiligste in de kerk.¹⁰⁶

Als laatste hebben we de Grieks-Orthodoxe kerk in Hasselt, Parochie Drie Hierarchen. Deze kerk is opgebouwd in 2008, dat is niet zo lang geleden.¹⁰⁷ Het verschil tussen deze vieringen en die van de andere parochies is dat ze in het Nederlands worden opgevoerd.¹⁰⁸

Met religieuze gebouwen hebben we het niet alleen over de christelijke gebouwen. Denk maar aan de Turken en Marokkanen die naar België kwamen om te werken in de mijnen. Zij geloven in de Islam en de Islam wordt gepredikt in een moskee. We hebben een paar moskeeën in Limburg, we hebben een moskee in Waterschei, in Houthalen en in Heusden-Zolder. Je ziet het al, de moskeeën liggen dicht bij de woonwijken.

¹⁰⁵ N.N. *Orthodoxe kerken Limburg*, internet, 05/03/2014 (http://www.orthodoxia.be/NLkerk/Jurisdicties%20NL/1_IMBelgiou_NL/Houthalen.html)

¹⁰⁶ N.N., *Conostase*, internet, 05/03/2014 (<http://nl.wikipedia.org/wiki/Iconostase>)

¹⁰⁷ N.N. *Orthodoxe kerken Limburg*, internet, 05/03/2014 (<http://orthodoxekerkhasselt.wordpress.com/>)

¹⁰⁸ N.N. *Orthodoxe kerken Limburg*, internet, 05/03/2014 (http://www.orthodoxia.be/NLkerk/Jurisdicties%20NL/1_IMBelgiou_NL/Hasselt.html)

De moskee van Houthalen ligt op de Saviostraat, en heet Moskee Yesil Camii. Yesil Camii staat voor Groene Moskee.

De Moskee Sultan Ahmed is dan weer gelegen in Heusden-Zolder in de Pastoor Paquaylaan. Dan heb je ook nog de Moskee Selimiye, gelegen in de Valentinusstraat in Heusden-Zolder.

Winterslag heeft ook zijn eigen moskee, de Hassan Ibn Tabet moskee genaamd. Deze moskee is te vinden op de Noordlaan, de Noordlaan is de hoofdweg door Winterslag.

Als laatste hebben de we de moskee in Waterschei, deze moskee heet de Mevlana moskee. De Mevlana is een Turkse vereniging die de moskee heeft opgericht in 1969. De moskee is gelegen op de Wildeker slaan.¹⁰⁹

Er zijn nog meer moskeeën in Limburg, zo heb je de moskee Taoubat en de Yunus Emre moskee in Sledderlo. De vijf bekendste zijn de bovenstaande moskeeën.¹¹⁰

---

¹⁰⁹ N.N. *Moskeeën in Limburg*, internet, 05/03/2014 (http://www.uitingenk.be/nl/uiig_content/record/259/turkse-moskee-waterschei.html)

¹¹⁰ Özgünes, B., *Moskeeën*, *Nieuwsblad*, 27/04, internet, 06/05/2014 (<http://nieuwsblad.typepad.com/genk/2008/04/2704-limburgse.html>)

5.7.3 Winkels

We gaan allemaal wel eens winkelen met onze ouders maar naar welke winkels gaan we en wat vinden we allemaal in die winkels en wat kopen we?

We hebben verschillende winkels, we hebben onze grote ketens zoals de Carrefour, Delhaize en Spar maar we hebben er toch nog kleine zelfstandigen bijzitten. Die zelfstandigen zijn niet altijd Vlaamse personen, we vinden in de omstreken verschillende Turkse, Italiaanse, Spaanse, Griekse en Italiaanse winkeltjes. De winkeltjes kwamen er pas vanaf 1946, in 1936 kregen de mijnwerkers een arbeidskaart en ze mochten pas na 10 jaar een zelfstandige zaak oprichten en de mijn verlaten.

Deze zelfstandigen hebben de winkeltjes in eerste instantie opgericht voor de families uit het buitenland. Vele allochtone mijnwerkers wilden hun eigen cultuur niet opgeven en konden dus genieten van de winkeltjes met hun eigen streekproducten.

De grote winkelketens kregen dit natuurlijk ook door, zij kochten nieuwe producten aan zodat de mensen in hun winkels ook de streekproducten kwamen kopen.

Ik heb voor jullie een paar van deze zelfstandige winkels opgezocht. Zo heb je een Italiaanse

winkel in Zwartberg, de winkel is erg gekend voor zijn Italiaanse wijnen en specialiteiten, de winkel heet *Ranieri*.

Je kunt in deze winkel verschillende Italiaanse streekproducten vinden. Je hebt er verschillende soorten merken pasta maar er wordt ook nog elke dag verse pasta bereid. Je vindt er de Parmezaanse kazen en geitenkaas. Als dat nog niet genoeg is, heb je een groot aanbod aan salami en parmaham.¹¹¹

Ranieri is niet de enige Italiaanse winkel, je vindt er nog veel meer, zo heb je nog *Il mercatino*, *Euro*,...

De Turkse winkels vinden we gemakkelijk terug in Genk en omstreken. De winkels staan bekend om hun verse groentjes en ze zijn zeer goedkoop. In de winkels vinden we natuurlijk het bekende Turks brood, Turks fruit en de groene pepers op welke manier dan ook bereid. Ze hebben een bakkerijtje achterin waar Turkse pizza wordt bereid en Turkse hapjes.¹¹² De Turkse winkels zijn ook nog te vinden op de Stalenstraat maar ook in Beringen heb je er verschillenden.

¹¹¹ N.N., *Italiaanse winkel Raineri*, internet, 16/03/2014 (<http://www.raineri.be/html/nl/home.html>)

¹¹² N.N., *Google maps*; internet, 16/03/2014 (<https://www.google.be/maps>)

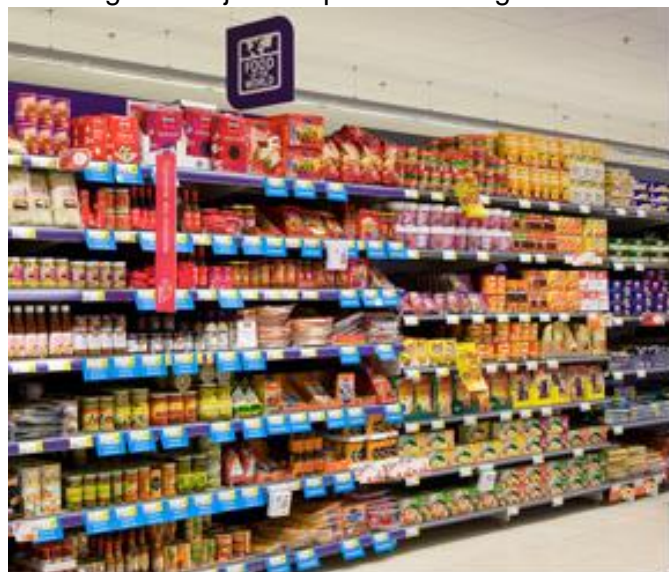
De Griekse winkels komen minder voor dan de Italiaanse en Turkse winkels maar ze bestaan. Op de Stalenstraat in Waterschei vind je *De Griekse winkel*. De winkel is gespecialiseerd in de Griekse wijnen, de Griekse sterke drank zoals Ouzo. In deze winkel worden elke dag verse souvlaki's, tarama's en gyros gemaakt. Daarnaast hebben ze olijven, fetakaas, en pepers. Je hoort het al, deze producten zijn niet onbekend.¹¹³

Spaanse winkeltjes zijn moeilijker te vinden maar hier hebben we een oplossing voor. Er bestaat een groothandelaar *Espana Pura* en zij verkopen heel veel Spaanse delicatessen. Je kan op de site kazen, wijnen, vlees en cava's kopen.¹¹⁴

Natuurlijk is het moeilijk om naar elke winkel te gaan als je iets speciaals nodig hebt. Daar hebben de grote winkelketens iets op gezocht, zij hebben besloten om buitenlandse streekproducten beschikbaar te maken voor een grote groep mensen. We kunnen pasta's, olijven, wijnen, kazen, vlees en zoveel meer vinden in de winkel die niet uit België komen. Het is dus niet moeilijk om de link te leggen tussen het vreemd voedsel en onze keuken, de Vlaamse inwoners kunnen heel gemakkelijk de nieuwe keuken ontdekken door middel van het experimenteren met nieuwe producten en het internet maakt het

¹¹³ N.N., *De Griek*, internet, 16/03/2014 (<http://www.handelsguids.be/genk/de-griekse-winkel/>)

¹¹⁴ N.N., *Spaanse producten*, internet, 16/03/2014 (<http://www.espanapura.com/>)

---

nog eens gemakkelijker door heel veel recepten vrij te geven.

5.7.4 Restaurants

Wie houdt er niet van lekker uit eten gaan? We doen het allemaal graag en we zijn kieskeurig. Wat is jouw lievelingsgerecht? Is het een Vlaams gerecht of ga je liever voor een kebab of pizza?

Frietjes van de frituur, pizza, kebab en pita het smaakt allemaal zo goed maar is het eigenlijk wel een Belgisch gerecht? Neen hoor, pizza, kebab en pita zijn allemaal buitenlandse gerechten maar toch zijn we ze gewoon. Dat komt omdat de mensen nieuwsgierig waren naar de nieuwe keukens. De allochtone mijnwerkers kenden deze producten al maar de Vlaamse bevolking nog niet, toen de allochtone mensen beseften dat hun keuken gewaardeerd werd door het Vlaamse volk begonnen zij met hun eigen zaakjes op te richten.

De fastfood zaken zijn niet de enige die het goed doen. Je vindt in Limburg veel Italiaanse, Spaanse en Griekse restaurants.

Da Lidia in Maasmechelen wordt beschreven als het eerste Italiaans restaurant in Limburg. Dit restaurant werd opgericht in begin jaren 70.¹¹⁵

5.7.5 De Cafés

Cafés waren niet onbekend en werden vaak bezocht. Er waren mijnwerkers die het heel erg zwaar hadden en zij gingen hun geld verbrassen op café. Daarnaast waren er mijnwerkers die graag eens wat gingen drinken met hun vrienden.

Wat was er nu zo speciaal aan die cafés?

De cafés werden uitgebaat door een vreemdeling bijvoorbeeld Italianen, Turken, Spanjaarden en Grieken. Als het café werd uitgebaat door een Griek dan was het een Grieks café waar alle Grieken bij elkaar kwamen, werd het café uitgebaat door een Spanjaard dan had je een Spaans Café.

---

¹¹⁵ Smeets, R., *Da Lidia*, *Nieuwsblad*, 24/09/2012, internet, 16/03/2014
(http://www.nieuwsblad.be/article/detail.aspx?articleid=DMF20121123_00379554)

Doelstellingen**Kennis:**

1. De leerlingen geven de drie godsdiensten waarvan je heilige gebouwen vindt.

Vaardigheden:

1. De leerlingen kunnen door een rondreis door Limburg de verschillende kerken bij het juiste dorp plaatsen.
2. De leerlingen kunnen door een wandeling door de winkelstraat drie verschillende vreemde winkels opnoemen.
3. De leerlingen kunnen door een kijkje te nemen in de vreemde winkels drie verschillende producten terug vinden.
4. De leerlingen kunnen door een kijkje te nemen in een grootwarenhuis welke gelijke producten terug vinden.
5. De leerlingen kunnen door van de rondreis door de mijnenstreken 3 verschillende vreemde restaurants opsommen.
6. De leerlingen kunnen door een kijkje te nemen in een Grieks-Orthodoxe kerk 'Iconostase' uitleggen.
7. De leerlingen kunnen door een kijkje te nemen in een Moskee 2 kenmerken opsommen van een Moskee en de gewoontes van de Islam.
8. De leerlingen kunnen door een wandeling door de winkelstraat 3 verschillende vreemde cafés opsommen.
9. De leerlingen leggen uit waarom het André Dumont Ziekenhuis en het Sint-Barbara belangrijke ziekenhuizen zijn voor mijnwerkers.

Tips

- Er worden rondleidingen gegeven in de hoofdmoskeeën. Geef de leerlingen eens de kans om een moskee te bezoeken.
- De Stalenstraat/ Vennestraat/Hoevezavel bieden veel buitenlandse winkels, laat de leerlingen op zoek gaan naar verschillende producten. Daarnaast vind je de Delhaize op de Stalenstraat, zij bieden een groot gamma van wereldvoeding.
- Rij tijdens de uitstap langs de verschillende mijnkathedralen zo kunnen de leerlingen de oefening oplossen.
- Laat de leerlingen een Grieks-Orthodoxe kerk binnengaan. Zo krijgen de leerlingen een goed beeld van de iconostase.
- Laat de leerlingen op zoek gaan naar 3 verschillende cafés van buitenlandse herkomst.

5.8 Scholen en opleidingen

Leerplicht werd ingevoerd in 1914 voor kinderen van zes tot veertien jaar, dit werd ook van toepassing voor de kinderen van de mijnwerkers. Rond 1914 werden duizenden mijnwerkers naar België gehaald, België moest dus zorgen dat de kinderen van de vreemdelingen naar school konden gaan. Onderwijs moest gratis zijn, de gemeenten konden de nieuwe scholen voor de mijnwerkers kinderen niet betalen, daarom hebben de mijnen de financiële en materiële infrastructuur van de scholen op hun rekening genomen. Op pedagogisch vlak deden de mijnen beroep op onderwijscongregaties zoals de *Soeurs de la Providence* en later op de *Kleine Zusters van Sint-Jozef en Zusters van Filippus Neri*.¹¹⁶ Voor zover het leerprogramma overeen kwam met het wettelijk voorgeschreven, er gediplomeerde leerkrachten voor de klas stonden en inspecteurs werden toegelaten, konden de mijnen rekenen op overheidssubsidies voor de scholen. De schoolgebouwen waren ruim en modern en aan didactisch materiaal was niets tekort. De leerkrachten genoten van privileges die andere leerkrachten niet kregen, zo kregen de leerkrachten van de scholen van de mijn gratis kolen en zelfs een goedkoop huis in de woonwijk.¹¹⁷

Sint-Jansschool Waterschei

Elke mijn had zijn eigen school, enkel in Zolder werd er geen school opgericht. In Waterschei de Sint-Jansschool, in Houthalen was er de Savioschool en in Zwartberg was er de Sint-Albertusschool. De meeste scholen bestaan nog steeds maar hebben nu een andere naam, zo heet de school in Eisden nu *De Griffel* en de school in Beringen heet *De horizon*.¹¹⁸

Savioschool Houthalen

¹¹⁶ Minten, L, De koolputters, deel 11: Onderwijs en vakopleiding, p 251

¹¹⁷ Minten, L, De koolputters, deel 11: Onderwijs en vakopleiding, p 252

¹¹⁸ Minten, L, De koolputters, deel 11: Onderwijs en vakopleiding, p 252

Er waren natuurlijk problemen, in 1914 werd er besloten door de regering dat er les moest gegeven worden in de moedertaal van de kinderen. Je kan je wel voorstellen dat de allochtone mijnwerkers niet echt Nederlands spraken en dat heel moeilijk was om te leren. Aan de andere kant had je ook Waalse mijnwerkers en Franse mijnwerkers, je hoort het al aankomen; in Limburg moest er ook in het Frans lesgegeven worden. De Limburgers waren bang, ze wilden niet dat Limburg verfranst zou worden. In 1928 verscheen van de Katholieke Vlaamse Schoolbond een eerste brochure tegen de Franse lessen, een jaar later ging de bond naar het congres van de Davidsfonds en kaartte het probleem weer aan. In juli 1932 werd de wet op taalgebruik in het onderwijs goedgekeurd, in Vlaanderen werd er les gegeven in het Nederlands, in het Duitstalig gebied werd er les gegeven in het Duits en in Wallonië werd er les gegeven in het Frans.¹¹⁹

Je kan je inbeelden dat les in het Nederlands heel erg moeilijk was voor de allochtone jongeren. Daardoor zijn er Italiaanse (Genk), Tsjechische (Waterschei en Zwartberg), Duitse (Eisden) en Poolse (Genk en Beringen) scholen in de Kempische bekken ontstaan. Het Poolse netwerk was vooral uitgebreid omdat ze met vele waren en ze hoopten allemaal ooit terug naar huis te gaan. De Poolse scholen werden gefinancierd door het Poolse consulaat. De Poolse scholen voldeden niet aan Belgisch onderwijsstelsel en kregen daarom geen subsidies. Poolse scholen moesten vaak geld vragen aan de ouders van de kinderen en dat was toch heel duur. In 1934 waren alle Poolse scholen gesloten, ze konden het niet meer aan. Later werden ook de Italiaanse scholen aangepast.¹²⁰

In 19 november 1934 werd er toch nog een Italiaanse school opgericht voor de kinderen van Italianen die aanhangers waren van Mussolini. Deze kinderen werden voorbereid voor het nieuwe regime en als de ouders van de kinderen konden bewijzen dat ze trouwe aanhangers waren, kregen de kinderen zelfs de kans om verder te studeren in Italië.¹²¹

In 1930 zochten de mijnen nieuwe en ervaren mijnwerkers, maar die waren er niet. De mijnen besloten om vakscholen op te richten voor jongeren die zich geroepen voelden voor het zware werk in de mijn. De mijnen werkten samen met de katholieken, zij waren immers de baas over het technisch en het beroepsonderwijs. De leerlingen moesten klaargestoomd worden voor het werk maar ze moesten ook opgevoed worden. De scholen moesten jongeren morele lessen voor het leven krijgen die hen waarden als spaarzaamheid, gematigdheid, discipline, gehoorzaamheid en onderdanigheid bijbrengen.¹²² In 1922 ontstonden de eerste mijnscholen, de leerlingen werkten in de mijnen en twee dagen (weekend) per week kregen ze wiskunde, scheikunde, delfstofkunde, Nederlands (of Frans in Wallonië) natuurkunde en mijnontginning. Mijnontginning kreeg de meeste aandacht natuurlijk. De scholen waren niet duur, de

¹¹⁹ Minten, L, De koolputters, deel 11: Onderwijs en vakopleiding, p 253

¹²⁰ Minten, L, De koolputters, deel 11: Onderwijs en vakopleiding, p 256

¹²¹ Vanwelkenhuysen, M, Steenkool in Midden-Limburg, p8

¹²² Minten, L, De koolputters, deel 11: Onderwijs en vakopleiding, p 257

---

leerlingen werkten in de mijnen en de mijn kon dit compenseren met de vakopleidingen die ze aanboden.¹²³ De scholen waren een complete ramp, er was te weinig motivatie bij de jongeren. Zo was er in Sint-Truiden een klasje van 22 jongeren en in Genk was het nog erger, ze begonnen met 24 leerlingen en het jaar erna kwamen er nog maar 14 leerlingen bij.¹²⁴

Omdat de scholen niet werkten probeerde Marcel Brun, directeur-gerant van Beringen, met driejarige opleidingen. De leerlingen werden drie ochtenden meegenomen naar de mijn en de cursus was vrijwillig en onbezoldigd. De jongeren werden begeleid door porions, zij motiveerden de jongeren om in de mijn te werken en zij zouden het ook halen tot porions. De jongeren begonnen met klassen van vijftig leerlingen maar met Kerstmis viel twee derde al af, zij slaagden niet op het algemene kennis-examen. De volgende twee jaren stonden onder meer geologie, fysica, veiligheid en Nederlands op het programma, daarnaast werden de jongeren steeds geëvalueerd op hun werk en inspanningen. Gemiddeld studeerden vijf leerlingen af per jaar.¹²⁵

In Waterschei deden ze het anders, zij gaven avondcursussen en daarna kregen de mannen een driejarig specialisatiejaar. Na de Eerste Wereldoorlog verdween de school in Waterschei. In 1937 veranderde er weer heel wat, jongeren die in de mijn wilden gaan werken, waren verplicht een driejarige opleiding te volgen. De mijn probeerde zo een reserve aan mijnwerkers op te bouwen. In Waterschei werden de jongeren opgesplitst in groepen naargelang hun capaciteiten. De sterke groepen hadden meer kans om porions te worden terwijl de zwakkeren voorbestemd waren om het zwaarste werk te doen. De jongeren werden daarnaast opgeleid om hun eigen moestuin te onderhouden en in de winter kregen ze onderricht over hout en metaal.¹²⁶

Na de Tweede Wereldoorlog veranderde alles, jongeren wilden langer naar school. De uitbreiding van het middelbaar onderwijs was onvermijdelijk maar wie ging er voor zorgen? Mocht de staat voortaan rijkscholen oprichten? Of bleef het dure technisch en beroepsonderwijs in handen van de katholieken die door de overheid werden gesubsidieerd. De mijnscholen zaten nog dieper in de put, er was een grote afkeer voor het zware werk in de mijnen.¹²⁷

De jongeren moesten terug gemotiveerd worden om naar de mijnscholen te gaan, zo probeerde de minister van onderwijs Herman Vos meer documentatie te maken over het belang van de mijnen. Hij bezocht de bovengrond en organiseerde lezingen door technici van de mijn.

In 1962 werden er nieuwe filialen opgericht in Houthalen, Eisden, Beringen en Genk. De scholen stonden bekend als Technisch Instituut van het Kempens Bekken. De eerste drie jaren van de opleiding voor de jongeren werd op school gedaan, de drie jaar erna werden de jongeren pas in de mijn gestuurd. De jongeren die slaagden konden in de mijn beginnen met een hoger beginloon. De leerlingen werden vergoed om in de mijnen te gaan werken er waren jongeren die op het einde van hun schoolloopbaan 44.819 BEF (1111 EUR) hadden verdiend en ze hadden daarna vast werk in de mijn. Op die manier werden jongeren verleid om naar de mijnscholen te gaan. Leren en geld verdienen was het lokaas.

---

¹²³ Minten, L, De koolputters, deel 11: Onderwijs en vakopleiding, p 258

¹²⁴ Minten, L, De koolputters, deel 11: Onderwijs en vakopleiding, p 259

¹²⁵ Minten, L, De koolputters, deel 11: Onderwijs en vakopleiding, p 261

¹²⁶ Minten, L, De koolputters, deel 11: Onderwijs en vakopleiding, p 263

¹²⁷ Minten, L, De koolputters, deel 11: Onderwijs en vakopleiding, p 264

In 1987 werden alle mijnscholen gesloten, de gebouwen worden vandaag de dag gebruikt als politiebureau, school voor volwassenen, etc.

We mogen natuurlijk de jonge meisjes niet vergeten, zij gingen niet naar de mijnwerkschool. Voor de meisjes waren er huishoudsscholen die de mijnen na de Tweede Wereldoorlog oprichtten. De scholen waren er voor meisjes vanaf 14 jaar en hadden een duidelijk doel: De leerlingen moesten eens waardige gezellinnen worden van hun echtgenoten en een goed voorbeeld voor de kinderen. De meisjes zouden huishoudsters worden die kunnen koken, wassen en plassen, naaien verstellen en breien. Daarnaast konden ze huizen met goede smaak inrichten en hun kinderen kraaknet naar school sturen. Het belangrijkste was dat de dames het geld van de man goed en doelmatig konden gebruiken. Een goede huisvrouw was een parel voor de mijnwerker.¹²⁸

Tot 1970 waren er aparte meisjes- en jongensscholen, nu zijn de meeste scholen gemengd.¹²⁹

Doelstellingen

Kennis:

1. De leerlingen kunnen de drie verschillen opgeven tussen de meisjesscholen, jongensscholen en de gemengde scholen.

Vaardigheden:

2. De leerlingen kunnen uitleggen waarom er nieuwe scholen kwamen waar les werd gegeven in de moedertaal.
3. De leerlingen kunnen uitleggen waarom er problemen waren rond de Nederlandse taal op scholen.
4. De leerlingen kunnen uitleggen waarom de Nederlandse taal belangrijk was in de mijn.

Tips

- Laat de leerlingen tijdens rondleiding de Sint-Jansschool zien, deze school ligt op de weg naar de Stalenstraat. Ondertussen kunnen ze de opdrachten maken in de bundel.
- Geef goed het verschil van de scholen van vroeger en nu.

¹²⁸ Minten, L, De koolputters, deel 9: De mijnwerkersvrouw, p 210

¹²⁹ N.N., *gemengde scholen*, internet, 11/12/2013 (http://nl.wikipedia.org/wiki/Gemengde_scholen)

5.9 Verenigingen

5.9.1 Algemeen Christelijk werknemersbond.

De ACW is de koepel van de christelijke werknemersorganisaties zoals de ACV, CM en de KWB. De ACW staat voor: sociale rechtvaardigheid, participatie en inspraak en duurzame ontwikkeling.

De sociale rechtvaardigheid wil zeggen dat iedereen gelijke kansen moet krijgen op vlak van onderwijs, werk maar ook vrije tijd. De ACW probeert door de belastingen die geheven worden meer subsidies te krijgen voor openbaar vervoer en renovaties. Daarnaast willen ze sociale zekerheid voor mensen die ziek worden, die zijn werk verliest of met pensioen gaat.

Participatie en inspraak wil zeggen dat de mensen recht hebben op inspraak als het gaat over de samenleving en hoe we de samenleving kunnen verbeteren. De ACW vindt dat de inwoners van bepaalde plaatsen meer weten over de gemeenschap dan buitenstaanders, zij moeten er leven dus zij hebben recht om te zeggen wat er moet en kan veranderen.

Als laatste gaan de ACW voor een duurzame ontwikkeling, ze willen dat de kinderen en kleinkinderen ook een goed leven hebben. Ze willen dat de mensen zorg dragen voor het milieu maar ook dat de economie de mensen vooruit helpt en niet achteruit duwt. De mensen moeten een waardig loon krijgen volgens de ACW.

De ACW werkt niet alleen, hieronder vinden jullie belangrijke verenigingen met wie de ACW nauw samenhangt als het gaat over de mijn.¹³⁰

5.9.2 Algemeen Christelijk Vakverbond en Centrale der Vrije Mijnwerkers

Het Algemeen Christelijk Vakverbond, waarvan de katholieke centrale der vrije mijnwerkers een onderdeel was, was een vakbond die geliefd was bij de mijnwerkers tijdens het interbellum. Deze vakbond werd opgericht in 1911 terwijl de eerste mijnen pas open gingen in 1917. Dit komt omdat sommige arbeiders die in Limburg in de mijnen werkten uit Wallonië kwamen en al kennis hadden gemaakt met vakbonden.

De eerste bijeenkomsten waren in Genk en Zonhoven. De eerste opkomsten waren maar schraal. De vakbond verklaarde de lage opkomst door angst voor de directie van de mijn. De vakbonden werden geholpen door geestelijken, de geestelijke en bestuurder van de christelijke arbeidsbeweging te Hasselt, Pieter-Jan Broekx is een belangrijk persoon geweest voor de vakbonden. Hij zorgde voor communicatie tussen de geestelijken en deze geestelijken zorgden voor de communicatie tussen het volk. Door deze acties zijn sommige priesters zeer actief bezig voor de mijnwerkers.

De relatie tussen de directie en de mijnwerkers begon te botsen. Het grootste probleem, volgens de CVM, was het klassensysteem. De directie verbood propaganda in de mijnen en de arbeiders, aangesloten bij de christelijke vakbonden, begonnen stakingen op te starten. De CVM had maar liefst 26% van de mijnwerkers achter zich staan. De vakbond had het voordeel dat de clerus tussen de mensen leefde en dat zij de arbeiders kon stimuleren om in de vakbond te komen. Dit duurde tot 1932, omdat de CVM een staking wilde stopzetten en dat schoot bij vele mijnwerkers in het verkeerde keelgat.

---

¹³⁰ N.N., ACW, internet, 22/02/2014 (<http://nl.wikipedia.org/wiki/ACW>)

5.9.3 Socialistische Centrale Mijnwerkers

De socialistische centrale mijnwerkerscentrale was een andere vakbond die bekend was onder de arbeiders. Deze vakbond had het niet zo gemakkelijk om op te starten. Ze ontstond in 1919 in een zeer katholieke omgeving. Dat was niet het enige probleem, de SCM is opgericht in Luik en toen de verantwoordelijken van de SCM naar Limburg kwamen, troffen ze een landelijk, christelijk en Vlaamse wereld aan. Toch vond de SCM taal geen prioriteit.

De eerste socialistische secretaris was Karel Suyvoet en kreeg Gerard Bovend'Aerde als hulp. Gerard Bovend'Aerde was een mijnwerker uit Eisden. Je zou kunnen zeggen dat hij voor veel aanhangers van de SCM zorgde. Dat was niet zo, de SCM had nog geen 200 betalende leden. De CVM wilde de SCM daarom weg, ze hadden niet genoeg leden om te blijven bestaan. Als dat nog niet genoeg was werden socialistische arbeiders die pamfletten uitdeelden geslagen door bewakers en ze werden vaak ontslaan.

De SCM kreeg meer leden toen de niet katholieke arbeiders aankwamen. Toch waren ze in 1928 niet meer de belangrijkste leden, in 1928 syndikeerden ook arbeiders zich ook bij de SCM.

5.9.4 Katholieke Arbeids Jeugd

De Katholieke Arbeidersjeugd staat beter bekend als de KAJ. De KAJ werd opgericht door Jozef Cardijn en werd in 1925 erkend als vereniging.

De vereniging werd gebruikt om jongeren bewust te maken van de toestanden in de mijn en wat ze eraan konden doen. De jongeren die naar de KAJ gingen, hadden het financieel niet gemakkelijk en konden op de KAJ bijleren wat rijkere konden leren op de universiteit. De leiders van de KAJ waren politici, priesters enz.

De KAJ bleef niet enkel in België, veel Kajotters werden op pad gestuurd en zij vertelden in andere landen over hun vereniging. Al snel werden 80 landen overtuigd en werd er een IKAJ opgericht; Internationaal Katholieke Arbeidersjeugd.

Toen Cardijn stierf in 1967 ging het aantal leden bergaf, jongeren trouwden vroeger, anderen probeerden te gaan studeren en nog anderen vonden sneller werk en vonden de vereniging niet nodig.¹³¹¹³²

Vandaag de dag bestaat er nog steeds de KAJ. Er worden activiteiten georganiseerd voor lokale jongeren. Zo heb je bijvoorbeeld in Oplabbeek, Bocholt en Elen nog de KAJ. De activiteiten zijn er voor ontspanning, maar ze zijn er ook om de jongeren wat bij te brengen. Zo probeert de kern in Oplabbeek elk jaar de jongeren wat bij te brengen over mindervalide mensen, drugs, de oude tijd, enz.

¹³¹ N.N., *Katholieke Arbeidsjongeren*, internet, 23/02/2014, (http://nl.wikipedia.org/wiki/Kristelijke_Arbeidersjongeren)

¹³² VZW, KAJ, *De geschiedenis van de KAJ*, internet, 23/02/2014 (<http://www.kaj.be/>)

5.9.5 KAV

De KAV is de Katholieke Arbeidersvrouwen vereniging die werd opgericht in 1920. Deze vereniging hielp de vrouwen van de mijnwerkers. Het zorgde ervoor dat de vrouwen leerden koken, naaien, wassen en strijken van linnen kleren. Er waren zo goed als geen andere verenigingen voor de vrouwen en de KAV werd vooral gevuld met Nederlandstalige vrouwen. De migranten vrouwen bleven geïsoleerd door het gebrek aan kennis van de Nederlandse taal.¹³³

De KAV staat nu bekend al 'Femina'. Femina is een feministische beweging vereniging die op komt voor de vrouwelijke rechten. In 1980 telde de KAV 325.000 leden en nu telt de Femina er nog 85.000.¹³⁴

---

¹³³ MINTEN, L, De koolputters, Deel 9:De mijnwerkersvrouwen, Waanders, 2005,31 pagina's

¹³⁴ N.N., Femina, internet, 23/02/2014 (<http://nl.wikipedia.org/wiki/Femina>)
N.N., Femina, internet, 23/02/2014 <http://www.femina.be/nl>

5.9.6 Gevolg vakbonden en verenigingen

Door de vakbonden ontstonden er nieuwe regels.

Als eerste kwamen er CAO's, dat zijn collectieve arbeidsovereenkomsten, dat wil zeggen dat er afspraken werden gemaakt tussen de werknemer en werkgever. Bij de CAO's kwamen de paritaire comités, zij zijn een overlegorgaan tussen de werknemer en werkgever. Daarnaast kwamen er loonindexeringen, dat betekent dat de lonen stegen als de producten in prijs stegen.

In 1920 ontstond er Nationale Gemengde Mijncommissie, deze commissie was samengesteld uit verschillende leden van de vakbonden en werkgevers. De Nationale Gemengde Mijncommissie was een paritair comité. Zij gingen dus overleggen om de mijnwerkers te helpen een beter loon en betere werkomstandigheden te geven. Door de NGMC ontstond er ook de RGMC, de Regionale Gemengde Mijncommissie. In Limburg had de RGMC veel vertegenwoordigers zitten van de Centrale der Vrije Mijnwerkers. De RGMC in Limburg heeft niet veel nut gehad, deze commissies werden opgelegd door Wallonië en dat heeft nooit echt geboterd. De Limburgse RGMC heeft dan ook niet veel betekend.

Veel allochtonen begonnen zich te verenigen: de Polen hadden maar liefst 19 verenigingen opgericht in Genk maar ze pasten zich aan de Belgische levenswijzen. De Italianen, de tweede grootste groep in Limburg, pasten zich minder snel aan. Ze leefden hier in België zoals ze in Italië leefden, zo hielden ze zich bijvoorbeeld aan de Italiaanse keuken. De bekendste Italiaanse vereniging is de, ACLI. ACLI is de afkorting van Associazioni Cristiane dei Lavoratori Italiani.

Daarnaast had heb je Spaanse en Oekraïense verenigingen en in 1960 kwamen de Turkse en Marokkaanse verenigingen. ¹³⁵

---

¹³⁵ Beyers, L, De koolputters, deel 14: Verenigingsleven p340

Doelstellingen**Kennis:**

1. De leerlingen definiëren 'ACV' en 'CVM'.
2. De leerlingen definiëren 'KAJ'.
3. De leerlingen definiëren 'KAV'.
4. De leerlingen definiëren 'KWB'.
5. De leerlingen definiëren 'vereniging'.
6. De leerlingen noemen de nieuwe naam van 'KAV'.
7. De leerlingen definiëren 'CAO', 'loonindexeringen' en 'paritaire comités'.
8. De leerlingen geven drie gevolgen van de verenigingen.

Vaardigheden:

1. De leerlingen kunnen uitleggen aan de hand van twee voorbeelden wat de 'ACV' inhoudt.
2. De leerlingen kunnen uitleggen aan de hand van twee voorbeelden wat de 'CVM' inhoudt.
3. De leerlingen kunnen uitleggen aan de hand van twee voorbeelden wat de 'KAV' inhoudt.
4. De leerlingen kunnen uitleggen aan de hand van twee voorbeelden wat de 'KAJ' inhoudt.
5. De leerlingen kunnen uitleggen aan de hand van twee voorbeelden wat de 'KWB' inhoudt.
6. De leerlingen kunnen uitleggen wie Jozef Cardijn was.

5.10 Sociaal contact vroeger

Niet iedereen was blij met de komst van de migranten. Het Vlaams Nationaal Verbond, VNV, was hier één van. Het VNV was niet hebbertig op de Waalse macht in de mijnen maar zeker niet op de nieuwe migranten die toestroomden in Limburg. Het gaf de schuld aan de migranten als er iets fout liep. De migranten moesten zich afzijdig houden van politieke activiteiten en werkten altijd in de onderbouw.

De VNV wilde niet dat de buitenlanders eigen zaakjes oprichtten in de wijken. Dat was misbruik van het vertrouwen die de Belgen gaven. De VNV vertelde niet dat de mijnwerkers een contract moesten tekenen waarin stond dat ze enkel in de onderbouw mochten werken en dat de zieke en oude mijnwerkers hun eigen zaakje wilden opstarten. Het wilde dus dat de buitenlanders enkel en alleen in de onderbouw van de mijn werkten en het kreeg zijn zin, maar in 1936 kwamen de arbeidskaarten. De buitenlandse mijnwerkers moesten verplicht 10 jaar in de mijn werken vooraleer ze ander werk mochten zoeken.

In het opinieblad *Algemeen Belang der Provincie Limburg*, het voormalige Het Belang van Limburg, schreef negatieve teksten over de migranten. Zo schreven ze een verhaal over Italianen en hun vlooiën. Dan had je vakbondsblad *Ons Limburg* die schreef dat de Italianen smerige geslachtsziekten hadden die doorgegeven zouden worden als de Italianen samenwerkten met de Belgen.

In de mijn zelf ging het er niet gemakkelijk aan toe. De porions hadden het moeilijk met het verstaan van de verschillende talen en de verschillende culturen brachten ook moeilijkheden. De VNV wilde niet dat de allochtonen porions werden wat gelukkig afgekaatst werd door de mijndirecteurs. De migranten mochten niet meedoen aan politiek, maar stakingen hoorden hier ook bij. Als er gestaakt werd, gingen de migranten toch werken, want ging je niet werken dan werd je teruggestuurd naar je land van herkomst. De socialistische vakbond aanvaardde dan weer wel allochtone stakers.

Alle mijnwerkers leefden apart in de woonwijken. Er werden dansgroepen opgericht met hun kledingdracht, zangkoren met liedjes in de moedertaal en toneelgroepjes. Tot 1940 waren de missen in het Nederlands, maar daarna werden er speciaal priesters naar België gestuurd om in hun taal de mis te lezen. Toch was er een vereniging waar alle nationaliteiten samen waren en dat was voetbal. De Belgen ontvingen de allochtonen met open armen.

Toch probeerden de Belgen na de Tweede Wereldoorlog het verblijf van de migranten aangenaam te maken. Zo zorgden ze bijvoorbeeld voor logementen met Italiaanse uitbaters en Italiaans eten. Voor de vrouwen waren er kleine Italiaanse winkels die uitgebaat werden door mijnwerkers die er al waren voor de oorlog. Daarnaast werden er verenigingen opgericht en ontstonden er meer en meer dansgroepen, voetbalploegen, supportersclubs en bocciacclubs¹³⁶, zo richtte Don Fermo het bekende Casa Papa Giovanni op.¹³⁷

---

¹³⁶ N.N., *Boccia*, internet, 10/02/2014 ([http://nl.wikipedia.org/wiki/Boccia_\(sport\)](http://nl.wikipedia.org/wiki/Boccia_(sport)))

¹³⁷ N.N., *Casa Papa Giovanni*, internet, 10/02/2014 (http://www.genk.be/Vrije_Tijd/Cultuur/Zaalverhuur/Casa_Papa_Giovanni)

Doelstellingen

Kennis:

1. De leerlingen kunnen de volledige naam geven van VNV.

Vaardigheden:

1. De leerlingen kunnen aan de hand van twee voorbeelden tonen dat de VNV niet blij was met de mijnen.
2. De leerlingen kunnen uitleggen waarom de arbeidskaart belangrijk was voor de zieke en oude mijnwerkers.
3. De leerlingen kunnen aan de hand van een voorbeeld tonen dat de buitenlanders niet gewenst waren.
4. De leerlingen kunnen uitleggen waarom het sociaal contact in de mijn moeilijk was voor de allochtone mijnwerkers.
5. De leerlingen kunnen twee voorbeelden geven van de verschillende groepen die er werden opgericht voor de allochtone mijnwerkers.
6. De leerlingen kunnen aan de hand van twee voorbeelden uitleggen hoe de regering de buitenlanders probeerden thuis te laten voelen.

6 Cultureel domein

6.1 Religie

6.1.1 Sint Barbara

Sint-Barbara of Barbara van Nicomedië (3de eeuw) was de na de Tweede Wereldoorlog de patroonheilige voor de mijnwerkers. Ze was vooral erg bekend in Limburg en Italië. Ze was de heilige die de arbeiders moest beschermen tegen plotse dood. Ze kozen haar als heilige omdat zij in haar legende een schuilplaats kreeg in een grot. Daarom is ze niet alleen de patroonheilige van de mijnwerkers maar ook van de arbeiders die in de bergen naar goud en zilver gaan zoeken. Beschermen tegen de plotse dood was niet haar enige taak geweest, in de 10de eeuw moest ze de mensen beschermen tegen pest, rampspoed en andere plagen. Sint Barbara wordt elk jaar herdacht op 4 december.¹³⁸

Er schuilt een legende achter Sint-Barbara. Ze was een jong meisje en haar vader was een christenvervolger. Barbara wilde echter wel christen worden en liet zich dopen door een priester die zich voordeed als geneesheer. De vader van Barbara kwam erachter en bedreigde haar. Barbara vluchtte en vond een schuilplaats in een grot die voor haar magisch open ging. Jammer genoeg vond een herder haar waaraan ze het hele verhaal vertelde. Diezelfde herder verraadde haar bij Barbara's vader.

Barbara werd terug gebracht naar het dorp en werd daar gemarteld en naakt door de straten gesleurd. Voordat haar vader haar ging onthoofden verscheen er een prachtig wit kleed die haar verwonde lichaam bedekte. Barbara is niet van de dood kunnen vluchten.

Zij was niet de enige die de dood niet kon ontvluchten. De avond dat haar vader haar had onthoofd is de vader gestorven door een bliksemschicht en de herder versteende en zijn schapen werden sprinkhanen.¹³⁹

Sint-Barbara is te herkennen aan een paar attributen:

Zo zie je vaak afbeeldingen met de toren en 3 ramen, dit verwijst naar haar kamer waarin ze opgesloten zat. Ze heeft meestal een zwaard, kelk en hostie of een palmtak vast, deze verwijzen naar de martelingen zie ze onderging, de symbolen van een christelijk levenseinde en het teken van eeuwig leven in de heerlijkheid van God. Daarnaast draagt ze vaak een kroon als teken van overwinning op martelaarschap en een boek als teken van wijsheid. In de zuidelijke landen zien we soms het hoofd van haar vader aan haar voeten liggen en een bliksemschicht.¹⁴⁰

¹³⁸ Haenen, M., Wintmolders, E., (interview), 30/04/2014

¹³⁹ Ciranni, M., *Feest van Sint-Barbara*, internet, 30/04/2014 (<http://www.hbvl.be/limburg/genk/feest-van-sint-barbara-blijkt-terug-op-het-mijnleven.aspx>)

N.N., *Sint-Barbara*, internet, 30/04/2014 (http://nl.wikipedia.org/wiki/Barbara_van_Nicomedi%C3%AB)

¹⁴⁰ KOHLBACKER, J., *De koolputters, Deel 3: Sint-Barbara*, Waanders, 2005, 21 pagina's

4 december was een groot feest, vele mijnen organiseerden een ceremonie waar de arbeiders, architecten, directie en vele anderen naartoe gingen. Sint-Barbara was voor alle buitenlanders een gemeenschappelijke heilige, de arbeiders verzamelden zich dan ook op 4 december aan hun mijn. Als iedereen er was, gingen ze samen naar de kerk en volgde er een mis. Na de mis kwam het feestelijk gedeelte. Vele liederen werden gezongen, er werd veel gedronken en de vrouwen waren ook welkom. Zelfs de kinderen keken uit naar de 4de december, voor hen was het een extra vrije dag op school.¹⁴¹

Op het einde van de mijngeschiedenis veranderde er wat in de mijnen. De Marokkanen en de Turken brachten een nieuw geloof. Deze nieuwe arbeiders vierden niet mee met het feest van Sint-Barbara. Door dit klein verschil ontstonden er al vaak ruzies ondergronds, iedereen was één maar deze nieuwe groep wilde en mocht er niet bij.

Er kwam nieuws uit Rome, het Vaticaanse Concilie ging vele heiligen schrappen waaronder Sint-Barbara. Zij werd niet langer een hoogfeest noch feest genoemd, de 4de december mocht gevierd worden als een vrije gedachtenis. Uiteindelijk verdwenen veel feesten en werden er geen premies meer weggegeven aan de conducteurs. Sommige mijnstreken gaven Sint-Barbara niet op, Eisdan geeft tot op de dag van vandaag een plechtige mis voor Sint-Barbara. Na de mis wordt er nog een feestje gegeven op kosten van de parochie. Sint Barbara is geschrapt van de kalender als officiële feestdag.

¹⁴¹ Haenen, M., Wintolders, E., (interview), 30/04/2014

Doelstellingen

Kennis:

1. De leerlingen noemen de patroonheilige van de mijn.
2. De leerlingen geven de datum van de heilige dag van de mijnwerkers.

Vaardigheden:

1. De leerlingen kunnen uitleggen waarom Sint Barbara de patroonheilige is voor de mijnwerkers.
2. De leerlingen kunnen aan de hand van een foto de kenmerken van de patroonheilige beschrijven.

6.1.2 Nieuwe Religie

In 1963 kwamen er nieuwe arbeiders, deze arbeiders kwamen niet allemaal uit Europa, ze kwamen uit Turkije en Marokko.

De Turken en Marokkanen brachten een nieuwe cultuur mee, een cultuur die totaal onbekend was voor de mijnwerkers uit Limburg. De Turken en Marokkanen zijn immers islamitisch.

De islam is een geloof dat totaal verschillend is van het christendom. Je kunt je wel voorstellen dat de katholieken en de Grieks-orthodoxen het er moeilijk mee hadden. Er werden vele verhalen verteld over de islamitische rituelen en gebruiken, deze kregen vaak hun eigen leven.¹⁴² Dit merkte je in de mijn maar ook buiten de mijnen. In de mijnen verstonden de Turken en Marokkanen niets van de orders en ze hadden helemaal geen kennis over de werken in de mijn. Daarnaast vierden de Turken en Marokkanen niet mee met het Sint Barbara feest en dit was toch het belangrijkste feest van de mijnwerkers.

De mijnwerkers en hun vrouwen begrepen niet hoe deze mensen leefden. Zo was er bijvoorbeeld het probleem met geld. De mijnwerkers van Turkse en Marokkaanse afkomst verdienden het geld maar het was enkel voor hen, de vrouwen hadden geen recht op dit geld. Dit fenomeen bestaat nog steeds.¹⁴³ Ook deze mannen en vrouwen geen varkensvlees, veel logementen hebben zich moeten aanpassen maar al snel kwamen er Turkse en Marokkaanse slaggers die het vlees halal bereiden.¹⁴⁴ Halal wil zeggen dat het vlees op een reïne manier moet geslacht worden, zo mag het dier bijvoorbeeld het slachtmes niet zien en zeggen de Moslims: Bismillah, Allahoe Akbar. (In naam van God, God is de grootste)

Om het islamitisch volk tegemoet te komen, bouwden de mijnen kleine moskeeën want iedere mijnwerker moest zich thuis voelen. Eerst werd er gebeden in de achtertuinen van de woningen of in de logementenhuizen.¹⁴⁵ Daarnaast werden er speciale cursussen Nederlands gegeven aan de nieuwe migranten.

Doelstellingen

Kennis:

1. De leerlingen geven twee voorbeelden waarom er een moeizame relatie was tussen de christelijke mensen en de islamitische mensen op religieus vlak.
2. De leerlingen definiëren aan de hand van een voorbeeld uit wat Halal is.

¹⁴² KOHLBACHER, J., *De koolputters, Deel 6: Migranten, Waanders, 2005, p 148*

¹⁴³ Haenen, M., Wintmolders, E., (interview), 30/04/2014

¹⁴⁴ N.N., *Halal rituelen*, internet, 10/05/2014,

(http://nl.wikipedia.org/wiki/Ritueel_slachten#Dhabiha_.28islamitisch_ritueel_slachten.29)

¹⁴⁵ KOHLBACHER, J., *De koolputters, Deel 6: Migranten, Waanders, 2005, p 150*

6.2 Nieuwe talen

Doorheen de bundel hebben we al gelezen over de verschillende talen die in België gesproken worden. Zo hebben we naast Nederlands, Frans en Duits Italiaans, Turks, Marokkaans, Grieks, Pools, Portugees en Spaans.

We weten dat de Grieken de enige mensen waren die echt Nederlands wilden leren. Ze waren met weinig dus het was beter dat ze Nederlands leerden. De rest van het nieuwe volk vond het niet zo belangrijk, ze hadden burens die dezelfde taal spraken, enkel in de mijnen was het belangrijk dat de mijnwerkers Nederlands verstonden. Als ze geen Nederlands verstonden dan konden ze geen orders opvolgen en niet voor hunzelf opkomen.¹⁴⁶

Er waren veel mannen die wat Nederlands konden maar de vrouwen niet. De kinderen kregen Nederlands op school en leefden overdag in een Nederlands milieu, thuis was dat weer anders, daar spraken ze de moedertaal.¹⁴⁷

Tot de dag van vandaag merken we dat niet iedereen Nederlands kan spreken. Als we op de bus zitten naar Genk of Hasselt dan horen we vaak de jongeren onder elkaar de moedertaal spreken. Daarbij komt nog eens dat het Nederlands vaak gebrekkig is, de jongeren weten niet wanneer ze het juist lidwoord moeten gebruiken, zo heb je bijvoorbeeld: 'die meisje en die boek'. Dat komt omdat de Turken geen lidwoorden gebruiken in het Turks. De jongeren die het nieuwe dialect spreken, zijn vaak te weinig bezig met Nederlands en dat merken leerkrachten ook op school. Niet alleen op school kan het dialect een probleem vormen. Werkgevers verwachten vaak van de werknemer dat hij het AN beheerst en dat is niet bij de meeste jongeren in de streken van de mijnen.

Door de verschillende culturen bij elkaar te zetten, hebben we een nieuw dialect ontwikkeld. Dit dialect wordt in de volksmond het 'cités' genoemd. Je hoort het al, cités, de taal die wordt gesproken in de woonwijken.¹⁴⁸ Wat nu opvalt, is dat niet alleen jongeren van de wijken dat dialect spreken maar ook de jongeren die in de mijnstreken op school gaan.¹⁴⁹

Doelstellingen

Kennis:

1. De definiëren het woord 'Cités'.

Vaardigheden:

1. De leerlingen kunnen door een filmpje te kijken het grote probleem vinden van het nieuwe dialect.

---

¹⁴⁶ KOHLBACHER, J., *De koolputters, Deel 6: Migranten, Waanders, 2005, p 144*

¹⁴⁷ Haenen, M., Wintmolders, E., Noè, A., (interview), 30/04/2014

¹⁴⁸ StampMedia, *Dialect in Genk*, Internet, 29/04/2014 (<https://www.youtube.com/watch?v=rpyz5NVVXCI&gl=BE>)

¹⁴⁹ N.N., *Genks Dialect, Het belang van Limburg*, 31/01/2009, internet, 29/04/2014 (<http://www.hbvl.be/limburg/genk/mi-io-wat-een-sjikke-prijzen-video.aspx>)

6.3 Sport

Sporten is gezond zeggen ze, maar de kinderen van de mijnwerkers deden aan sport omdat het een leuke hobby was en een moment om alle problemen en het werk aan de kant te zetten.

Met sporten bedoel ik: voetbal. Voetbal was belangrijk in de mijnstreken. Er werden wekelijkst wedstrijden gehouden in de verschillende dorpen.¹⁵⁰

Elke mijn had zijn voetbalploegje, zo had je de Patro Eidsen (foto: in 1942), FC Zwartberg, FC Beringen en Helzold FC¹⁵¹ maar het voetbalgebeuren van Winterslag en Waterschei zijn toch net iets specialer.¹⁵²

De FC Winterslag ploeg is opgericht in 1923 en in 1946 werd het KFC Winterslag. De K komt van het woord koninklijk. De jongens speelden in rood-zwart en de wedstrijden gingen door op de Noordlaan. De voetballers werden de 'vieze mannen' genoemd.¹⁵³

In 1970 werd het belangrijk voor de voetballers, ze speelden vanaf dat jaar in de eerste klasse. In 1980 speelde KFC Winterslag in de UEFA-cup en schakelde daarin het Noorse Bryne FK en het Engelse Arsenal uit.

SV Thor Waterschei deed het ook goed in de voetbalwereld. Thor speelde in de eerste klasse van 1954 tot 1956 en van 1958 tot 1962. In 1960 speelde Thor mee voor de titel in eerste klasse en werd derde. In 1979 bereikte Thor weer de top, ze wonnen de Belgische beker en in 1982 wonnen ze de beker opnieuw.¹⁵⁴

In 1988 gingen SV Thor Waterschei en KFC Winterslag als één ploeg spelen. Hun nieuwe naam is KRC Genk. In Winterslag kwam dan ook het KRC stadion, je kan het stadion niet vergelijken met het stadion van nu. Het was kleiner en er waren weinig tot geen tribunes. Het nieuwe stadion ligt nu in Waterschei.

¹⁵⁰ Haenen, M., Wintolders, E., Szymczak, G. (interview), 30/04/2014

¹⁵¹ Beyers, L, De koolputters, deel 14: Verenigingsleven p 325-326

¹⁵² N.N., KRC Genk, internet, 27/04/2014 (http://nl.wikipedia.org/wiki/KRC_Genk)

¹⁵³ N.N., KRC Genk, internet, 27/04/2014 (http://nl.wikipedia.org/wiki/KRC_Genk)

¹⁵⁴ Beyers, L, De koolputters, deel 14: Verenigingsleven p 336-337

Voornaam & Naam

Vak
Titel

Datum

Doelstellingen

Kennis

1. De leerlingen noemen de oude voetbalploegen van Genk die samen zijn gegroeid tot KRC Genk.
2. De leerlingen geven de eerste locatie van het KRC stadion.

6.4 Kunst

6.4.1 Schilderkunst

Het eerste schilderij is geschilderd in 1904 door Karel Theunissen. Op het schilderij zien we een vrouw die door het raam kijkt naar mannen met een rode vlag. Hiermee wil Karel Theunissen tonen hoe angstig de burgerij was met al die nieuwe werknemers.

De schilderkunst was ook niet onbekend na de Tweede Wereldoorlog.

Zo schilderde Pierre Cox het schilderij 'De Morgenpost' in 1950. Hij won hiermee de wedstrijd voor beeldende kunsten. 'De Morgenpost' gaat over de mijnwerkers die 's morgens als eersten beginnen in de ondergrond.

Het schilderij sluit aan bij het expressionisme¹⁵⁵, dat betekent dat de schilder zijn gevoelens, zijn ervaringen probeert uit te drukken.¹⁵⁶

Ook Lieven van den Bergh schilderde er op los. Hij maakte een schilderwerk over de ramp en Zwartberg rond 1960. Als een gekruisigde Christus-figuur staat een mijnwerker centraal, met op de achtergrond vier andere mijnwerkers en het silhouet van een mijnlandschap.¹⁵⁷

¹⁵⁵ Veel kleuren en vormen

¹⁵⁶ Defoort, H., *Expressionisme*, internet, 06/04/2014 (<http://users.telenet.be/websthetica/estheticalessen/expressionisme2.pdf>)

¹⁵⁷ Minten, L., *De koolputters*, deel 9: Beeldvorming, p 412

6.4.2 Monumenten

In de zomer van 2005 vond in het cultureel centrum De Velinx van Tongeren een tentoonstelling over kunstwerken op Limburgse rotondes plaats. Deze tentoonstelling stond als teken voor de Limburgers en hun kracht om van onontgonnen land van iets te voorzien. Sommige van de momenten zijn nieuw maar andere zijn weer wat ouder.

Het eerste monument staat in Oostham, het is een meterhoge mijnlamp op een rotonde.

In Winterslag vind je de mijnwerker van Raf Mailloux aan de Margaretha Laan. In Zolder staan weer drie andere mijnwerkers gemaakt door Emile Voeten. Wat heel erg veel voorkomt zijn de mijnwagentjes die de dag van vandaag benut worden als bloemenperken.

Toch vinden we gedenktekens van de jaren '50 terug in As, Genk en Eisden. Deze gedenktekens zijn voor André Dumont.

De mijnwerkers die gebeeldhouwd zijn, zijn vaak hetzelfde. Ze worden als helden bekeken: ze zien er sterk uit, zeer atletisch, kortom ze zien er als stoere binken uit. Door dit beeld kwamen er toch wel tegen reacties. Zo bouwde Lieve Schols een levengroot beeld van een mijnwerker die zich door een smalle mijngang wurmt. Mensen moeten weten dat het werk in de mijnen heel erg zwaar en gevaarlijk was.¹⁵⁸

Er zijn nog meer monumenten van de mijnwerkers en het verleden. De monumenten zijn verspreid in de zeven mijngebieden en hun tuinwijken.

¹⁵⁸ Minten, L, De koolputters, deel 9: Beeldvorming, p 408

6.4.3 Halve Frank

Van 1952 tot 2002 stond er op de halve Frank, het rosse muntje, het hoofd van een mijnwerker. De man op het muntje kijkt naar links en hij draagt een lederen helm. Rechts van zijn hoofd is een bezinlamp geslagen.

De munt werd geslagen met een mijnwerkershoofd omdat de mijnen zorgden voor de welvaart in België. De man die de munt ontworpen was Marcel Rau.¹⁵⁹

Er zijn vele discussies over wie model heeft gestaan voor het hoofd van de munt. Vele denken een zekere Louis Delplancq maar dat is niet zeker.¹⁶⁰

6.4.4 Literatuur

Literatuur mag zeker niet ontbreken. Er werden heel wat documentatieboeken over de mijnen geschreven.¹⁶¹¹⁶²

We kunnen boeken vinden over het leven onder de grond zoals het boek 'De mijnen'. Maar we vinden ook documentatie over de cités en logementen zoals het boek 'Op logement'.¹⁶³

Romantetjes over de Limburgse Mijnen zijn er niet. We vinden verhalen over de mijnen in Nederland, Engeland en Wallonië. Het boek 'Germinal' van Emile Zola is een van de boeken over de Waalse mijnen. Het boek gaat over het mijnwerkersleven en de barre omstandigheden.¹⁶⁴ Voordat Emile het boek kon schrijven moest hij eerst heel wat onderzoek doen, hij bestudeerde de werking van de mijn daarom erg zorgvuldig.

Als laatste heb ik een verrassing voor jullie. Zelfs 'Suske en Wiske' hebben een strip die gaat over de mijnwerkers. De strip heet 'De mysterieuze mijn', de mijnwerkers worden er heldhaftig in voorgesteld, mannen die hun leven zullen laten voor anderen.¹⁶⁵

¹⁵⁹ De Mathauwer, L., *De halve Frank*, internet, 07/04/2014 (<http://www.nbbmuseum.be/nl/2011/01/the-last-half-franc-coin.htm>)

¹⁶⁰ Minten, L., *De koolputters*, deel 9: Beeldvorming, p 405

¹⁶¹ Boeken;

Wind, I., *De verdwenen Limburgse mijnen*, augustus 2013

Knotter, A., *Mijnwerkers in Limburg*, november 2012

Van den Boogard, J., *Onder de rook van de mijn*, april 2011

Martens, E., *Les mines, de mijnen, the mines*, mei 2012

Kusters, W., *In en onder het dorp*, november 2012

¹⁶² N.N., *Mijn Erf Goed*, internet, 07/04/2014, (<http://www.erfgoedcelmijnerfgoed.be/product.php?catid=94&itemno=&lang=NL>)

¹⁶³ N.N., *Mijn Erf Goed*, internet, 07/04/2014, (<http://www.erfgoedcelmijnerfgoed.be/product.php?catid=94&itemno=&lang=NL>)

¹⁶⁴ N.N., *Germinal*, internet, 07/04/2014 ([http://nl.wikipedia.org/wiki/Germinal_\(roman\)](http://nl.wikipedia.org/wiki/Germinal_(roman)))

¹⁶⁵ Minten, L., *De koolputters*, deel 9: Beeldvorming, p 410

6.4.5 Musea

Beringen heeft het echte mijnmuseum. Beringen stelt het Mijn verhaal-spel voor, dit spel is opgericht voor gezinnen, groepsbezoeken en scholen.¹⁶⁶ Op 27 april houdt Beringen elk jaar 'Erfgoeddag'. Die dag houdt in dat er een mooie wandeling wordt gemaakt, er zijn lezingen en tentoonstellingen rond de mijn.¹⁶⁷

In Winterslag kan je de bovenbouw verkennen. Je kunt er de grote machines zien en er is een tentoonstelling met foto's van de mijnen en de technologie die gebruikt werd.¹⁶⁸ De onderbouw wordt in Winterslag ook open gesteld voor bezoekers, je moet goed weten dat je geen 600 meter de grond in gaat maar eerder 6 meter. Je kan in Winterslag ook helemaal omhoog, je gaat met de schachtbok 60 meter de lucht in.

In waterschei en Zwartberg is het weer wat anders, daar geven ze rondleidingen door een ex-mijnwerkers. Hij kan de verschillende kleine details geven die enkel een mijnwerker kan geven. Hij geeft je informatie over de bovenbouw, de machines die gebruikt werden en zijn eigenervaringen.¹⁶⁹ In Zwartberg brengen ze je ook naar de directeursvilla met daarnaast de zoo, die tot 1998 bestond, en de Sint-Albertuskerk.

Eisden doet ook mee aan rondleidingen, zo kun je in Eisden een wandeling maken door de tuinwijken en een bezoek brengen aan een mijnwerkerswoning. Daarnaast kun je er een bezoekje brengen aan een moskee.¹⁷⁰

De mijn van Zolder is niet anders dan de andere mijnen, ook daar worden rondleidingen gegeven. Zo ga je een bezoek brengen aan het mijngebouw en leer je over het gebouw met zijn oude maar ook nieuwe functies. Je kunt er een wandeling maken op het steenstort, dit steenstort is een reservaat.¹⁷¹

Houthalen is de laatste mijn maar ook zij heeft haar charme. Je kunt de mijn bezoeken om te gaan kijken naar het mijnmuseum 'Ons mijnverleden'. Deze collectie was tot 2012 van Jean de Schutter, hij deed afstand en gaf de collectie in de handen van de Heemkring de Klonkviool. De collectie bevat verschillende machines, kabels, boeken, oude foto's en beelden met hun eigen verhaal.¹⁷²

---

¹⁶⁶ Zelfonderzoek: PXL samenkomst

¹⁶⁷ N.N., *mijn museum*, internet, 26/03/2014 (<http://mijnmuseum.be/>)

¹⁶⁸ Zelfonderzoek: bezoek Mijn Winterslag

¹⁶⁹ N.N., *Mijngebouw Waterschei*, internet, 26/03/2014 (http://www.uitingenk.be/nl/uiq_content/record/967/bezoek-mijngebouw-waterschei.html)

¹⁷⁰ N.N., *Mijngebouw Maasmechelen*, internet, 26/03/2014 (<http://www.toerismemaasmechelen.be/Dagtrips>)

¹⁷¹ N.N., *Mijngebouw Zolder*, internet, 26/03/2014 (<http://toerisme.heusden-zolder.be/product.aspx?id=1550>)

¹⁷² N.N., *Mijn Erf Goed*, internet, 26/03/2014

(<http://www.erfgoedcelmijnnerfgoed.be/product.php?lang=NL&prodid=131&catid=68&itemno=&pos=5>)

6.4.6 Muziek

Muziek was goed voor het imago, overal in de mijnregio's werden er muziekverenigingen opgericht.¹⁷³ Muziek was ook de uitlaatklep voor de gezinnen van de mijn.¹⁷⁴ Er werden veel groepjes opgericht en later, rond 1970, werden zonen van de mijnwerkers een DJ.¹⁷⁵ In cafés werden optredens gegeven maar ook bij de bijeenkomsten van verenigingen. Sommigen van de muzikanten zijn bekend geworden.

Rocco Granata is een Italiaanse man die op zijn tiende naar België kwam met zijn moeder en zusje. Zijn vader was een jaar eerder naar Limburg gekomen om te werken in de mijnen. Rocco Granata werd 20 jaar en speelde in een bandje 'The international Quintet', hij was de zanger en hij speelde accordeon.¹⁷⁶ Het bandje wilde graag een liedje uitbrengen, dit ging heel moeizaam. De jongens besloten om zelf hun liedje 'MARINA' op te nemen en ze verkochten 300 platen. Daarna lieten de cafébazen de liedjes draaien in de jukebox, een klein wonder gebeurde: iedereen wilde het liedje 'MARINA' hebben. Het liedje werd een wereldhit.¹⁷⁷ Hij maakte nog liedjes en hij werd gevraagd om in films rolletjes te spelen waarbij hij dan muziek moest spelen. Hij werd uitgenodigd om te spelen op het bekendste Festival; San Remo.¹⁷⁸

Naast Rocco Granata hebben we Adamo, Adamo is een Italiaan die als kind naar België kwam. Het verschil tussen hem en Rocco Granata is dat Adamo in Wallonië woonde. Adamo leerde Frans, hij leerde behoorlijke snel, dat was ook zo met zijn gitaar. Adamo ging in 1955 bij het koor in het lokale kerkje. Hij werd dadelijk opgemerkt als goede zanger. Adamo had het geluk dat zijn vader in hem geloofde, de vader van Adamo kon niet meer werken in de mijnen en besteedde al zijn tijd aan Adamo. Adamo schreef zijn eigen liedjes en deed mee aan wedstrijden, hij verkreeg zijn platencontract. Koningin Paola hoorde zijn liedjes en ze heeft hem uitgenodigd om op te treden in het koninklijk paleis.¹⁷⁹ Adamo geeft op de dag van vandaag nog steeds optredens.

We mogen zeker en vast niet onze winnares van het Eurosong festival in 1986 vergeten. Sandra Kim is een Waalse vrouw maar haar routes liggen in Napels. Sandra Kim haar echte naam is Sandra Caldarone.¹⁸⁰ We kennen allemaal haar liedje: 'J'aime la vie', daarmee won ze ook het Eurosongfestival.

¹⁷³ Beyers, L, De koolputters, deel 14: Verenigingsleven p 327

¹⁷⁴ Haenen, M., Wintmolders, E., Noè, A., (interview), 30/04/2014

¹⁷⁵ Haenen, M., Wintmolders, E., Noè, A., (interview), 30/04/2014

¹⁷⁶ N.N., Rocco Granata, internet, 25/03/2014 (<http://www.roccogranata.be/nl/biografie.htm>)

¹⁷⁷ N.N., Rocco Granata, internet, 25/03/2014 (<http://www.roccogranata.be/nl/biografie.htm>)

¹⁷⁸ N.N., Rocco Granata, internet, 25/03/2014 (<http://www.roccogranata.be/nl/biografie.htm>)

¹⁷⁹ N.N., Adama, internet, 25/03/2014 (http://www.adamosalvatore.com/?page_id=2&lang=en)

¹⁸⁰ N.N., Sandra Kim, internet, 25/03/2014 (<http://blogimages.bloggen.be/guidoenyvette/attach/68727.pdf>)

6.4.7 Film

In 2014 kwam de film: 'MARINA' uit, je kunt al raden over wie de film gaat. De film gaat over Rocco Granata en zijn leven. De film is geproduceerd door Stijn Coninx en Rocco Granata wordt gespeeld door Matteo Simoni.¹⁸¹

Als tweede vind je films over de mijnwerkers, dit zijn dus documentaires. De serie 'Les mines, de mijnen, the mines', is een documentaire van 14 films gemaakt in 2012. De films vertellen over de belangrijkste mijnen van België.¹⁸² Daarnaast wordt er verteld over de reclame die de mijnen maakten om nieuwe rekruten te verkrijgen en hoe het werk in de mijnen er aan toe ging.¹⁸³

Nog wat jaren terug, in 1912, werd er de film 'Au pays des ténèbres' uitgebracht. De film is een Franse film gebaseerd op het boek: 'Germinal' van Emile Zola. Het verhaal gaat over de ongevallen en het drama van de mijnen. De film werd vooral opgenomen in Charleroi.¹⁸⁴

De films worden gemaakt om twee verschillende redenen: ze brengen ons informatie over de mijnen of ze willen ons entertainen met een leuk romantisch verhaal zoals 'MARINA'. Toch blijft er geschiedenis voorkomen in het romantisch verhaal.

¹⁸¹ N.N., *MARINA*, internet, 25/04/2014 (<http://www.marinafilm.be/nl/home/>)

¹⁸² N.N., *14 Films over de Belgische steenkoolmijnen*, internet, 25/04/2014 (<http://www.heemkunde-vlaanderen.be/14-films-over-de-belgische-steenkoolmijnen/>)

¹⁸³ N.N., *Cinematek*, internet, 25/04/2014

(http://www.cinematek.be/index.php?node=30dvd_id=19category=1Ing=en&dvd_id=54&category=7)

¹⁸⁴ N.N., *Au pays des ténèbres*, internet, 25/04/2014 (http://fr.wikipedia.org/wiki/Au_pays_des_t%C3%A9n%C3%A8bres)

Doelstellingen

Kennis

1. De leerlingen noemen drie muzikanten die kinderen zijn van mijnwerkers.

Vaardigheden

1. De leerlingen gaan op zoek naar monumenten tijdens de uitstap.
2. De leerlingen gaan op zoek naar het verhaal achter de monumenten.
3. De leerlingen gaan op zoek naar het verhaal achter de schilderijen door naar de schilderijen te kijken.

Tips

- Onderzoek de schilderijen met de leerlingen, laat de leerlingen vertellen wat ze zien.
- Laat de leerlingen in de klas liedjes beluisteren van Will Tura, Adamo, Rocco Granata en laat ze vertellen over de taal en over de tekst.
- Voor extra activiteiten kan je de musea contacteren.
- Als afsluiter van het thema 'De samenleving rond de mijn.' kan je de film MARINA bekijken.

OF

Als inleiding van het thema 'De samenleving rond de mijn.' kan je de film MARINA bekijken.

- Gebruik de strip van Suske en Wiske en de munt voor de inleiding van het thema 'Kunst'

---

7 Activiteiten, tijdslijn en de route

7.1 Activiteiten

7.1.1 Lessen voor de uitstap

- U kan de bundel in lessen geven of als een projectdag. De projectdag vindt u terug op p. 88
- De bundel is in 8 lessen opgedeeld. Kies welke onderwerpen u het belangrijkste vindt.

1. Les 1

Inleiding: 10 minuten

- Laat de leerlingen vertellen over grootouders / ouders / familie / kennissen die in de mijnen hebben gewerkt
- Laat de leerlingen vertellen over hun kennis over de mijnen van Limburg.

De koolmijnen: 20 minuten

- Laat de leerlingen vertellen over hun kennis van steenkool.
- Vraag aan de leerlingen of ze al eens gehoord hebben over André Dumont.
- Laat de leerlingen de tekst lezen over *De koolmijnen* en laat de leerlingen de oefeningen oplossen.

Wie, waar en waarom: 20 minuten

- Stel vragen rond *wie, waar en waarom*.
  - o *Bijvoorbeeld:*
    - *Wie zou in de steenkoolmijnen hebben gewerkt? Waarom?*
    - *Waarom kwamen de gastarbeiders in de Belgische mijnen werken?*
    - *Zou het moeilijk zijn geweest om de gastarbeiders in België te krijgen? Waarom?*
- Laat de leerlingen de oefening maken in de werkbundel.
- Laat de leerlingen na de oefening zelf vertellen waarom de gastarbeiders naar België kwamen. Oorzaak en gevolg zijn hier het belangrijkste.

2. Les 2

De zeven mijnzetels: 45 minuten

- Vraag aan de leerlingen waar de steenkoolmijnen liggen, gebruik hiervoor een kaart.
- Laat de leerlingen vertellen wat ze weten over de mijnen.

-
- Laat de leerlingen de oefening in de bundel in groepjes maken want het is een lange tekst.
  - Verbeter de oefening in de klas.

3. Les 3

Politiek domein: 50 minuten

a. Politieke partijen: 25 minuten

- Stel vragen over politieke partijen van vandaag.
  - *Bijvoorbeeld:*
    - *Welke politieke partijen ken je?*
- Deze oefening wordt klassikaal gemaakt.
- Geef extra uitleg bij moeilijke woorden en definities.

b. Stakingen: 25 minuten

- Gebruik de afbeelding in de werkbundel p. 17 om het hoofdstuk in te leiden. Laat de leerlingen de afbeelding eerst individueel bekijken. Laat daarna de leerlingen vertellen wat ze zien op de afbeelding.
- Stel vragen over stakingen: wat weten de leerlingen van stakingen.
- Laat de leerlingen de oefening individueel maken.
- Verbeter de oefening klassikaal.

4. Les 4

Economisch domein: 30 minuten

a. Algemeen en pensioenen: 30 minuten

- Laat de leerlingen uitleggen wat *economie* is.
- Gebruik de afbeeldingen op p.20 om de kern van de tekst te zoeken.
- Deze oefening kunnen de leerlingen per twee afwerken.
- Verbeter de oefening klassikaal.

b. Transport (deel 1): huiswerk

- Geef de oefening rond transport mee als huiswerk.
- Verbeter de oefening in de klas.

Sociaal domein**c. Migranten: 20 minuten**

- Stel vragen aan de leerlingen over hun nationaliteit.
  - *Bijvoorbeeld:*
    - *Wie heeft er grootouders / ouders waarvan hun vaderland niet België is?*
    - *Uit welk land komen jouw grootouders/ouders?*
    - *Waarom kwamen zij naar België?*
- Laat de leerlingen individueel de tekst van de *Migranten* lezen.
- Laat ze de oefening invullen.
- Verbeter de oefening klassikaal.

5. Les 5**a. Belangrijke figuren: 15 minuten**

- Laat de leerlingen de hiërarchie in de school uitleggen.
- Leg de link naar de mijnen ook daar is een hiërarchie.
- Laat de leerlingen per twee de tekst lezen en de oefening oplossen.
- Verbeter de oefening klassikaal.
- Geef de oefening over de voordelen van de mijnwerker mee als huiswerk.

b. Voordelen tijdens de mijnjaren: huiswerk

- Verbeter de laatste oefening klassikaal.
- De opdracht kan je beoordelen op attitude. (in orde / volledig ingevuld / argumenten bij mening)

c. Nadelen van de mijnarbeid: 35 minuten

- Vertel de leerlingen over de veiligheid in de mijnen.
  - Mijngas
  - Stoflong
- Laat de leerlingen in groepjes de oefening maken rond de veiligheid.
- Laat de groepjes de tekstjes die ze zelf maakten voorlezen en laat de andere leerlingen het aanpassen.

Voornaam & Naam

Vak
Titel

Datum

---

6. Les 6**a. Vrouwen: 25 minuten**

- Stel vragen over de moeders van de leerlingen.
  - *Bijvoorbeeld:*
    - *Wat doet jouw mama als werk?*
    - *Wat doet jouw mama thuis?*
    - *Wie moet helpen in het huishouden?*
- Vergelijk de moeders van nu met de vrouwen van de mijnwerkers.
- Maak de oefening klassikaal.

b. Barakken kampen: 25 minuten

- Laat de leerlingen vertellen over hun woning.
  - *Bijvoorbeeld:*
    - *In wat voor soort huis woon je?*
    - *Wie woont er allemaal bij jou?*
- Laat de leerlingen per twee de oefening rond de barakkenkampen voorbereiden.
- Verbeter de oefening klassikaal.

7. Les 7**a. Verenigingen: 25 minuten**

- Stel vragen over verenigingen en vakbonden.
  - *Bijvoorbeeld:*
    - *Wie zit er in een jeugdvereniging?*
    - *Wie zit er in een andere soort vereniging?*
    - *Wie heeft er al eens gehoord over een vakbond?*
    - *Wat houdt een vakbond in?*
- Laat de leerlingen individueel de oefening maken rond verenigingen.
- Verbeter de oefening en vertel meer over de verschillende verenigingen en de gevolgen.

---

b. Sociaal contact (deel 1): 25 minuten

- Stel vragen over de vrije tijd van de leerlingen.
  - *Bijvoorbeeld:*
    - *Wat doe je in je vrije tijd?*
    - *Mogen jullie 's avonds al eens op stap?*
    - *Waar gaan jullie naar toe?*
    - *Met wie gaan jullie?*

- Leg de link met de mijnwerkers.
  - *Bijvoorbeeld:*
    - *Wat zouden de mijnwerkers doen om onder de mensen te komen?*

- Laat de leerlingen de tekst lezen en de vraagjes oplossen.

- Verbeter de oefening klassikaal.

7.1.2 Projectdag voor de uitstap

- De leerkrachten kiezen zelf welke onderdelen ze gebruiken tijdens de projectdag.
  - o Er zijn te veel onderwerpen om op 1 dag te behandelen.
- Bij alle oefeningen staat de geschatte tijd voor de opdracht.
- De leerlingen werken in groepjes.
- De leerlingen schuiven na 30 minuten door naar het volgende werkhoekje.
- Het doorschuifstelsel duurt ongeveer 4 uren.
  - o U kunt kiezen voor een projectdag
  - o U kunt kiezen voor een halve dag projectdag en 's namiddag op pad gaan met de leerlingen.
- De leerlingenbundel kan beoordeeld worden op: houding, correctheid en volledigheid.

1. Werkhoekje 1:

De koolmijnen: 15 minuten

- De leerlingen lezen de tekst op p. 5 en lossen de oefening op p. 6.

Wie, waar en waarom: 15 minuten

- De leerlingen maken de oefening op p. 8
- De leerlingen moeten na de oefening in groep uitleggen waarom de migranten naar België kwamen. Oorzaak en gevolg zijn belangrijk.

2. Werkhoekje 2:

De zeven mijnzetels: 30 minuten

- De leerlingen maken de oefening op p. 9 -14
- Verbeter de oefening in de klas.

3. Werkhoekje 3:

Politiek domein: 30 minuten

a. Politieke partijen

- De leerlingen maken de oefening op p. 15-16
- Laat de leerlingen de computer gebruiken om informatie op te zoeken als het nodig is.

b. Stakingen

-
- De leerlingen zoeken het nieuw onderwerp aan de hand van de foto op p. 17
  - De leerlingen lezen de tekst op p. 18
  - De leerlingen maken de oefening op p.19

4. Werkhoekje 4:**Economisch domein: 30 minuten****a. Algemeen en pensioenen**

- De leerlingen onderzoeken de foto's op p. 20
- De leerlingen lezen de tekst op p. 21-22
- De leerlingen maken de oefening op p. 23 -24

b. Transport (deel 1)

- De leerlingen krijgen de atlas om de oefening op p. 25 te maken.

5. Werkhoekje 5:**Sociaal domein: 30 minuten****a. Migranten: 15 minuten**

- De leerlingen lezen de tekst op p. 26
- De leerlingen maken de oefening op p. 27

Belangrijke figuren: 15 minuten

- De leerlingen lezen de tekst op p. 28 -29
- De leerlingen maken de oefening op p. 30

6. Werkhoekje 6:**Voordelen tijdens de mijnjaren: 10 minuten**

- De leerlingen maken de oefening op p. 31

Nadelen van de mijnarbeid: 20 minuten

- De leerlingen gaan op zoek naar informatie van de *nadelen in de mijn*.
- De leerlingen maken de oefening op p. 32

7. Werkhoekje 7:**Vrouwen: 15 minuten**

- De leerlingen gaan op zoek naar de taken van de vrouwen in de oefening op p. 33-34

Barakken kampen: 15 minuten

- De leerlingen maken de oefening op p. 35-36

8. Werkhoekje 8:**Verenigingen: 15 minuten**

- De leerlingen maken de oefening op p. 39
- De leerlingen lezen de tekst op p. 40
- De leerlingen maken de oefening op p. 40
-

Sociaal contact (deel 1): 15 minuten

- De leerlingen lezen de tekst op p. 41
- De leerlingen maken de oefening op p. 42

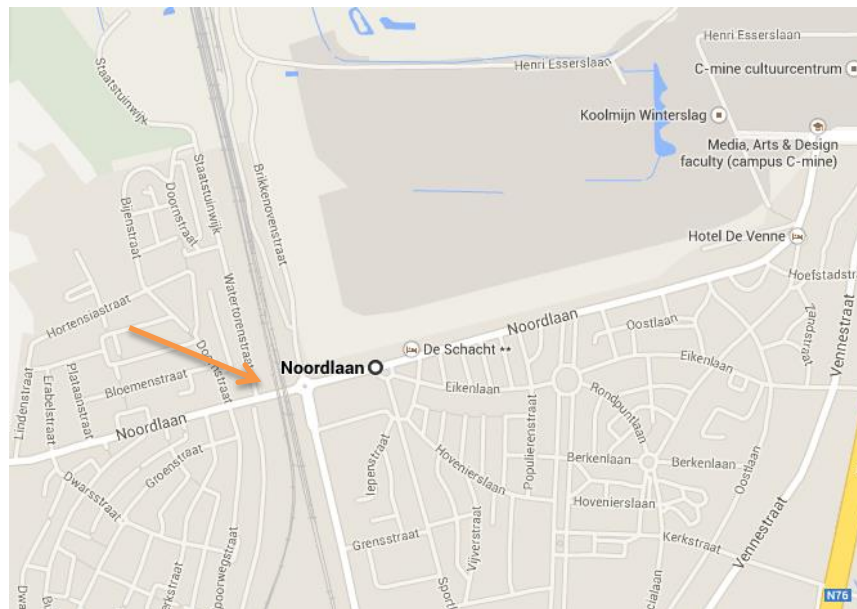
7.1.3 In de bus

1. Voor het vertrek

- Overloop met de leerlingen de oefeningen die ze moeten maken in de bus. Ze mogen deze oefeningen in groep maken.
- De stopplaatsen zijn Waterschei, Zwartberg en Winterslag.

2. Economisch domein

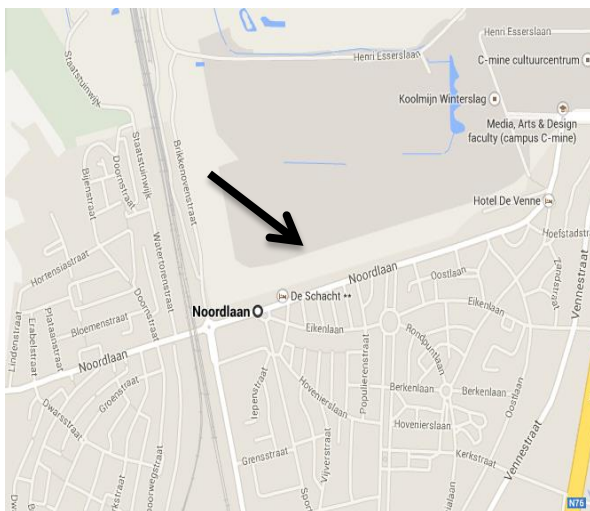
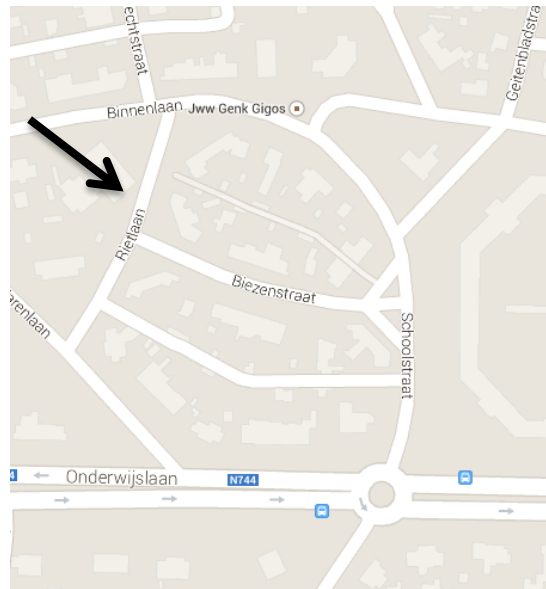
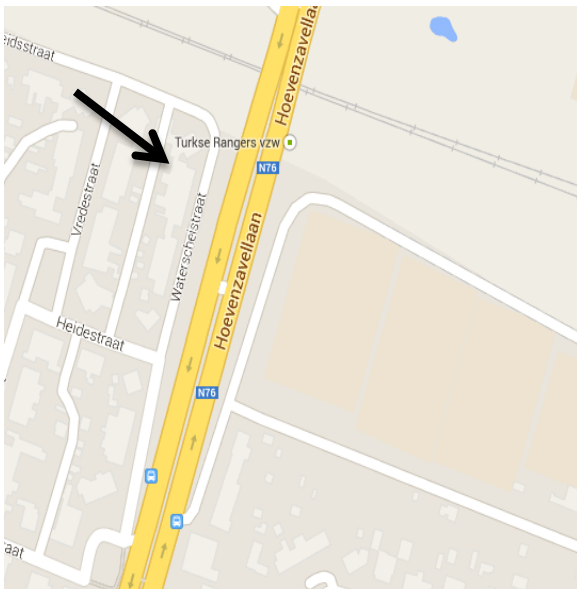
- **Transport (deel 2): 5 minuten**
  - Tijdens de uitstap rijdt de bus over de brug van de spoorlijnen van **Winterslag**. Verwijs de leerlingen naar de spoorlijn.
    - Spoorlijn Winterslag → **Noordlaan**

- *(Als jullie naar Beringen gaan komen jullie over de E314 en zien jullie het Albertkanaal.)*
  - *(Albert kanaal → Beringen)*
  - *(E 314 → Houthalen)*

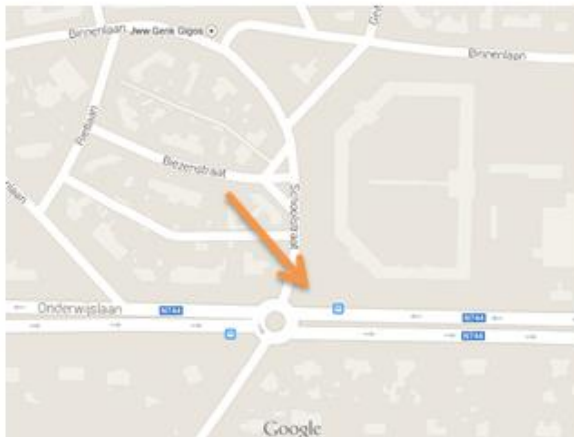
3. Sociaal domein**a. De cité: 15 minuten**

- Tijdens de rit rijden we door de cités van Waterschei, Winterslag en Zwartberg. Meld aan de leerlingen wanneer ze naar buiten moeten om de cités te zien. Ze moeten de oefening op p. 37 maken.
  - Winterslag → Noordlaan
  - Waterschei → Binnenlaan
  - Zwartberg → Hoevezavellaan.
- Stel vragen over de huizen en gebouwen:
  - *Bijvoorbeeld:*
    - *Hoeveel huisjes zijn er in een blok?*
    - *Waar liggen de tuinen van deze huizen?*
    - *Welke gebouwen zien jullie nog in de cité liggen?*

b. Scholen en opleidingen: 15 minuten

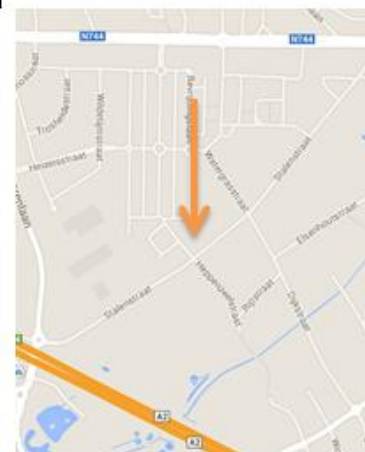
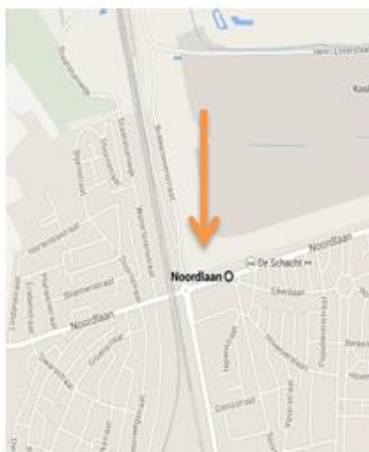
- Tijdens de daguitstap komt de bus langs de school van Waterschei en de school van Winterslag. Verwijs de leerlingen naar de scholen.
- De leerlingen maken de oefening op p. 38
  - Waterschei → Onderwijslaan
  - Winterslag → Margarethalaan

- Laat de leerlingen dan de oefening maken van de scholen

c. Sociaal contact (deel 2): 5 minuten

- De leerlingen gaan op zoek naar verschillende cafés en andere gebouwen die voor buitenlandse verenigingen zijn opgebouwd.
- De leerlingen maken de oefening op p. 43
  - Zwartberg → Hoevezavellaan
  - Waterschei → Stalenstraat
  - Winterslag → Noordlaan

d. Religieuze gebouwen**i. Kerken**

- Tijdens de rondreis komt de bus langs elke kerk. Verwijs aan de leerlingen dat ze moeten opletten.
- De leerlingen maken de oefening op p. 45
  - Winterslag → Margarethalaan
  - Waterschei → Duinenlaan
  - Zwartberg → Torenlaan
  - *(Zolder → Dorpstraat)*
  - *(Beringen → Kerkstraat)*
  - *(Eisden → Kastanjelaan)*
  - *(Houthalen → Vredelaan)*

4. Religie**- Sint Barbara (deel 2): 5 minuten**

- De leerlingen lezen de tekst over Sint-Barbara op p. 50 voor ze door de Stalenstraat lopen.
- Zodra de leerlingen in de Stalenstraat zijn kunnen ze de oefening op p. 49 pas afwerken.

- Nieuwe Religie: 10 minuten

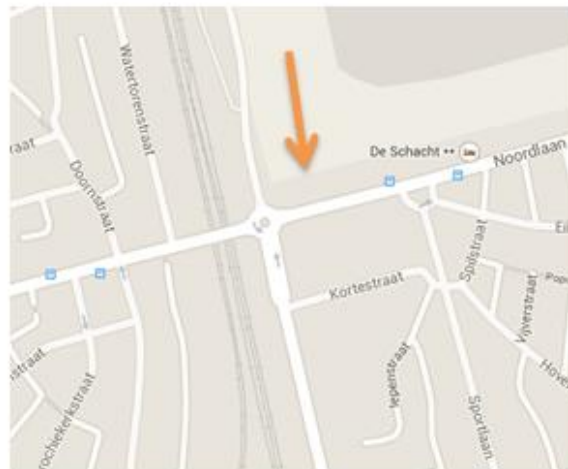
- De leerlingen beginnen aan de oefening op p. 51 rond de nieuwe religie.
- Vragen hulp aan hun islamitische klasgenoten, zijn er geen islamitische leerlingen dan kan de oefening afgewerkt worden in de winkelstraten.
- Deze oefening wordt afgewerkt in de Stalenstraat.

---

5. Cultuur**- Sport: 10 minuten**

- De leerlingen lezen de tekst op p. 54 en proberen het schema in te vullen op p. 55.
- De bus komt langs Winterslag waar het oude stadion lag en langs het nieuwe stadion.
  - Winterslag → Noordlaan
  - Waterschei → Stadionplein

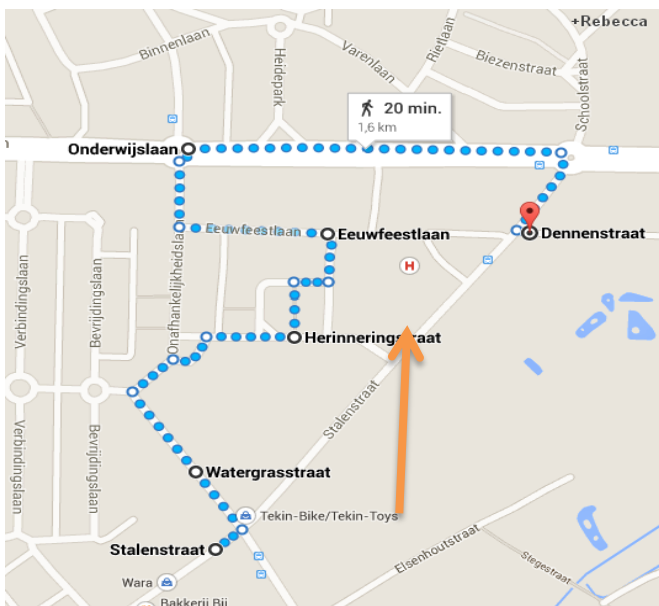
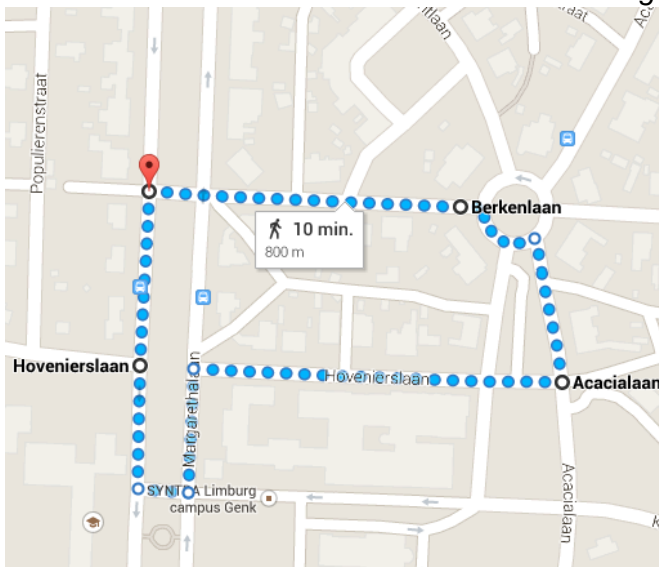

7.1.4 Tijdens de wandelingen

1. Sociaal domein

a. De cité: 10 minuten

- Tijdens de wandeling bent u in de woonwijken van Winterslag en Waterschei.
- De leerlingen krijgen tijdens de wandeling een extra moment om de oefening op p. 37 rond de cités af te werken.
- Jullie komen ook langs het Ziekenhuis André Dumont. De leerlingen moeten hier de tekst op p. 44 lezen.
- Stel vragen:
  - *Bijvoorbeeld:*
    - *Hoeveel huisjes zijn er in een blok?*
    - *Waar liggen de tuinen van deze huizen?*
    - *Welke gebouwen zien jullie nog in de cité liggen?*

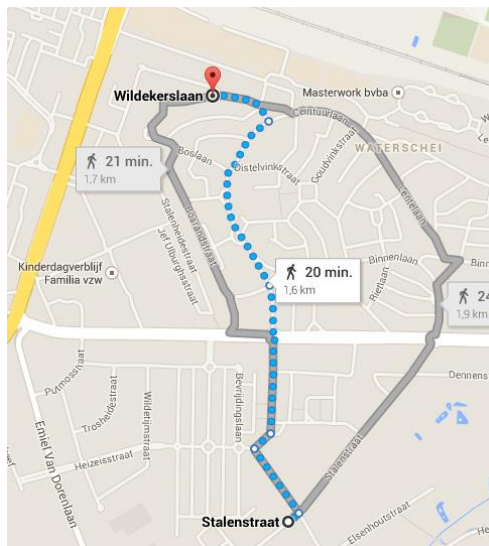

b. Sociaal contact (deel 2) : 5 minuten

- De leerlingen krijgen tijdens de wandeling in alle mijngebieden een extra moment om de oefening op p. 43 van sociaal contact af te werken.
- De leerlingen gaan op zoek naar verschillende cafés en andere gebouwen die voor buitenlandse verenigingen zijn gebouwd.

c. Andere gebouwen**i. Religieuze gebouwen (reserveren is belangrijk!)****1. Moskeeën: 45 minuten**

- Waterschei → Wilderkerkslaan
- De Turkse gemeenschap geeft graag uitleg over hun islamitische cultuur. Zij zullen uitleg geven bij het bezoek.
- Ga met de leerlingen op bezoek in een moskee.
- Zorg dat de leerlingen respect tonen voor de tradities in de moskeeën.
- De leerlingen maken de oefening rond moskeeën.

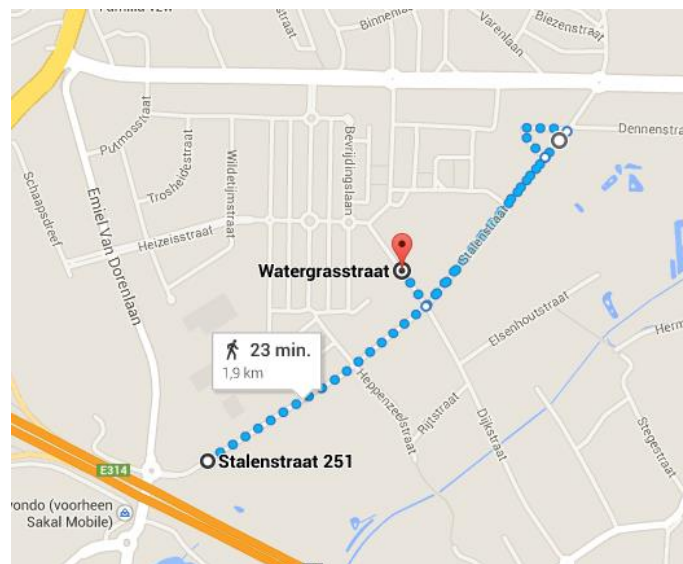
---

2. (Grieks-Orthodoxe kerken: 20 minuten)

- (Ga op bezoek in de Grieks-Orthodoxe kerk Houthalen → Oudstrijderslaan)

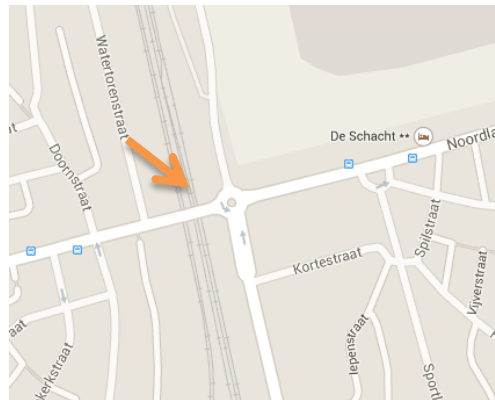
d. Winkels en cafés en religie : 60 - 90 minuten

- Waterschei → Stalenstraat
- Leg de leerlingen nog eens uit wat de bedoeling is van de oefening op p.47-48
- De leerlingen werken de oefening af rond Sint-Barbara en Nieuwe religie.
- De supermarkt ligt op de Graswaterstraat en de rest van de winkels liggen op de Stalenstraat.
- Laat ze altijd in groepjes op pad gaan.
- Leg de leerlingen uit dat ze respect tonen in de winkels en dat ze mensen aanspreken die niet aan het werk zijn.
- Waterschei → Stalenstraat

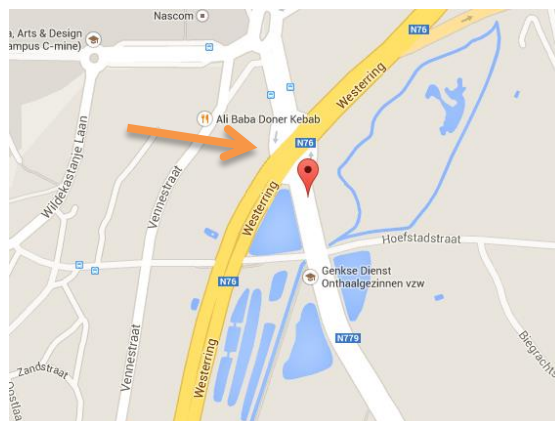

2. Cultuur**- Monumenten: 30 minuten**

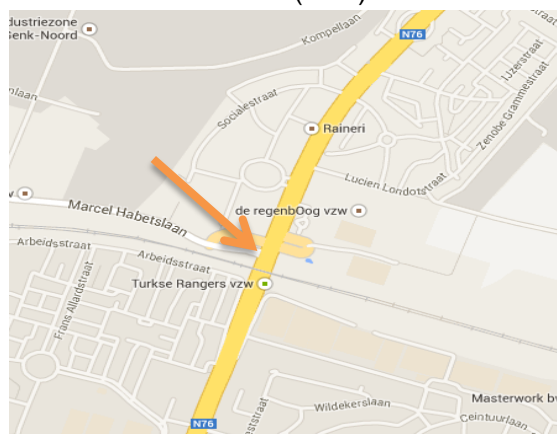
- Winterslag
  - Monument: De mijnlamp
  - Waar: Rondpunt Noordlaan

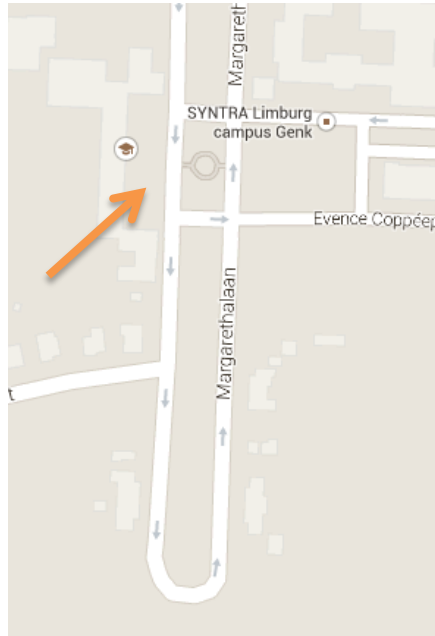
- Winterslag
  - Monument: Mijnstort
  - Waar: Eence Coppéelaan

- Zwartberg
  - Monumenten: Treinwagon
  - Waar: Torenlaan (kerk)

- Winterslag
  - Monument: Hulde aan de mijnwerkers
  - Waar: Margarethalaan

- Zwartberg
  - Monument: 50ste Herdenking van overeenkomst van Italië met België.
  - Waar: Torenlaan (kerk)

7.1.5 In de klas na de uitstap

1. Les 1

Cultuur: 30 minuten

a. Nieuwe talen, muziek en Film

- Maak gebruik van een PC-lokaal
- Laat de leerlingen op zoek gaan naar het filmpje over dialect in Genk en de trailer van MARINA.
- Deze oefening kunnen ze per twee maken.
- De oefening wordt in de klas verbeterd.
- Ga daarna op zoek naar de liedjes, laat de leerlingen de liedjes beluisteren.
- De oefening wordt in de klas verbeterd.

Kunst: 20 minuten

a. Schilderijen

- Overloop met de leerlingen de schilderijen.
- Laat hen vertellen wat ze zien op de schilderijen.
- Maak de oefeningen met de leerlingen.
- Geef de leerlingen het huiswerk mee. De leerlingen maken een verslag.

2. Verslag: Huiswerk

- Deze opdracht geef je al huiswerk mee aan de leerlingen.
- De leerlingen schrijven een verslag na de uitstap.
- De leerlingen geven drie leuke opdrachten die ze hebben moeten doen en waarom ze de opdrachten leuk vonden.
- De leerlingen geven drie minder leuke opdrachten die ze hebben moeten doen en waarom ze die minder leuk vonden.
- De leerlingen geven drie voorbeelden over wat ze hebben geleerd tijdens de daguitstap.

**PROFESSIONELE BACHELOR IN HET ONDERWIJS
SECUNDAIR ONDERWIJS**

Afstudeerproject

**Hoe een zak kolen de
samenleving veranderde.**

Leerlingenbundel

**PROFESSIONELE BACHELOR IN HET ONDERWIJS
SECUNDAIR ONDERWIJS**

Afstudeerproject

**Hoe een zak kolen de
samenleving veranderde.**

Leerlingenbundel

PROMOTOR
JOS NEUTELAERS
GESCHIEDENIS

REBECCA NOË
GESCHIEDENIS-ENGELS
ACADEMIEJAAR 2013-2014

Voorwoord

Met dit eindwerk sluit ik mijn vier jaar als student 'leraar Geschiedenis-Engels' af.

Bij het tot stand brengen van deze bundel heb ik veel raad en informatie mogen ontvangen. Ik zou graag mijn dank willen betuigen aan deze personen die mij hebben bijgestaan.

Als eerste wil ik graag mijn grootvader bedanken, ik kende hem niet maar hij gaf me het idee om een eindwerk te maken rond zijn verleden, zo leerde ik hem beter kennen.

Als tweede zou ik graag Jos Neutelaers, mijn lector geschiedenis en rechterhand, bedanken voor zijn steun en hulp doorheen het hele proces. Het proces startte in 2010, hij heeft me bijgestaan in moeilijke en zware dagen en dat bleef hij doen tot de dag van vandaag.

Daarnaast wil ik graag Marcel Haenen, Eddy Wintmolders, Georges Szymczak en Antonello Noè met hun familie. Zij gaven mij interne informatie over de samenleving rond de mijnen die u niet op het internet noch in boekjes kan vinden.

Mijn laatste dankwoorden gaan uit naar mijn familie en mijn vriend Dries. Zonder mijn ouders had ik nooit de kans gehad om te studeren en zonder mijn zussen en broer had ik geen schouder om op te huilen als het eens niet lukte. Dries wil ik graag bedanken om me te blijven steunen en me moed te geven om verder te gaan en niet op te geven.

Inhoudsopgave

Voorwoord.....	110
Inleiding.....	113
1 Steenkoolmijnen.....	5
2 Wie, waar en waarom.....	8
3 De zeven mijnzetels	9
Winterslag	9
Beringen.....	10
Eisden	10
Waterschei	11
Zwartberg.....	11
Zolder	12
Houthalen.....	12
4 Politiek domein.....	15
Politieke partijen.....	15
Stakingen	18
5 Economisch domein.....	20
Algemeen.....	21
Kapitaal	21
De ex-mijnwerkers en pensioen	22
Transport.....	25
6 Sociaal domein.....	26
6.1 Migranten	26
Aankomst van de eerste migranten	26
6.2 Belangrijke figuren	29
6.3 Voordelen tijdens de mijnjaren	31
6.4 De nadelen van mijnarbeid.....	32
6.5 Vrouwen.....	33
6.6 Woonplaatsen	35
De barakken kampen	35
De cités	37
6.7 Scholen en opleidingen	38

6.8	Verenigingen	39
6.1	Sociaal contact.....	41
6.2	Andere gebouwen	44
	Het ziekenhuis.....	44
	Religieuze gebouwen	45
	Winkels	47
7	Cultureel domein	49
7.1	Religie.....	49
	Nieuwe Religie	51
7.2	Nieuwe talen	52
7.3	Sport	53
7.4	Kunst.....	55
	Schilderkunst.....	55
	Monumenten	56
	Muziek.....	57
	Film	58

Inleiding

Verhalen over mijn grootvader waren de leukste, mijn vader vertelde me over zijn reis naar België en hoe goed het was in België voor de buitenlanders. Ik stelde me na jaren de vraag, was het reizen naar België zo gemakkelijk voor de mensen, was het werk in de mijnen zo goed voor de arbeiders en wat is er allemaal veranderd door de nieuwe culturen die in België zijn gevestigd.

In dit eindwerk ga ik jullie de antwoorden geven op verschillende vragen. Ik vertel jullie over de politiek, wat is daar veranderd en welke voor-en nadelen waren er voor de mijnwerkers.

Ik geef jullie informatie over de economie, wat is er allemaal veranderd in de dorpen en steden, welke wegen waren belangrijk voor de transport en wat gebeurde er met de arbeiders toen de mijnen werden gesloten.

Daarnaast vertel ik over de gewoontes van de arbeiders: hoe ze woonden, wat ze aten, wat kennen we op de dag vandaag nog dat we eigenlijk van de buitenlandse arbeiders hebben geleerd. Wat ook nog belangrijk is, is de vrouw: wat deden zij overdag, hadden zij een belangrijke rol?

Als laatste geef ik informatie over de kunst en religie die we leerden kennen door de buitenlandse arbeiders. We kennen de film 'Marina', deze film verteld het verhaal over Rocco Granata en zijn jeugd jaren in België.

Uit dit eindwerk kunnen we concluderen dat we veel hebben geleerd van de buitenlandse arbeiders en omgekeerd maar ook dat er zeker veel verandering kwam op economisch-, cultureel vlak en in de politiek.

8 Steenkoolmijnen

In een steenkoolmijn wordt steenkool en bruinkool ontgonnen. Bruinkool kan je in open mijnen opgraven, maar steenkool moet je in gesloten mijnen ontginnen. Een gesloten mijn is een mijn met een onderbouw en een bovenbouw. De bovenbouw houdt zich bezig met de machines en de onderbouw ontgint steenkool. Daarom is steenkool duurder in prijs en het is gevaarlijk werk, maar de mens had de kolen nodig voor verwarming, bereiding van voedsel en voor de stoomtreinen.

Bruinkool werd vooral in Nederlands-Limburg ontgonnen maar steenkool werd in Nederland en België uit de grond gehaald.

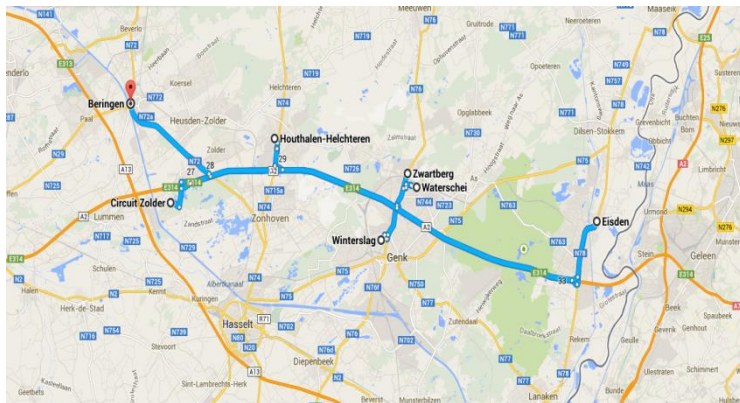
De steenkoolmijnen van Wallonië bevonden zich in Luik, Charleroi en de Borinage in de provincie Henegouwen. De steenkoolproductie was nodig voor de industrie van Wallonië. Winterslag was de eerste mijn in Vlaanderen of beter gezegd van de Kempen.

André Dumont (1847-1920) was hoogleraar in geologie aan de universiteit van Leuven. Hij was de opvolger van Guillaume Lambert, ook die was een geoloog en een mijnbouwkundige. André Dumont was ervan overtuigd dat er steenkool was in Limburg. In 1901 vond Dumont de eerste steenkool in As. In 1917 werd de eerste steenkoolmijn geopend, die van Winterslag. Daarna volgden de andere mijnen. In Limburg alleen hadden we maar liefst zeven steenkoolmijnen: Beringen, Eisden, Houthalen, Winterslag, Waterschei, Zwartberg en Zolder. Deze mijnen werden de zeven mijnzetels van de Kempen genoemd. Ze voorzagen steenkool aan Waalse fabrieken, het buitenland en het Vlaamse volk.

Vanaf 1950 moesten de steenkoolmijnen van Wallonië sluiten omdat er goedkopere steenkool over zee kwam en er werd een alternatieve energiebron ontdekt, namelijk aardolie. Alle koolmijnen van Wallonië sloten waardoor Wallonië kampte met een hoge werkloosheid.

In 1966 sloot de eerste Limburgse steenkoolmijn; Zwartberg. Er werkten maar liefst 4000 mensen. Hieruit ontstond veel herrie; de mijnwerkers van Zwartberg zochten steun bij de andere Limburgse arbeiders. Heel Limburg stond in rep en roer. Door deze actie had de regering beloofd dat de mijn van Zwartberg niet zou sluiten totdat de mijnwerkers een andere job hadden gevonden.

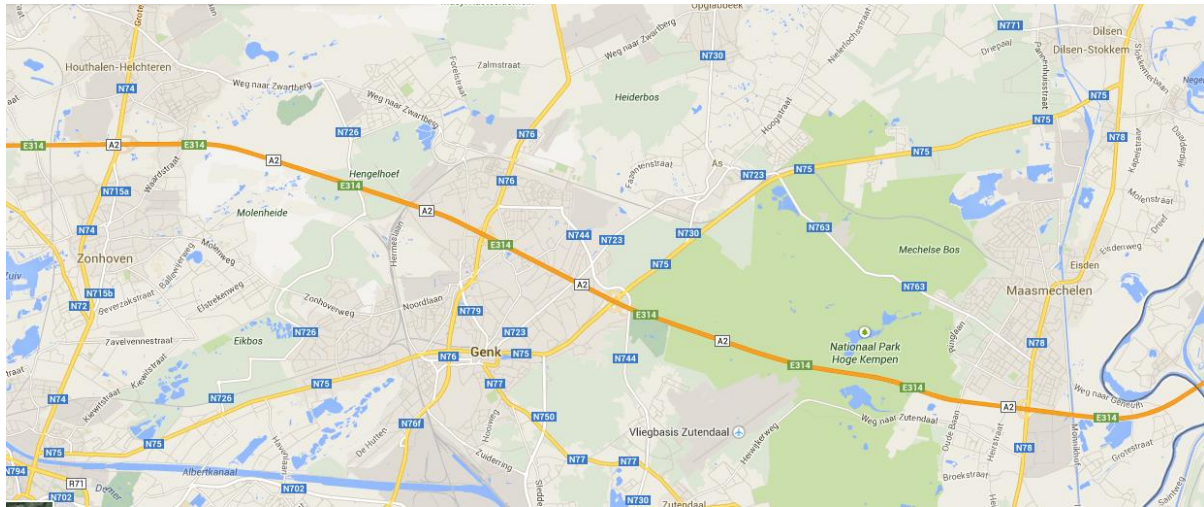
In de jaren '80 wilde de overheid dan toch alle mijnen sluiten. De mijnwerkers werden verleid met een flinke som geld en een goede pensioensregeling. 18 000 mensen werkten in de mijnen, veel van hen hadden nu geen baan meer. In 1992 sloot de laatste Limburgse steenkoolmijn, dit was de mijn van Zolder.

■ Vragen:

1. Wie ontdekte de eerste steenkool in As.
André Dumont
2. In welk jaar werd de eerste steenkool in As ontdekt?
1901 werd de eerste steenkool gevonden in As.
3. Waarom was de ontdekking van steenkool een positieve factor voor België?
Door de vondst van steenkool was er veel werkgelegenheid voor België. Als tweede werd de steenkool gebruikt voor het koken en voor het verwarmen van het huis en daarnaast ook voor de stoommachines.
4. In welk jaar werd de eerste mijn in Limburg geopend? En welke mijn was dat?
In 1917 werd de mijn van Winterslag geopend.
5. In welk jaar werd de eerste mijn in Limburg gesloten? En welke mijn was dat?
In 1966 werd de mijn van Zwartberg als eerste gesloten.
6. Waarom zou de sluiting van de mijnen een grote ramp zijn geweest?
Vele arbeiders verloren hun job, waar zouden ze nu gaan werken, ze hadden geen diploma's.
7. Welke twee kolen werden ontgonnen in de mijnen van Limburg?
In Limburg werd bruinkool en steenkool ontgonnen maar steenkool was de belangrijkste kool.
8. Waarom hadden de mensen steenkool nodig? Geef drie voorbeelden.
De mensen hadden steenkool nodig om zich te verwarmen, voor het bereiden van voedsel en voor de stoomtreinen.

9. Duid de zeven steenkoolmijnen van Limburg aan op de kaart.

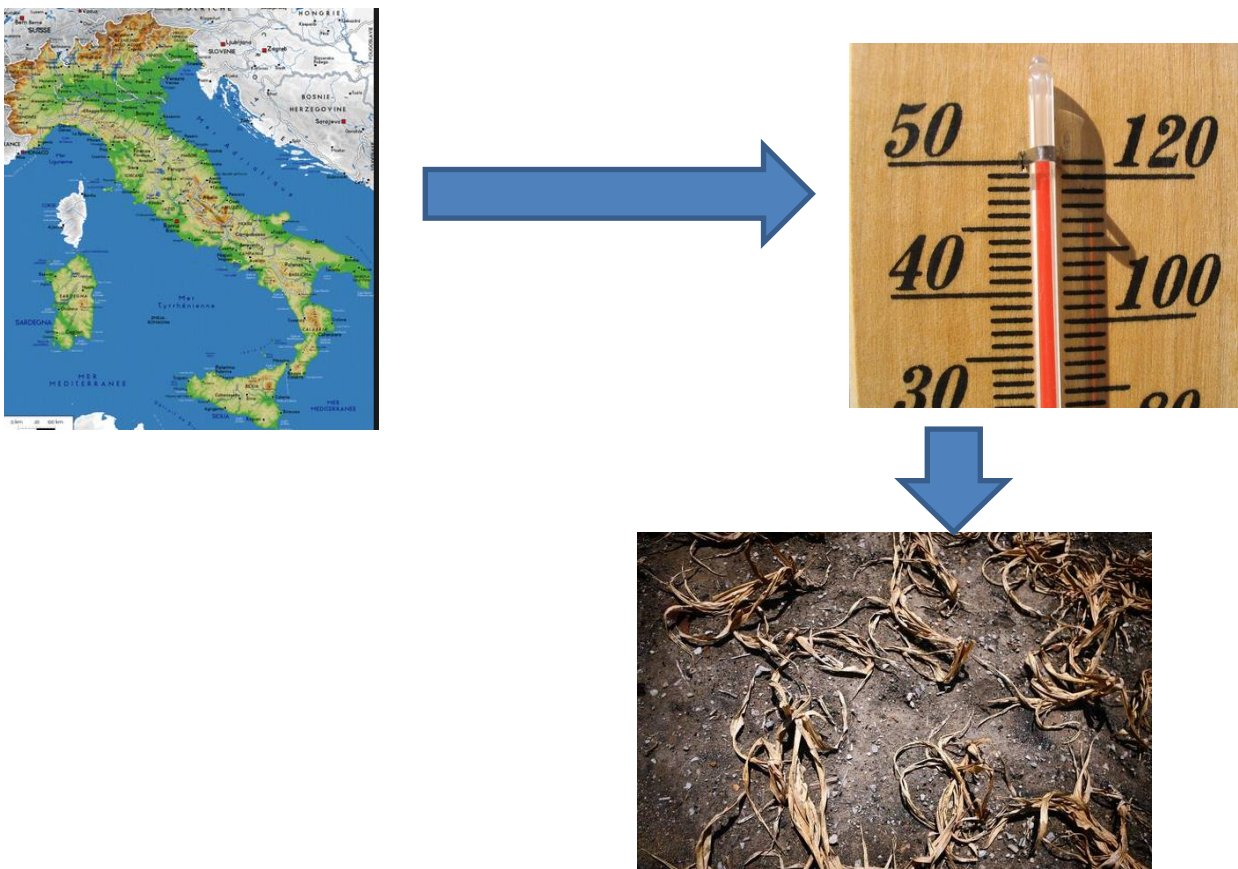
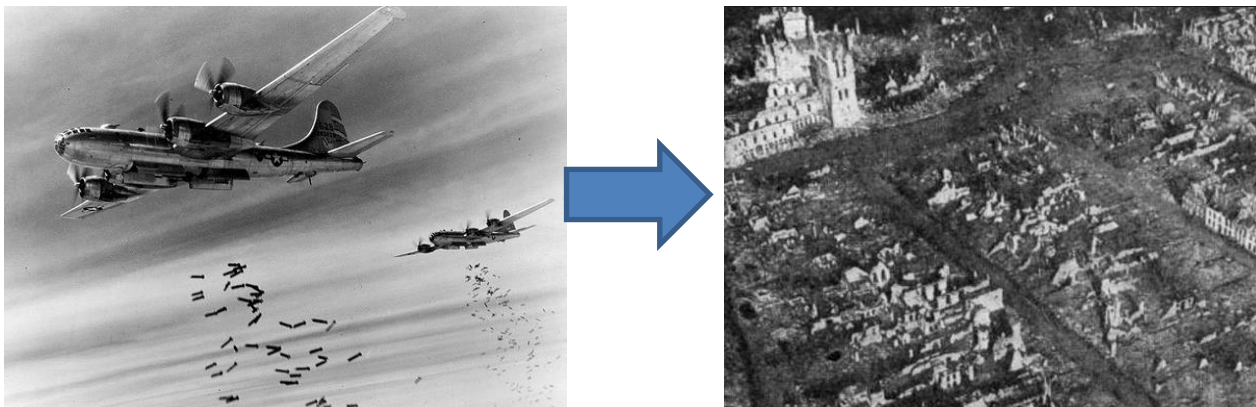

9 Wie, waar en waarom

- Kijk naar de afbeeldingen. Waarom was het niet moeilijk om werknemers te vinden in andere landen?

De eerste grote oorlog was geweest (na 1918) en vele landen waren nog niet hersteld waardoor er geen werk was.

Er waren veel oogsten die mislukten waardoor er geen voedsel was.

10 De zeven mijnzetels

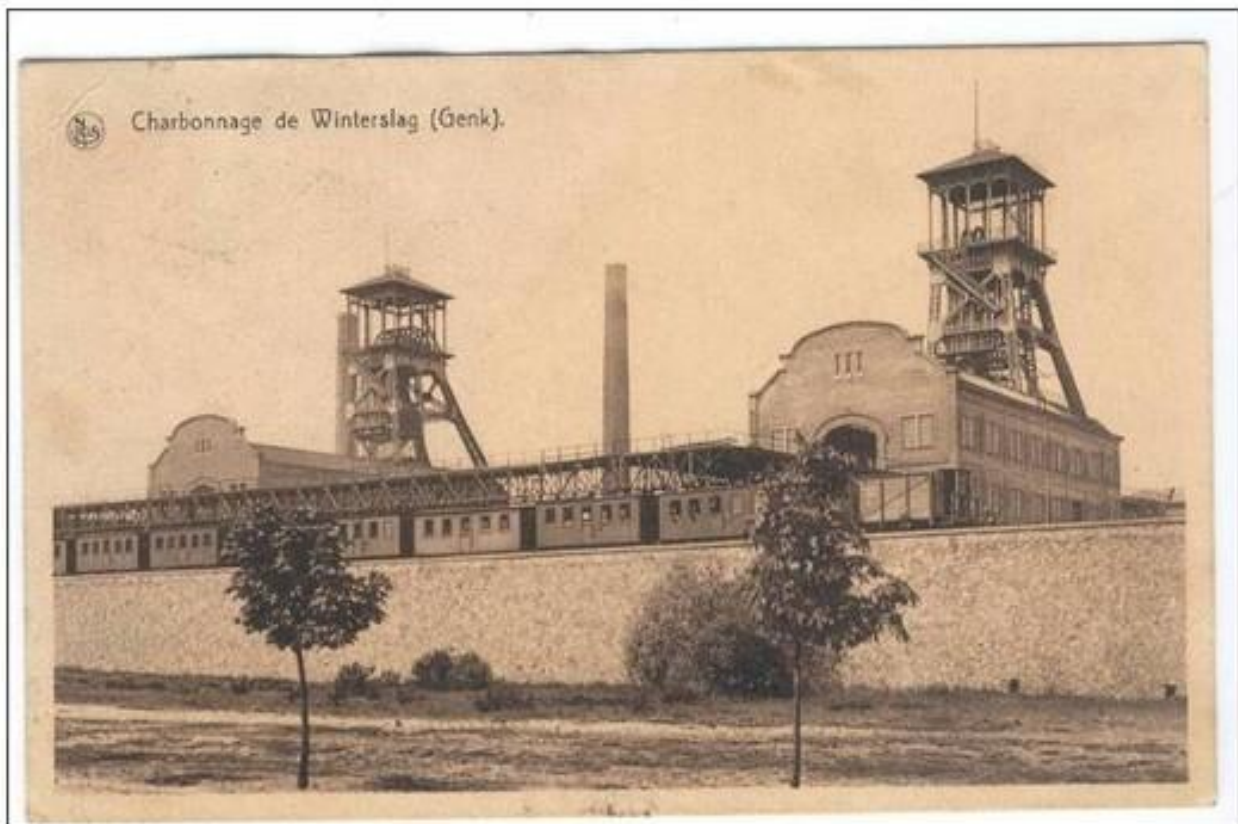
Met de zeven mijnzetels wordt bedoeld de zeven mijnen van Limburg: Houthalen, Winterslag, Waterschei, Zwartberg, Eisden en Zolder. Lees de tekstjes en los de onderstaande vraagjes op.

Winterslag

De mijn van Winterslag begon haar ontginning in volle oorlogstijd. De mijn van Winterslag bereikte begin 1914, juist voor de inval van de Duitsers, de kolenlagen door het ontbreken van de drijfzandlagen. De mijn stond in die tijd onder leiding van Baron Evence Coppée, deze man verkreeg veel aanzien bij de Duitsers. Na de oorlog werd de Baron beschuldigd van collaboratie met de Duitsers, in 1924 werd zijn naam weer gezuiverd.

De mijnen werden bekend door de jaren heen, de mijn van Winterslag werd bekend op een negatieve manier. Er waren veel dodelijke ongevallen door het hoge werkritme en onbekende geologische omstandigheden van de Kempen. Daarnaast was er vaak sprake van gasontploffingen in de mijn. Dit kwam vaak door onvoorzichtigheid.

Winterslag werd niet alleen negatief bekeken, de mijn had eveneens zijn goede kanten. Door al de negatieve commentaar werden er maatregelen getroffen. De mijn kreeg de reputatie van de strengste en meest georganiseerde mijn. Door het strenge beleid werd Winterslag één van de veiligste mijnen.

Beringen

In Beringen werd rond 1902 steenkool ontdekt waardoor in 1907 de vergunning werd aangevraagd voor het bouwen van een nieuwe mijn.

De nieuwe mijn was er goed gelegen, er was veel transport mogelijkheid tussen Leopoldsburg en Hasselt. In Leopoldsburg was er een tramlijn naar Antwerpen en vanuit Hasselt konden ze elke richting uit.

De mijn werd bekend door nieuwe wetenschap; bevroeringsmethode. Door deze methode kon men de water- en drijfzandlaag bevroren. De methode bestond al maar de mijn had een record op schaal en omvang. Geen enkel ander bedrijf durfde verder als 5 meter breed en 550 meter diep te gaan. Door deze methode werd Beringen de mijn met de meest zuivere kolen.

Eisden

De mijn van Eisden bestond eerst uit twee kleine concessies die later samengevoegd werden tot één mijnzetel. Deze mijnzetel was onder leiding van Guillaume Lambert, dit was ook te zien aan de bouw van de mijn. De voorgevel en de tuin van de bedrijfsgebouwen waren geïnspireerd door het classicisme.

Vele Belgen wilden niet werken voor een Franstalige man, dus in deze mijn vinden we vooral arbeiders uit het buitenland. Logisch dan dat de cité van Eisden de grootste was in omstreken.

In 1922 bezocht koningin Elizabeth de mijn, door dit bezoek heet de hoofdlaan in Eisden; Koninginnenlaan. Daarnaast heeft architect Michiels een park ter ere van de koningin gebouwd. Dit park heet dan ook het Koninginnenpark.

Waterschei

Waterschei werd gekozen als grondgebied omdat het bestuur van As in 1901 een landbouwdorp verkoos.

Waterschei kreeg daardoor de kans om een mijn te starten, dit gebeurde in 1906. Waterschei kende veel problemen door grondverzakkingen. Door deze verzakkingen ontstond er mijngas en waterlast. In 1929 kende de mijn zijn grootste ramp. Door een gasontploffing stierven 24 mijnwerkers en een tiental arbeiders was zwaar gewond.

Door de rampen die er gebeurden in de mijn, kreeg Waterschei een kwalijke reputatie. De mijn werd bekeken als de rommeligste mijn. Aan de andere kant was Waterschei heel erg bekend geworden door de bovenbouw. De arbeiders waren goed opgeleid en werkten aan een fijne gemeenschap. Zo ontstond er een kermis van zeker 50 attracties, andere kermissen konden er niet tegen op.

Zwartberg

Zwartberg was zeker en vast bekend voor zijn steenkool, vooral de Luikenaars waren erin geïnteresseerd. De metaalbedrijven in Luik wilden graag onderhandelen met Zwartberg voor steenkool.

De mijn kwam in de geschiedenisboeken bij de sluiting van de mijn. Door deze sluiting ontstond er een opstand. Daarnaast was de mijn bekend door de ontploffing in 1952. Bij dit ongeluk kwamen 23 mijnwerkers om het leven. En als dat nog niet genoeg was kreeg Zwartberg te kampen met moeilijke ondergrond waardoor het ontginnen van kolen moeilijker en moeilijker werd.

Zolder

Zolder was de grootste mijn van Limburg, ze was maar liefst 70.6 vierkante kilometer groot. De mijn werd gezien als een zegen maar er verliep toch heel wat fout en de opstart verliep moeizaam.

Na 23 jaar werden dan toch de eerste kolen boven gehaald, deze vertraging kwam door de discussies rond de bevroingsmethode. In 1921 was er een barst gekomen in een bevroren wand, in 1922 was er wateroverstroming en in 1925 ontstond er brand in de mijn. Als dit nog niet genoeg was, stond de mijn voor de tweede maal onder water in 1927.

Door al deze ongelukken werd de mijn ook wel de 'pechmijn' genoemd.

Houthalen

De ontdekking van de koollagen was in Houthalen het werk van André Dumont. De mijn ligt dicht bij de spoorweg Hasselt-Antwerpen waardoor transport makkelijker werd.

Houthalen behaalde met zijn zetel een wereldrecord. In deze mijn hebben ze bevroingsmethode gebruikt tot wel 637.5 meter diep en later werd het nog tot 868 meter verdiept. Houthalen was ook bekend voor de vele gebouwen, deze worden later besproken.

▪ Vragen

1. Waar liggen de zeven mijnen van Limburg?
De mijnen liggen in Zwartberg, Winterslag, Beringen, Zolder, Waterschei, Eisden en Houthalen.
2. Waarom is het goed dat de mijnen dicht bij elkaar lagen?
De mensen in de omstreken hadden allemaal een job.
3. Waarom zouden er problemen kunnen komen omdat er zoveel mijnen bij elkaar liggen? Denk aan de verblijfplaatsen voor de arbeiders.
Er moeten heel veel huizen worden gebouwd, dus er verdwijnt veel natuur.
4. Waarom is het goed dat er huizen gebouwd moeten worden voor de gastarbeiders? Wie heeft er baat aan?
Er komt weer werkgelegenheid voor bouwvakkers.
5. Welke mijn is de grootste van Limburg?
De mijn van Zolder was de grootste mijn van Limburg.
6. Waarom werd de mijn van Winterslag bekend als slechte mijn?
Er waren veel dodelijke ongevallen door het hoge werkritme en door de onbekende grond van de Kempen. Daarnaast was er vaak sprake van gasontploffingen in de mijnen door onvoorzichtigheid.
7. Waarom kreeg de mijn van Winterslag ook goede kenmerken?
Door de negatieve commentaar werden de maatregelen verstrengd. De mijn werd dan ook de strengste mijn genoemd.
8. Waarom werden de mijnen verstrengd? Wat zouden de mensen doen als ze hoorden over de mijnrampen?
De buitenlandse mensen zouden niet meer naar de mijnen gaan, ze zouden ander werk zoeken.
9. Waarom was de mijn van Beringen zo populair? Geef twee oorzaken.
De mijn van Beringen was goed gelegen, ze hadden veel transportmogelijkheden. De mijn stond bekend voor zijn 'bevrozingsmethode'.
10. Waarom werkten er vele allochtone werknemers in Eisden?
De Vlamingen wilden niet werken voor de Franstalige man, dus er werden veel buitenlandse werknemers gestuurd naar Eisden.
11. Waarom heet de hoofdlaan in Eisden de 'Koninginnenlaan'?
In 1922 bezocht koningin Elizabeth de mijn en daarom kreeg de hoofdlaan de naam 'Koninginnenlaan'.
12. De mijn van Waterschei had vaak last van grondverzakkingen. Geef twee gevolgen van grondverzakkingen.
Er ontstond waterlast in de mijnen en er was ook meer kans op mijngas.

13. Geef drie redenen waarom de mijn van Zolder de 'pechmijn' werd genoemd.
In 1921 liep het mis met de bevrozingstechnieken, zo kwam er een bast in de wanden.
In 1922 en 1927 waren er wateroverstromingen en de mijn.
In 1925 ontstond er een brand in de mijn.

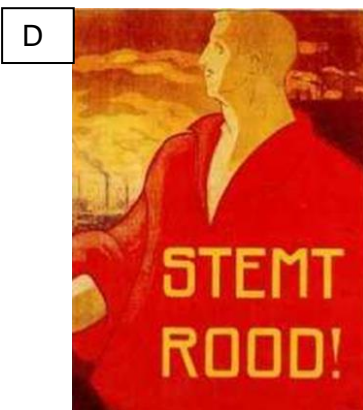

11 Politiek domein

Politieke partijen

- Wie van jullie kent er wat van politiek? Kan jij de verschillende logo's of afbeeldingen en de twee kenmerken bij de verschillende partijen plaatsen?

Christelijke Volkspartij	Vlaams Blok	Sp.a.	Partij voor de Vrijheid en Vooruitgang	Partij van de Arbeid	Volksunie
<i>B</i>	<i>E</i>	<i>D</i>	<i>F</i>	<i>C</i>	<i>A</i>
3	2	1	6	5	4

1: Antikapitalistisch / syndicalisme: We houden niet van rijke mannen die alles verdienen en arme mannen die hard moeten werken en uitgebuit worden. Geef ons maar vakbonden die gaan helpen!

2: Vlaams- Nationalistisch / Rechts: We worden vaak veroordeeld tot racisme en discriminatie. We willen enkel dat het Vlaamse volk het goed heeft.

4: Vlaams-Nationalistisch / geen traditionele partij: We zijn de eerste partij die niet behoort tot de socialisten, liberalen noch christendemocraten. Wij willen welvaart in Vlaanderen. Wij hebben zelfs de mijnstaking gesteund, iedereen verdient een job. Uit mijn partij zijn verschillende partijen gegroeid, jammer genoeg besta ik niet meer.

3: Volkspartij / economie opkrikken: Wij zijn de partij die België heel willen houden; Vlamingen, Walen, gelovigen en niet-gelovigen zijn welkom. Daarnaast moeten we hard werken voor de economie op peil te houden!

5: Socialistisch/ Marxisme: Mijn partij bestaat nog, mijn doel is een goede job voor iedereen. Een maatschappij zonder uitbuiting en waarin iedereen gelijk is, is mijn droom!

6: 2 vleugels (Waalse en Vlaamse) / samenwerking brengt welvaart: Ik ben de partij die samenwerkt met de Walen. Dat heeft een paar jaar geduurd en toen zijn we uiteen gegaan, dat wil niet zeggen dat ik niet geloof in België. Ik geloof erin dat door de samenwerking van mannen, vrouwen, godsdiensten, etc. we van België een topland kunnen maken!

Besluit:

Als we nu door de gemeentes rijden wat valt er jullie op politiek vlak? Welke personen zien we op de affiches staan?

Tegenwoordig zien we niet alleen Vlaamse politici, we zien nu dat de allochtonen zich willen laten gelden in de politiek. Ze willen opkomen voor een goede samenleving voor iedereen.

- Wat zien jullie op deze afbeelding?

Leg in je eigen woorden uit wat je denkt dat deze afbeelding wil voorstellen, lees daarna de tekst en los de vraagjes op.

.....

- Lees nu de tekst.

Stakingen

Over de jaren heen zijn er veel stakingen geweest. De mijnen waren niet anders. Na de Tweede Wereldoorlog was België in grote nood. Veel Belgen en allochtonen gingen in de mijnen werken en werden de “koningen van het land” genoemd. Ze werden goed betaald en de mijnwerkers die ondergronds werkten kregen nog een hoger loon. Het was dan ook zwaar en ongezond werk. De stoflong was niet onbekend bij de ondergrondse mijnwerkers.

Rond 1965 zag je niet meer dat de mijnwerkers beter betaald werden dan de rest. De Centrale der Vrije mijnwerkers (huidige ACV) had al gepleit voor een loonsverhoging. Die kregen ze niet met als gevolg een grotere mijnstaking. Deze ontstond in Winterslag, maar groeide snel uit tot een algemene mijnstaking in Limburg. Ze werden gesteund door de Waalse mijnwerkers en de Katholieke Arbeiders Jongeren (KAJ). Op nog geen week tijd waren er in Limburg 23 000 mijnwerkers die staakten. Ze werden bevolen om terug het werk te hervatten maar dat liep niet zoals gepland. Het werd een wilde staking.

De mijnwerkers hadden hulp nodig. Ze richtten daarom de “mijnwerkersmacht” op, een comité onder leiding van christendemocraat Kris Hertogen. Kris Hertogen was de secretaris voor de christelijke werknemersbeweging (KWB) na de Tweede Wereldoorlog en hij was de rechterhand van Jozef Cardijn. Jozef Cardijn staat vooral bekend voor de oprichting van de Katholieke Arbeidersjeugd beter bekend als de KAJ. De KWB is een vereniging voor de werknemers binnen de christelijke arbeidersbeweging. De staking ging verder, veel nationaliteiten liepen door de cités om pamfletten uit te delen, die gedrukt waren in het Nederlands, Frans, Italiaans en Spaans. Als ze geluk hadden waren er vertalers die de pamfletten in het Arabisch, Grieks, Pools en Turks vertaalden.

De staking die begon in Limburg, breidde uit tot over heel België. De regering had geen andere keuze dan de eindejaarspremies uit te keren aan alle mijnwerkers. Veel mijnwerkers bleven staken, het loon moest stijgen. Tijdens de winter van 1970 gingen veel stakers van Zwartberg naar Winterslag om verder te staken, maar het werd zwaar. Iedereen had honger en het was koud. Op 16 februari besloten de mijnwerkers terug te gaan werken maar de regering dacht hier anders over. Ongeveer dertig personen mochten de mijn niet binnen, zij werden beschouwd als stakingsleiders. Door deze actie gingen alle mijnwerkers terug staken. De regering bedacht zich snel en liet iedereen terug aan het werk gaan.

Deze grote staking van 48 dagen had toch wat opgeleverd, de mijnwerkers kregen tot 22% loonsverhoging. Dit was zeven procent meer dan wat ze hadden geëist.

In 1966 werd in Zwartberg de beslissing genomen om de mijn te sluiten. De mijn was misschien wel de nieuwste van de streek, maar bracht minder op dan de mijn van Winterslag. De mijn moest sluiten omdat België 22 miljoen BEF (545 366 EUR) tekort kwam en omdat ze in Wallonië al meerdere mijnen hadden gesloten. Veel mijnwerkers van Zwartberg en Winterslag gingen staken. Naast de mijnwerkers gingen ook de bedienden van de mijnen en de pastoor meedoen. Deze staking zorgde voor 2 doden en veel verwoestingen in de mijn. Er werd traangas en dynamiet gebruikt om te strijden tegen de sluiting. De staking moest stoppen, dus de vakbond ging onderhandelen met de gemeente. Ze kwamen tot een nieuw akkoord; de mijn mocht pas worden gesloten als elke mijnwerker nieuw werk had gevonden. Na een half jaar hadden de mijnwerkers nieuw werk gevonden en werd op zeven oktober 1966 de mijn van Zwartberg gesloten.

▪ Vragen

1. Wat is een staking?

Een staking is een stopzetting van het werken, zodat de eisen van de werknemer gehoord worden door de werkgever.

2. Waarom werden er stakingen gehouden? Welke twee voorbeelden vind je hier in de tekst?

De eerste staking werd gehouden omdat de mijnwerkers meer geld wilden verdienen. De tweede staking werd gehouden omdat de regering de mijnen wilden sluiten en de mijnwerkers zouden zo geen werk meer hebben.

3. Wat kon er mis gaan bij een staking?

Bij de stakingen konden doden en gewonden vallen. Er kon hongersnood ontstaan omdat de mannen geen geld verdienden om hun gezin eten te geven. Sommige mijnwerkers hebben hun werk verloren.

4. Wat waren de positieve gevolgen van de stakingen?

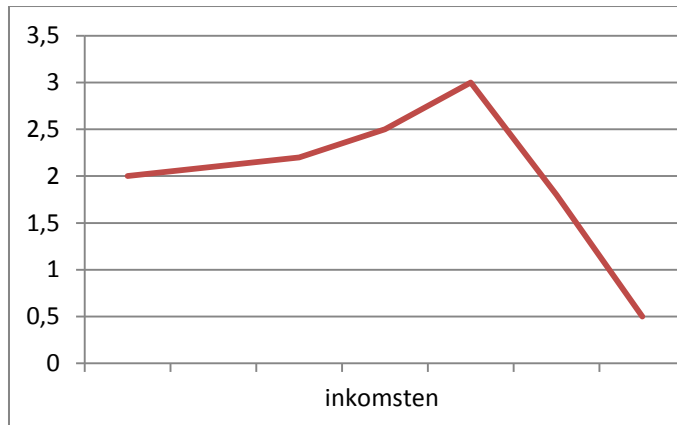
De mannen kregen waarvoor ze gingen staken; als eerste hebben ze een loonsverhoging gekregen met 22% en als tweede heeft de regering ervoor gezorgd dat de mijnwerkers werk kregen in de fabrieken van de Ford en Phillips.

5. Waarom zouden de stakingen goed zijn voor de samenleving?

De mijnwerkers en hun gezin kregen een sterke band, ze gingen allemaal vechten voor dezelfde rechten.

12 Economisch domein

- Kijk naar de afbeeldingen, wat kan je uit deze afbeeldingen herkennen? Probeer door de afbeeldingen 'Economische depressie' uit te leggen.

De economische depressie wilt zeggen dat er te weinig geld is om de maatschappij te onderhouden.

- Lees de tekst en los daarna de onderstaande vragen op.

Algemeen

Veel Europeanen kwamen naar België om te werken. De economie in Europa was niet goed. Europa had een zware oorlog achter de rug en de economische depressie van de jaren '30 was nog niet opgelost. België had handen tekort voor de mijnen. Ze haalden veel arbeiders uit Spanje, Griekenland en Italië. De arbeiders uit deze landen hadden weinig werk. België maakte een akkoord met deze landen om werkkrachten te verkrijgen. Dit akkoord hield in dat de arbeiders naar België werden gelokt door hun regering en dat het land steenkool in de plaats zou krijgen. Spanje, Griekenland, Portugal en Italië konden deze steenkool goed gebruiken. Het bracht hen een stukje verder om hun economie terug op te krikken. Er ontstonden nieuwe fabrieken en stoomtreinen voor transport.

België stond bekend voor zijn industrie, denk maar aan de textiel- en staalindustrie. Het probleem was dat de industrie van België verouderd was. Nieuwe steenkoolmijnen van Limburg zorgden voor nieuwe industrie, hierdoor werd de economie terug opgekrikt.

Kapitaal

Vele banken kwamen aan bod bij de mijnen, zo wilden de banken aandeelhouders worden van de verschillende mijnen. Deze banken waren vooral Franstalige banken uit Luik, Nancy en Parijs. De mijnen brachten veel geld op en de mijnen moesten een duwtje in de rug krijgen om op te starten. Niet alleen banken waren geïnteresseerd, vele bedrijven wilden samenwerken met de mijnen. Door de samenwerking tussen de bedrijven ging het goed voor iedereen.

Na 1965 steeg de werkloosheid voor mijnwerkers, één op de vier verloor zijn job. Dat gold voor de vreemdelingen, maar ook voor de Belgische arbeiders. Door de "golden sixties" konden veel werklozen aan de slag in andere bedrijven. Ford en Phillips zijn er twee bekende van. De "golden sixties" was de periode waarin de economie sterk vooruitging door overlegeconomie. Overlegeconomie houdt in dat de staat en de werkgevers overleggen met de werknemers. De twee partijen kunnen elkaar bijsturen zodat er een gezonde werksfeer ontstaat.

Ook de staat en de bedrijven kunnen elkaar bijsturen zodat de problemen rond werk en inkomen kunnen verholpen worden. Zo werkten Nederland en België samen, ze gingen hun technologie uitwisselen en België werd een exportland. Tussen 1960-1973 steeg het bruto nationaal product met 5.1%. Door deze nieuwe economie was er nog minder sprake van problemen, velen werkten in de mijnen, anderen in bedrijven.

Tussen 1958 en 1961 werden in België negentien mijnen gesloten. Enkel in Limburg bleven ze allemaal open. De eerste mijn in onze streek sloot in 1966.

In 1974 brak er weer een grote economische crisis uit. De werkloosheid steeg met 9%. Het grote probleem was dat België zijn concurrentiemacht verloor. Er kwamen nieuwe en goedkopere grondstoffen op de markt. De economie van België bleef op en neer gaan.

De eerste mijn van Limburg werd gesloten in 1966, maar door het Zwartberg-akkoord had iedereen nog een job. De rest van de mijnen bleef produceren tot einde jaren '90 en de laatste mijn sloot in 1992. Dat was de mijn van Zolder. De mijnarbeiders hadden andere pensioenen gekregen of zijn verder gaan werken in een ander bedrijf.

De ex-mijnwerkers en pensioen

De mijnwerkers die hun job hebben verloren, hebben nieuw werk gevonden of ze zijn op vervroegd pensioen gegaan. Niet iedereen kreeg zijn vervroegd pensioen of werd beschouwd als mijnwerker. Ik heb even op een rijtje gezet wanneer je beschouwd wordt als mijnwerker.

- 7) Als mijnwerker moet je tewerkgesteld zijn in groeven op voorwaarde dat de ontginning ondergronds geschiedt. Je moet als arbeider dus in de boven- of onderbouw van een ondergrondse mijn werken.
- 8) Als mijnwerker moet je gewerkt hebben in fabrieken van de bijproducten van de steenkolen, maar die fabriek moet verbonden zijn of zijn geweest aan een mijn.
- 9) Als mijnwerker moet je voor 1 maart 1947 in een mijn gewerkt hebben en onderworpen zijn aan de speciale pensioensregeling* (Deze speciale pensioensregeling is veranderd in 2012, als je niet voor 1957 bent geboren, krijg je geen speciaal pensioen meer.).
- 10) Als je als arbeider in de steenkoolmijnen werkte toen de mijnen werden stilgelegd, ben je automatisch een mijnwerker.
- 11) Als je extra hulp hebt geboden bij het stilleggen van de installaties, dan krijg je ook de naam van mijnwerker.
- 12) De leerlingen die een opleiding volgden en stage deden in de mijnen krijgen ook recht op de naam.

Er wordt daarnaast onderscheid gemaakt tussen ondergrondse en bovengrondse arbeiders. Als je 185 dagen in de onderbouw hebt gewerkt, of 20 jaren de ophaalmachines hebt doen werken of de steenkool hebt gewassen, gesorteerd en gedroogd, wordt je beschouwd als een ondergrondse mijnwerker.

Je wordt als bovengrondse mijnarbeider beschouwd als je door een werknemer wordt begeleid die geen of niet hoofdzakelijk ondergronds werk uitoefent.

Je moet als mijnwerker een bepaalde leeftijd hebben voordat je de kans hebt op het pensioen van een mijnarbeider. Als je wordt beschouwd als een bovengrondse mijnwerker dan moet je minstens 60 jaar zijn. Ben je een ondergrondse mijnwerker dan moet je 55 jaar zijn. Of je moet minstens 25 jaar volwaardig gewerkt hebben als mijnarbeider, deze arbeider moet 104 dagen kunnen bewijzen.

Natuurlijk waren er mijnwerkers die te jong waren om op pensioen te gaan, veel van hen zijn verhuisd naar de Fordfabriek in Genk.

Na de sluiting van de mijnen kregen de mijnwerkers een premie van 10 000 EUR. Dat was heel wat geld. Vele mijnwerkers gebruikten het geld zuinig en renoveerden hun huisjes. Andere mijnwerkers wilden niet stoppen met werken en begonnen met zelfstandige zaken, deze zaakjes liepen meestal in het honderd. De mijnwerkers die het helemaal verkeerd aanpakten waren de mijnwerkers die hun geld opdeden aan dure auto's, nieuwe kleren en andere luxe artikelen.

▪ Vragen

1. Leg uit: overlegeconomie.
Overleg economie is het overleggen tussen de werknemer en de werkgever. Deze vergaderingen gaan er voor zorgen dat de werksfeer en maatregelen voor zowel de werknemer en de werkgever goedgekeurd zijn.
2. Waarom is overlegeconomie zo belangrijk?
Als werkgevers en werknemers overleggen dan kan de werksfeer optimaal worden voor beide partijen. Als er geen conflicten zijn, komen er geen stakingen en daar vaart iedereen wel bij.
3. Geef twee redenen waarom de economie laag lag in Europa.
Europa had een zware oorlog achter de rug en de economische depressie van de jaren 30 eiste zijn tol.
4. Waarom is een oorlog voordelig voor de economie?
Jonge mannen hebben werk, ze moeten gaan vechten voor hun vaderland. De fabrieken worden op volle toeren gezet voor wapens te maken.
5. Waarom is een oorlog nadelig voor de economie?
De oorlog verwoest veel gebouwen en landbouwvlaktes. Na de oorlog duurt het een lange tijd voordat alles heropgebouwd is.
6. Som twee oorzaken op die ervoor zorgden dat de mijnen moesten sluiten.
Er kwamen nieuwe en goedkopere grondstoffen op de markt zoals aardolie en de economische depressie van 1974 maakte het niet gemakkelijker.
7. Geef drie verschillende landen waar België op zoek ging naar arbeiders.
Italië, Spanje, Portugal en Griekenland.
8. Som twee bedrijven op die de werklozen heeft gered.
De bedrijven Phillips en Ford zorgden voor de opvang van vele werklozen.

9. Niet iedereen kreeg een pensioenuitkering van mijnwerker. Wanneer werd je beschouwd als mijnwerker? Geef drie voorwaarden.
- Als mijnwerker moet je tewerkgesteld zijn in groeven op voorwaarde dat de ontginning ondergronds geschiedt. Je moet als arbeider dus in de boven- of onderbouw van een ondergrondse mijn werken.*
  - Als mijnwerker moet je gewerkt hebben in fabrieken van de bijproducten van de steenkolen, maar die fabriek moet verbonden zijn of zijn geweest aan een mijn.*
  - Als mijnwerker moet je voor 1 maart 1947 in een mijn gewerkt hebben en onderworpen zijn aan de speciale pensioenregeling* (Deze speciale pensioenregeling is veranderd in 2012, als je niet voor 1957 bent geboren, krijg je geen speciaal pensioen meer.).*
  - Als je als arbeider in de steenkoolmijnen werkte toen de mijnen werden stilgelegd, ben je automatisch een mijnwerker.*
  - Als je extra hulp hebt geboden bij het stilleggen van de installaties, dan krijg je ook de naam van mijnwerker.*
  - De leerlingen die een opleiding volgden en stage deden in de mijnen krijgen ook recht op de naam.*
10. Geef drie voorbeelden wat de mijnwerkers deden met hun geld.
- Sommige mijnwerkers gebruikten het geld om hun huis te renoveren.*
  - Sommige mijnwerkers gebruikten hun geld om luxe producten aan te kopen.*
  - Sommige mijnwerkers gebruikten hun geld om een zelfstandige zaak te beginnen.*
11. Hoe komt het dat de meeste zelfstandige zaken niet bleven bestaan?
De mijnwerkers kenden niets anders dan werken in de mijn. Ze hadden geen ervaring om een eigen zaak te runnen.

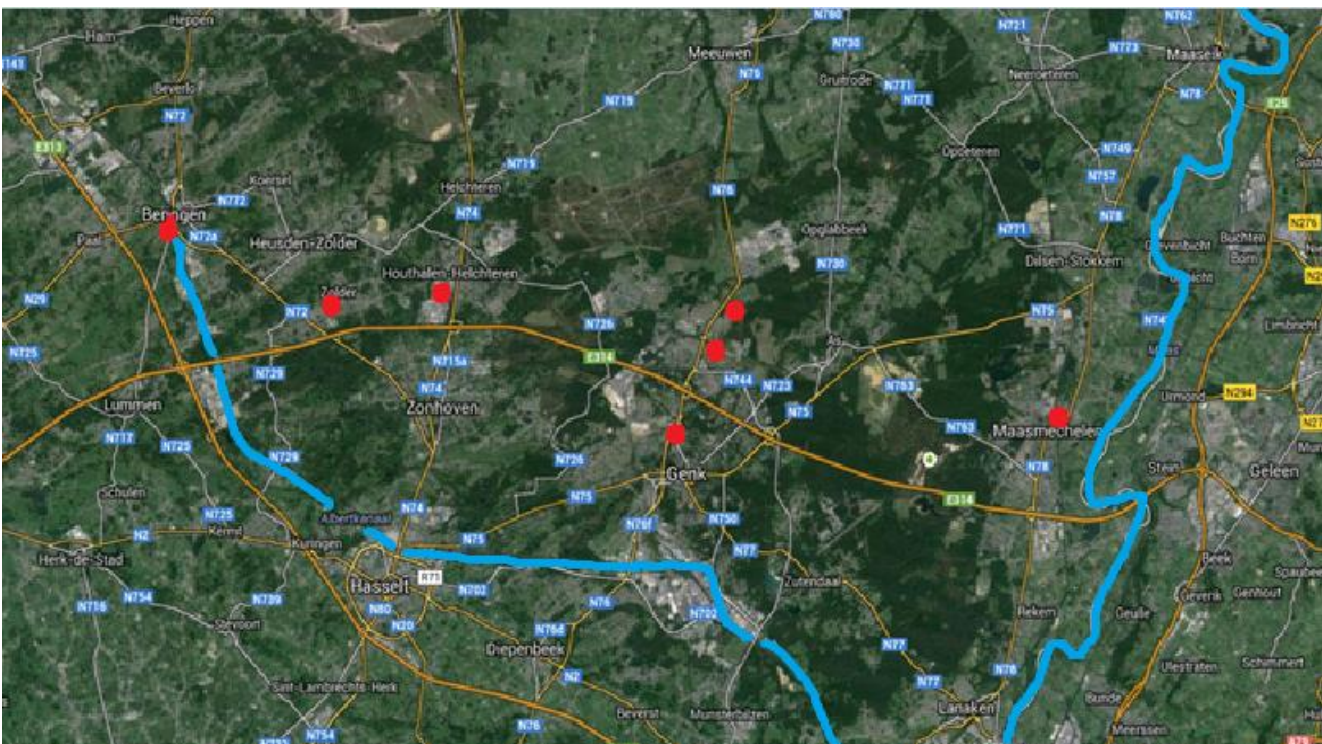
Transport

- Vragen
  1. Kijk goed op de kaart, welke transportmiddelen konden de mijnen gebruiken?
Gebruik een atlas.

Kanalen

Rivieren

Autowegen

2. Welk kanaal is het belangrijkste?
Het Albert kanaal
3. Welke rivier is het belangrijkste?
De Maas
4. Welke autoweg is het belangrijkste?
De E314

Er is nog een belangrijk transportmiddel die de mijnwerkers gebruikten en die we niet zien op de kaart: de **spoorlijnen**. Zo had je de spoorlijn tussen **Hasselt en Eindhoven** en **Hasselt en Maaseik**. Dit was echter niet genoeg, zo werden er nog spoorlijnen aangelegd tussen Zwartberg en as en tussen Winterslag en Hasselt.

13 Sociaal domein

13.1 Migranten

- Lees de tekst en los de onderstaande vragen op.

Aankomst van de eerste migranten

In België waren de mensen heel blij met de ontdekking van de steenkool. Ze wisten wel dat er veel werkkrachten nodig waren om de nieuwe industrie draaiend te houden, maar in de Kempen waren er niet zo veel. België haalde werkmannen uit Wallonië voor de opstart van de nieuwe mijnen. Deze mannen waren immers al ervaren mijnwerkers. In de Kempen bleven de boeren liever op hun veld werken dan in de mijn, maar toch gingen velen in de winter de put in om extra geld te verdienen.

De mijnen van Houthalen, Zolder en Beringen konden gemakkelijker mijnwerkers vinden dan Zwartberg, Eisden, Winterslag en Waterschei. De mijnen van Zolder, Houthalen en Beringen konden hun werkvolk halen in Antwerpen en Noord-Limburg. Eisden en de drie Genkse mijnen lagen te dicht bij elkaar om genoeg volk te vinden.

België stuurde mannen op pad om nieuwe werkers te zoeken. Deze mannen wisten precies waar ze moesten gaan zoeken. Ze gingen naar de landen die het ergst waren geraakt door de Eerste Wereldoorlog, maar waar de mensen ook kennis hadden van mijnarbeid. Italië, Polen, Kroatië, Slovenië, Hongarije,... waren een paar van die landen. De eerste migranten kwamen aan in 1920 in Eisden, het waren Italianen. In 1927 bedroeg het aantal migranten in Eisden 35 procent, in Zwartberg 27 procent, in Winterslag 21 procent en in Waterschei 25 procent van alle werknemers. In 1938 waren in Eisden 63 procent van de mijnwerkers van buitenlandse afkomst. Na de Tweede Wereldoorlog werden er nog meer migranten naar België gehaald.

De eerste migranten na de Tweede Wereldoorlog werden weer gehaald uit Polen en Italië. België maakte zelfs een contract met Italië zodat er wel 50.000 Italianen naar de mijnen konden komen en in ruil kon Italië kolen kopen.

Ubaldo Noè

De meeste mijnwerkers kwamen in België werken voor het betere loon en als ze genoeg hadden gespaard, wilden ze teruggaan naar hun vaderland. Mannen en vrouwen voelden zich alleen omdat hun familie nog steeds in hun eigen land woonden. Zo kochten de mijnwerkers enkel de hoognodige meubels zodat er een zekerheid was dat ze terug zouden gaan naar hun geboorteland.

1. Leg aan de hand van de tekst 'migranten' uit.
Migranten zijn buitenlandse mensen die zich vestigen in België.
2. Waarom zouden de Vlaamse boeren niet blij zijn geweest met de Waalse mijnwerkers?
De Vlamingen waren niet blij met de Walen omdat Franstaligen hoger in aanzien stonden dan Vlamingen. Franstaligen waren socialisten en de Limburgers vonden het socialisme maar niets. Limburgers waren christen-democraten en erg katholiek
3. Waarom gingen de boeren tijdens de winter werken in de mijnen?
In de winter was er geen werk op de velden.
4. Welke voordelen haalden de boeren hieruit?
De boeren verdienden extra geld.
5. Waarom hadden Houthalen, Beringen en Zolder geen problemen met mijnwerkers te vinden?
Deze mijnen konden hun werkvolk in Antwerpen gaan halen.
6. Waarom hadden de vier andere mijnen wel problemen met mijnwerkers te vinden?
Deze mijnen lagen te dicht bij elkaar, er waren te weinig Limburgs die konden werken in de mijnen.
7. Wat hebben de mijnen gedaan om nieuwe mijnwerkers te verkrijgen?
België stuurde mannen op pad om arbeiders te gaan zoeken in het buitenland.
8. Waarom gingen de mannen op zoek naar arbeiders in Italië, Polen, Kroatië? Geef twee redenen.
Deze landen waren erg geraakt door de Eerste Wereldoorlog en deze mannen kenden al heel wat van werken in de mijn.
9. Waarom zouden de mannen die geraakt zijn door de Eerste Wereldoorlog meegaan naar België?
Hun land is ligt nog in puin en in België is er werk genoeg.
10. Waarom voelde de mijnwerker zich eenzaam?
De gezinnen kwamen zonder familie, ze hadden niemand om mee te praten.
11. Verklaar aan de hand van een voorbeeld hoe je weet dat de mijnwerkers na het werken in de mijnen terug naar het vaderland wilde gaan.
De meeste gezinnen kochten de hoognodige meubels en voor de rest werd het huis niet ingekleed. Ze wilden geen geld uitgeven aan een huis waar ze niet in zouden blijven wonen.
12. We hebben nu gelezen over de Polen, Italianen, Tsjechen,... welke nationaliteiten zien we nog in Limburg die we nog niet hebben opgesomd.
Turken en Marokkanen.
13. Deze mannen worden de nieuwe rekruten genoemd. Definieer 'rekruten'.
Dit zijn nieuwe mannen die aangenomen werden om te werken.

14. Waarom was het niet gemakkelijk om met deze nieuwe rekruten te werken?
- Ze spraken een andere taal.*
  - Ze hadden andere gewoontes.*
  - Ze hadden een andere religie.*
15. De Turken en Marokkanen wilden niet terug naar hun vaderland gaan. Verklaar:
- Turken en Marokkanen hadden het in België veel beter dan in hun vaderland.*
  - Er was veel werk en goede huizen.*

13.2 Belangrijke figuren

- Lees de tekst en vul het onderstaande schema aan.

5 De directeur-gerant

Elke mijn stond onder de leiding van een directeur-gerant. Hij is hoofdingenieur van een mijn. Deze mannen maakten door de jaren heen een fortuin; ze kregen een vast maandloon en elk jaar een premie. De premie werd bepaald door de productie van de mijn en als de directeur initiatief nam om nieuwe ideeën te verwezenlijken. Zo kon de premie wel oplopen tot 435 000 frank, dat is 10 783,37 EUR. Op de afbeelding zie je de directeur-gerant en zijn familie van Eisden van 1919, A. Demeure.

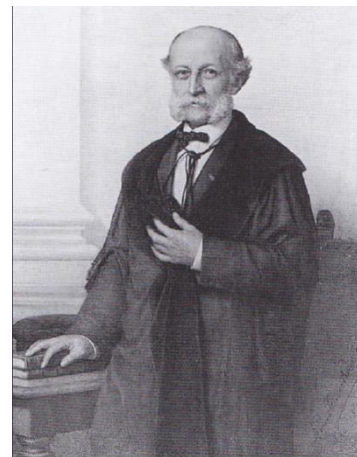
Ze maakten nieuwe relaties en kregen veel privileges. Zo hadden zij mooie grote huizen en iedereen kon hun huis herkennen. Deze huizen hadden meestal een mooie tuin, de directeur kreeg daarom elke week drie dagen een tuinman die zijn tuin onderhield. Om de woonkamer mooi te maken, konden de directeuren behangpapier kopen voor 7,5 frank per rol, terwijl de gewone mens er 12,5 frank voor moest betalen. Alsof dat nog niet genoeg was, kregen de bazen ook gratis steenkool.

De directeur-geranten werden aanbeden in de woonwijken. Zij waren degenen die de werknemers werk gaven en de mensen waren hier erg blij mee. Hij had natuurlijk ook zijn taken; hij moest elke week verantwoording afleggen aan de beheerraad in Brussel, maar hij moest vooral zijn mijn vertegenwoordigen.

De zeven Limburgse mijngebieden werden vaak de zeven koninkrijkes genoemd. De directeur werd hierdoor beschouwd als een ongekroonde koning.

6 Principal en de ingenieur

De principal en de ingenieur zijn beide ingenieurs. De principal heeft zich al opgewerkt en zou een directeur-gerant kunnen worden. Hij kwam niets tekort en heeft ook een mooi groot huis, maar natuurlijk iets kleiner dan die van de directeur. De principal was hoofd van een hele verdieping: de onderbouw of bovenbouw van de mijn. Hij moest zorgen dat er genoeg steenkool werd geproduceerd. Als hij genoeg kon produceren kon hij zich opwerken tot een directeur-gerant. De ingenieurs zorgden voor nieuwe toestellen die getest moesten worden.

Guillaume Lambert, mijn-ingenieur.

7 De opzichters of porions

De opzichter of porions stonden bekend als de slavendrijvers. Deze mannen moesten zorgen dat de taak van de ingenieurs in orde kwam: genoeg produceren. Ze hadden veel verantwoordelijkheden; ze moesten de ploegen vormen, moesten toezien dat het werk correct werd uitgevoerd, zorgen dat de veiligheidsvoorschriften werden nageleefd, ze regelden de overuren en ze moesten helpen bij de loononderhandelingen. Je kan je wel voorstellen dat het geen gemakkelijke taak was. Als er iets misging, kon de schuld gemakkelijk op hem worden gestoken.

Voor de jaren '50 kozen de oversten de porion uit op vlak van loyaliteit en harde werkers. Velen die gekozen werden, wilden geen opzichter worden. Ze wilden hun collega's niet steeds op de vingers tikken. Er waren opzichters die zware sancties uitdeelden; collega's kregen een boete, ze stuurden er naar huis, ontsloegen er of schorsten er. Er ontstonden vechtpartijen; zo heeft een mijnwerker in 1946 zijn opzichter in een vinger gebeten.

Vanaf de jaren '50 werden de opzichters gekozen door andere criteria; de oversten keken naar ouderdom, gezondheidstoestand, anciënniteit, vakkenkennis,...

8 De conducteur

De conducteur was het hoogste wat een gewone mijnwerker in zijn carrière kon bereiken. Hij moest de rechtstreekse orders van de ingenieur uitvoeren. Onder hem stond een hoofdopzichter voor elke ploeg. Deze opzichters konden belast worden met specifieke werkjes; ze moesten bijvoorbeeld de veiligheid van de mijn verzorgen, voorbereidend werk doen,...

De rest van de mijnwerkers die er zijn geweest, zo een 250 000 mannen en tientallen vrouwen, hebben enkel gewerkt in het stof.

Beroep	kenmerken
Directeur-Gerant	<i>Leiding van de mijn</i>
	<i>Hoofdingenieur van de mijn</i>
De directeur-gerant maakte door de jaren heen een fortuin, ze kregen een vast maandloon maar ook vele premies. Deze mannen leefden in de grootste villa's naast de cités.	
Principal / ingenieur	<i>Hoofd van een hele verdieping (onder- of bovenbouw)</i>
	<i>Hij moest ervoor zorgen dat er genoeg steenkool werd geproduceerd.</i>
Opzichter / porions	<i>Slavendrijvers van de mijnen.</i>
	<i>Zij namen de taak van de ingenieurs over: zorgen dat er genoeg werd geproduceerd.</i>
Conducteur	<i>Zorgen voor de veiligheid</i>
	<i>Vorbereidend werk</i>
De mijnwerker in de onderbouw	<i>Zwaarste werk in de mijn, steenkool ontginnen.</i>

13.3 Voordelen tijdens de mijnjaren

- Markeer in de onderstaande tekst:
 Rood: 3 voordelen die jij het belangrijkste vindt voor de mijnwerker
 Schrijf bij je voordelen waarom je dat de belangrijkste vindt.
 Blauw: wat moesten de mijnwerkers in de plaats van hun privileges geven
 Geel: wat ging er mis met de huizen en stukken land in het buitenland

De mijnwerkers kregen verschillende privileges omdat ze in de mijnen van Limburg werkten. Ik soms ze even voor jullie op.

- De arbeiders kregen gratis steenkool, zo kregen ze 300 kilo steenkool in de zomer en ze kregen 400 kilo steenkool in de winter.
- .....

- De mijnwerkers die in de woonwijken leefden hadden het voordeel van goedkope water en elektriciteit.
- .....

- De mijnwerkers kregen goedkope trein- en bustickets.
- .....

- De mijnarbeiders kregen goedkope leningen.
- .....

- Na de sluiting van de mijn konden de mijnwerkers de huizen van de cité goedkoop overkopen.
- .....

Je zal wel denken, wat een gelukzakken. Toch werd er heel wat terug gevraagd; de mijnwerkers moesten onvoorwaardelijke werkdag, toewijding en trouw terug geven. Als men ziek werd, werd de huur verhoogd. Als iemand zijn werk verloor, verloor hij alles. Daarnaast hadden de mijndirecteuren verschillende regels, er mocht niet gevochten worden in de woonwijken, gebeurde dit wel dan kon je ontslagen worden.

Heel wat mijnwerkers verstuurden geld naar hun vaderland. Sommigen stuurden geld om hun familie in het buitenland te helpen. Anderen kochten vanuit België een stuk land en een huis. Er waren echter wel wat problemen, de huizen werden vaak aan broers en neven geleend totdat de mijnwerker terug naar het vaderland ging. Niet veel mijnwerkers zijn terug in hun vaderland geraakt en vaak gingen de huizen naar de neven of broers omdat er geen officiële documenten waren opgemaakt. De vrouw en kinderen van de mijnwerker hadden hierdoor minder van de erfenis. Je moet weten dat meestal ½ van het loon naar het buitenland ging.

13.4 De nadelen van mijnarbeid

- De veiligheid in de mijn en het zware werk eisten hun tol. Ik heb voor jullie in het kader de twee belangrijkste boosdoeners van de mijnen geschreven. In het kader staan verschillende woorden, probeer de woorden in de juiste kolom te plaatsen. Denk goed na over de functies van het materiaal en wat de oorzaak en gevolg zou kunnen zijn van mijngas en de stoflong.

Kanarievogel	bezinelamp	Sint-Barbara Lanaken	stofmaskers
methaangas	grote explosies	pneusmoconiose	kolen-en steenstof
natte sjaal			

Mijngas	Stoflong
<i>Kanarievogel</i>	<i>Sint-Barbara Lanaken</i>
<i>Bezinelamp</i>	<i>Stofmaskers</i>
<i>Methaangas</i>	<i>Pneusmoconiose</i>
<i>Grote explosies</i>	<i>Kolen- en steenstof</i>
	<i>Natte sjaal</i>

- Probeer aan de hand van je kader een volledige uitleg te schrijven over ‘mijngas en de stoflong’

1. Het mijngas

...Methaangas is een synoniem voor mijngas. Mijngas is erg gevaarlijk want er komen grote explosies van als mijngas in aanraking komt met vuur. Om mijngas op te sporen gebruikten ze in de mijnen kanarievogels, deze kanarievogels vallen flauw als er mijngas in de buurt is. Daarnaast is er de bezinelamp, de vergrote vlam van de bezinelamp laat zien als er mijngas in de omgeving hangt....

2. De stoflong

... Pneusmoconiose is het wetenschappelijk begrip voor de stoflong. De stoflong ontstaat door de stof van de kolen en de stenen in de mijnen. Deze stof hecht zich vast aan het longweefsel. Om de stoflong te verminderen kwamen er stofmaskers, deze maskers waren erg onhandig. De mijnwerker nam daarom zijn natte sjaal en bond die rond zijn gezicht. Vele mijnwerkers zijn naar het ziekenhuis Sint-Barbara te Lanaken moeten gaan met hun stoflong. Dit ziekenhuis staat bekend voor het onderzoeken van de longen. ...

13.5 Vrouwen

- De vrouwen van de mijnwerkers hadden een belangrijke rol. Kijk eens naar de onderstaande afbeelding. Welke vrouwen zijn dit? Verklaar.

Dit zijn vrouwen van de directeurs en de ingenieurs. Ze hebben vrije tijd om te tennissen en de mijnwerkersvrouw had weinig tijd voor ontspanning.

- Onderzoek de volgende onderstaande afbeeldingen van de mijnwerkersvrouw. Zoek aan de hand van de afbeeldingen wat hun taken waren.

- De mijnwerkersvrouw moest elke dag koken voor haar man en kinderen.
- De mijnwerkersvrouw moest de was en de plas doen.

1

2

- Wat zie je in de derde foto? Wat wordt er bedoeld met de 'traditionele rollen van het gezin'?

3

- Probeer onderstaande vragen op te lossen.
  1. Waar zouden de vrouwen de groenten gaan halen? Waarom daar?
De mijnwerkersvrouwen haalden de groenten uit de tuin. Het leven was al duur genoeg en de gezinnen bespaarden.
  2. Waarom zou het een zware klus zijn geweest om de kleren van de mijnwerker te wassen?
De kleren zaten vol gruis, olie en dikke modder.

De kleren van de mijnwerker moesten elke maandag kraaknet zijn. De mijnwerkers konden zelfs boetes krijgen als hun kleren niet schoon waren.
  3. Waarom zochten de allochtone vrouwen om vriendschap te sluiten met haar burens?
De allochtone mijnwerkersvrouwen hadden niet veel familie in België. De enige manier om je meer thuis te voelen was om vriendschap te sluiten met je burens.
  4. Waarom hadden de mijnwerkersvrouwen angst om hun man te verliezen?
De man was de broodwinner van het huis. Als hij er niet meer was dan stond ze er alleen voor.

13.6 Woonplaatsen

De barakken kampen

- Wat weten jullie over de concentratie kampen van het Duitse leger? De eerste mijnwerkers woonden ook in barakken. Vul aan de hand van de foto's de gatentekst in.

1

2

3

4

1. Waar zouden deze barakken vandaan komen? (Afbeelding 1)
De barakken kwamen uit de tijd van de WOII.
2. We zien op de eerste afbeelding dat er veel barakken bij elkaar stonden. Waarom is dat positief?
De mijnwerkers woonden allemaal samen, ze hadden veel contact met elkaar.
3. Er waren barakken waar wel 5 verschillende gezinnen in leefden. Waarom was dit positief en waarom zou dat negatief kunnen zijn?
*Er was weer een sociaal contact als de mijnwerkers dezelfde taal spraken.
Aan de andere kant was het niet gemakkelijk om met zoveel samen te leven, iedereen houdt van privacy.*
4. Kijk naar de tweede afbeelding. Waarom ziet het leven in de barakken er niet comfortabel uit. Vergelijk de afbeeldingen met je eigen slaapkamer.(afbeeldingen 2 - 3-4)
*Er was geen stromend water noch elektriciteit.
In de zomer was er veel stof en in de winter was er veel modder.*
5. Toch wilden vele mijnwerkers niet vertrekken uit de barakken. Waarom zou dat kunnen zijn? Denk aan het financiële aspect.
De mijnwerkers moesten bijna niets betalen voor hier te leven, de arbeiders hadden geen geld dus een goedkope woning was welkom.

De cités

- We rijden door de woonwijken van de mijnen. Probeer de vraagjes op te lossen door goed rond te kijken.
  1. Waar liggen de verschillende woonwijken? En waarom liggen die juist daar?
De woonwijken liggen dicht bij een verbindingsweg van de mijn. Zo geraken de mijnwerkers snel naar hun werk.
  2. Een woonwijk, een cité en een tuinwijk is allemaal hetzelfde. Welke naam heb jij al het meest gehoord? Omcirkel.
  3. Hoeveel woningen zie je aan elkaar vast? Omcirkel
1 - 2 - 3 - 4 - 5 - 6 - 7
  4. Waar zien jullie de moestuintjes liggen?
De moestuinen liggen achteraan het huis of op een aparte straat.
  5. Waarom was het gevaarlijk als de moestuintjes niet aan het huis vast zaten?
Iedereen kon in de tuintjes gaan pikken.
  6. Welke andere gebouwen / plaatsen zien jullie in de wijken?
Sportveld, school, kerk, winkeltjes,...
  7. Welke huizen zijn van de directeur van de mijn?
De grote en mooie villa's met een grote tuin.
  8. Kijk goed naar de onderstaande afbeelding. Wat zien jullie daar? Wat wil die afbeelding zeggen over de samenleving in de woonwijken?
De gemeenschap lag nauw samen, ze vierden allemaal een trouw in de wijk maar ook een begrafenis. De mensen kenden elkaar.

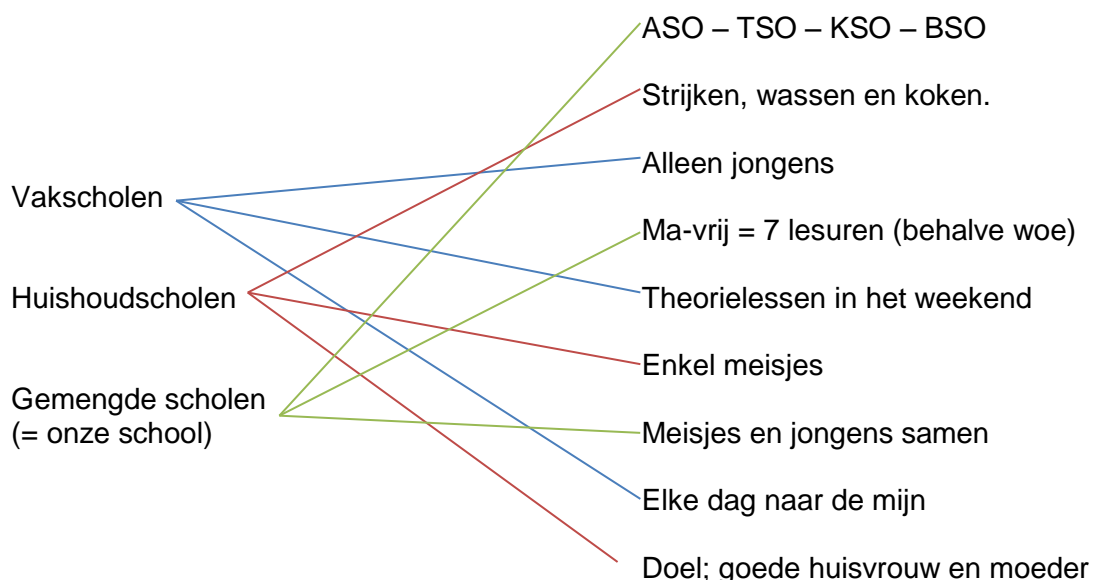

9. Waarom is het goed als het sociaal contact goed is in een woonwijk?
De mensen hielpen elkaar in goede en in slechte tijden.

13.7 Scholen en opleidingen

- Leerplicht werd ingevoerd in 1914 voor kinderen van zes tot veertien jaar. Dat zijn al enkele jaren minder dan dat jullie naar school moeten. De kinderen van de mijnwerkers moesten net zoals alle andere kinderen naar school gaan tot hun veertiende. Onderwijs moest gratis zijn maar niet elk dorp kon nieuwe scholen oprichten dus richtten de mijnen nieuwe scholen op. De scholen waren voorzien van veel en goed materiaal voor de leerlingen en leerkrachten, de gebouwen waren modern en de leerkrachten genoten van privileges zoals gratis steenkool.
  1. De lessen op school werden in het Nederlands gegeven. Waarom was dit een probleem?
Allochtone jongeren verstonden geen Nederlands. Thuis werd er altijd in de moedertaal gesproken.
  2. Wat zou het gevolg kunnen zijn van de Nederlandse lessen. Wat zouden de allochtone mensen doen?
De allochtone jongeren konden niet volgen met de lessen. Er werden nieuwe scholen opgericht voor de jongeren en er werd les gegeven in hun moedertaal.
  3. Waarom is het belangrijk dat de leerlingen Nederlands leerden?
Jongens en meisjes die geen Nederlands spraken hadden het moeilijk. Jongens die in de mijnen gingen werken verstonden niet wat hun opdrachten waren en meisjes hadden geen contact met andere Vlaamse meisjes.
- De mijndirecteurs zoeken in 1930 opnieuw naar ervaren mijnwerkers. Deze mannen zijn er echter niet, de mijnen beslissen om vakscholen op te richten. De meisjes moesten naar de huishoudsscholen maar wat is dan het verschil met onze scholen?
Verbind de juiste kernmerken met de juiste scholen.

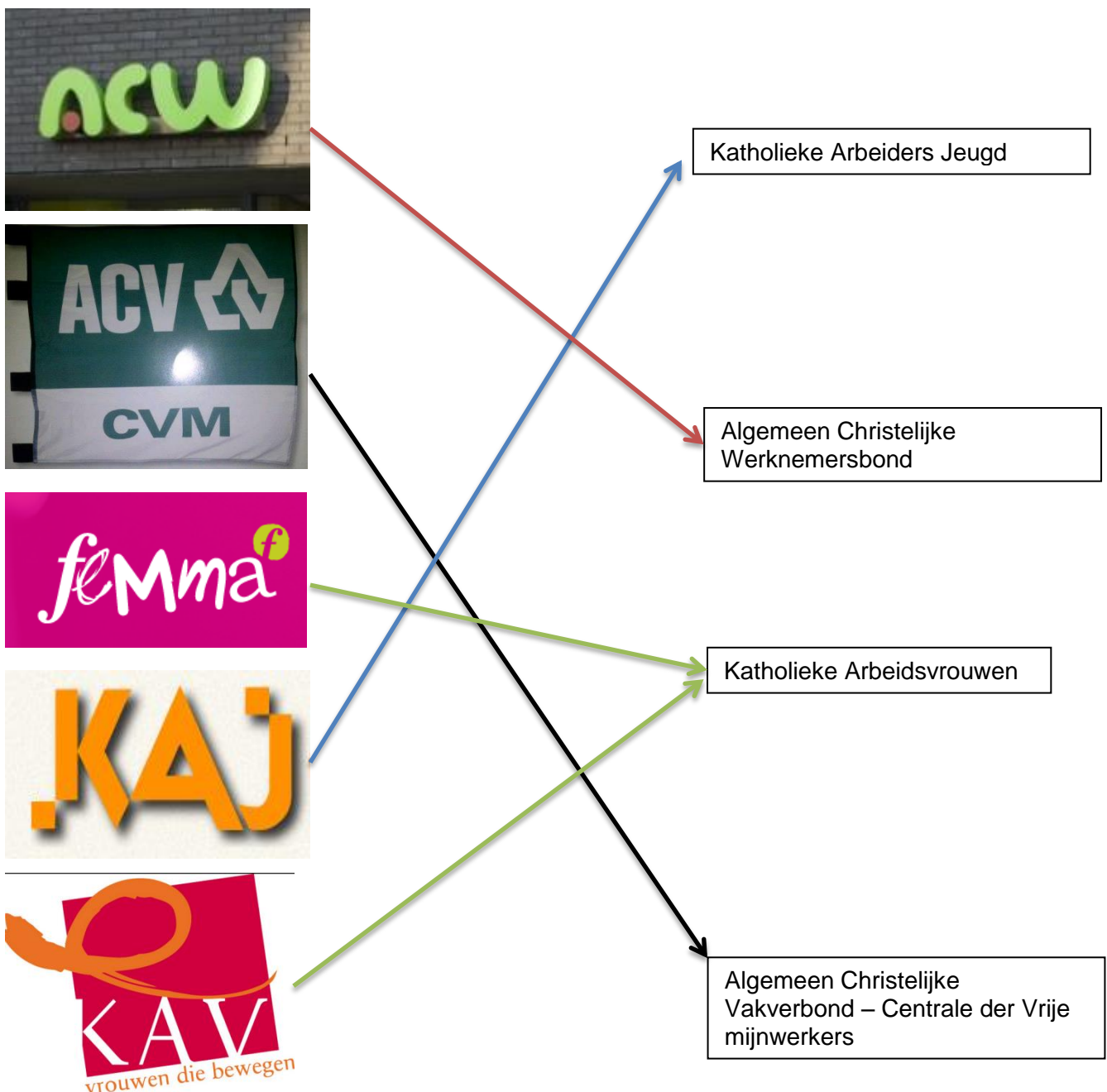
Na een lange tijd (in 1962) kregen de jongens, van de vakscholen voor de mijnen, geld voor hun prestaties door het hele jaar. De mijnscholen werden aantrekkelijker voor de jongens maar vele jongens probeerden andere richtingen te volgen. Het werk in de mijnen

was te zwaar. Ook bij de meisjes veranderde er veel, de meisjes wilden gaan werken en hun eigen brood verdienen, zij gingen verder studeren om een diploma te halen.

13.8 Verenigingen

- Doordat de er mijnen in Limburg zijn gekomen zijn er heel wat mensen die voor de mijnwerkers wilden opkomen. Deze mensen zaten in verenigingen, deze verenigingen heb ik per ongeluk door elkaar gegooid. Plaats de juiste afbeelding bij de juiste naam.

- Lees de onderstaande tekst. De gegeven definities moeten jullie kennen.

Door de vakbonden ontstonden er nieuwe regels.

Als eerste kwamen er CAO's, dat zijn collectieve arbeidsovereenkomsten, dat wil zeggen dat er afspraken werden gemaakt tussen de werknemer en werkgever. Bij de CAO's kwamen de paritaire comités, zij zijn een overlegorgaan tussen de werknemer en werkgever. Daarnaast kwamen er loonindexeringen, dat betekent dat de lonen stegen als de producten in prijs stegen.

In 1920 ontstond er Nationale Gemengde Mijncommissie, deze commissie was samengesteld uit verschillende leden van de vakbonden en werkgevers. De Nationale Gemengde Mijncommissie was een paritair comité. Zij gingen dus overleggen om de mijnwerkers te helpen een beter loon en betere werkomstandigheden te geven. Door de NGMC ontstond er ook de RGMC, de Regionale Gemengde Mijncommissie. In Limburg had de RGMC veel vertegenwoordigers zitten van de Centrale der Vrije Mijnwerkers. De RGMC in Limburg heeft niet veel nut gehad, deze commissies werden opgelegd door Wallonië en dat heeft nooit echt geboterd. De Limburgse RGMC heeft dan ook niet veel betekend.

Veel allochtonen begonnen zich te verenigen: de Polen hadden maar liefst 19 verenigingen opgericht in Genk maar ze pasten zich aan de Belgische levenswijzen. De Italianen, de tweede grootste groep in Limburg, pasten zich minder snel aan. Ze leefden hier in België zoals ze in Italië leefden, zo hielden ze zich bijvoorbeeld aan de Italiaanse keuken. De bekendste Italiaanse vereniging is de, ACLI. ACLI is de afkorting van Associazioni Cristiane dei Lavoratori Italiani.

Daarnaast had heb je Spaanse en Oekraïense verenigingen en in 1960 kwamen de Turkse en Marokkaanse verenigingen.¹⁸⁵

CAO Collectieve arbeidsovereenkomst	Afspraken tussen de werknemer en de werkgever.
Paritaire comités	Het overleg orgaan tussen de werkgever en werknemer.
Loonindexering	Als de prijzen van producten (melk en brood) omhoog gaan dat de lonen ook stijgen.

¹⁸⁵ Beyers, L, De koolputters, deel 14: Verenigingsleven p340

13.9 Sociaal contact

- Lees de tekst en los de onderstaande vragen op.

Niet iedereen was blij met de komst van de migranten. Het Vlaams Nationaal Verbond, VNV, was hier één van. Het VNV was niet hebbertig op de Waalse macht in de mijnen maar zeker niet op de nieuwe migranten die toestroomden in Limburg. Het gaf de schuld aan de migranten als er iets fout liep. De migranten moesten zich afzijdig houden van politieke activiteiten en werkten altijd in de onderbouw.

De VNV wilde niet dat de buitenlanders eigen zaakjes oprichtten in de wijken. Dat was misbruik van het vertrouwen die de Belgen gaven. De VNV vertelde niet dat de mijnwerkers een contract moesten tekenen waarin stond dat ze enkel in de onderbouw mochten werken en dat de zieke en oude mijnwerkers hun eigen zaakje wilden opstarten. Het wilde dus dat de buitenlanders enkel en alleen in de onderbouw van de mijn werkten en het kreeg zijn zin, maar in 1936 kwamen de arbeidskaarten. De buitenlandse mijnwerkers moesten verplicht 10 jaar in de mijn werken vooraleer ze ander werk mochten zoeken.

In het opinieblad *Algemeen Belang der Provincie Limburg*, het voormalige Het Belang van Limburg, schreef negatieve teksten over de migranten. Zo schreven ze een verhaal over Italianen en hun vlooiën. Dan had je vakbondsblad *Ons Limburg* die schreef dat de Italianen smerige geslachtsziekten hadden die doorgegeven zouden worden als de Italianen samenwerkten met de Belgen.

In de mijn zelf ging het er niet gemakkelijk aan toe. De porions hadden het moeilijk met het verstaan van de verschillende talen en de verschillende culturen brachten ook moeilijkheden. De VNV wilde niet dat de allochtonen porions werden wat gelukkig afgekaatst werd door de mijndirecteurs. De migranten mochten niet meedoen aan politiek, maar stakingen hoorden hier ook bij. Als er gestaakt werd, gingen de migranten toch werken, want ging je niet werken dan werd je teruggestuurd naar je land van herkomst. De socialistische vakbond aanvaardde dan weer wel allochtone stakers.

Alle mijnwerkers leefden apart in de woonwijken. Er werden dansgroepen opgericht met hun kledingdracht, zangkoren met liedjes in de moedertaal en toneelgroepjes. Tot 1940 waren de missen in het Nederlands, maar daarna werden er speciaal priesters naar België gestuurd om in hun taal de mis te lezen. Toch was er een vereniging waar alle nationaliteiten samen waren en dat was voetbal. De Belgen ontvingen de allochtonen met open armen.

Toch probeerden de Belgen na de Tweede Wereldoorlog het verblijf van de migranten aangenaam te maken. Zo zorgden ze bijvoorbeeld voor logementen met Italiaanse uitbaters en Italiaans eten. Voor de vrouwen waren er kleine Italiaanse winkels die uitgebaat werden door mijnwerkers die er al waren voor de oorlog. Daarnaast werden er verenigingen opgericht en ontstonden er meer en meer dansgroepen, voetbalploegen, supportersclubs en bocciclubs, zo

richtte Don Fermo het bekende Casa Papa Giovanni op.

▪ Los de volgende vragen op.

1. Wie is de VNV?
Het VNV is het Vlaams Nationaal Verbond.
2. Wat waren de twee problemen van de VNV? En waarom zouden ze er problemen mee hebben?
*Het VNV hield niet van de Waalse macht en zeker niet van de migranten die toestroomden.
De Walen waren socialistisch en de migranten hoorden niet bij het Vlaamse volk, door hen liep alles mis.*
3. Waar moesten de migranten werken?
De migranten mochten enkel in de onderbouw werken.
4. Waarom zou de VNV niet graag hebben dat de migranten eigen zaken opbouwden?
De migranten zouden zelfstandig worden en dan hadden de Vlamingen geen macht meer over hen.
5. Hoeveel jaar moesten de mijnwerkers werken in de mijn vooraleer ze ander werk mochten zoeken?
Ze moesten eerst 10 jaar werken in de mijn.
6. Waarom denk je dat de mijnwerkers maar 10 jaar moesten werken in de mijn?
Als de mijnwerkers 10 jaar in de mijn hadden gewerkt dan hadden ze het beste van hun kracht en lichaam al opgebruikt.
7. Wat werd er over de migranten verteld? Geef een voorbeeld.
*Het opinieblad vertelde dat Italianen vlooien hadden.
Het opinieblad vertelde dat Italianen geslachtziekten hadden.*
8. Waarom werden deze leugens verteld?
De Vlamingen kenden de migranten niet, ze hadden schrik dat de migranten de bovenhand zouden krijgen.
9. Hoe probeerden de Belgen na WOII het verblijf aangenaam te maken voor de migranten? Geef drie voorbeelden en waarom het positief was.
  - a. *Logementen met buitenlandse uitbaters. / De mijnwerkers moesten zich niet aan te passen aan de Nederlandse taal, ze voelde zich thuis.*
  - b. *Kleine winkels met buitenlandse producten./ De buitenlandse gezinnen konden genieten van hun traditioneel eten.*
  - c. *Verenigingen voor de verschillende nationaliteiten./ De migranten kwamen samen en leerden elkaar kennen. Zo misten ze hun familie in het buitenland niet zo hard.*

- Ga opzoek tijdens de daguitstap naar 5 verschillende cafés en gebouwen die voor de buitenlandse verenigingen zijn opbouwd. Schrijf bij elk gebouw voor welke nationaliteit het is bedoeld.

1. .... + ...

2. .... + ...

3. .... + ...

4. .... + ...

5. .... + ...

13.10 Andere gebouwen

Het ziekenhuis

Wij die in Limburg wonen hebben al eens gehoord van het André Dumontziekenhuis in Waterschei. Dit ziekenhuis was speciaal gebouwd voor de zieke en gewonde mijnwerkers.

De eerste generatie van de mijnwerkers werd niet oud. Het werk in de mijnen was gevaarlijk en ongezond, de oorlog maakte het er niet beter op en door de schaarse voedingsmiddelen werd het fataal voor vele mijnwerkers en hun familie.

Niet alleen het André Dumontziekenhuis was belangrijk maar ook het ziekenhuis in Lanaken: het Sint-Barbaraziekenhuis. Het ziekenhuis werd opgericht in 1957 voor de revalidatie van de mijnwerkers met een stoflong. Tot de dag van vandaag houdt het ziekenhuis in Lanaken onderzoeken voor het revalideren bij een longziekte.

De mijnwerkers wilden niet naar Sint-Barbara, ze wisten dat dit de laatste halte was voor hen. Iemand die Sint-Barbara in ging, kwam er niet meer uit.

Religieuze gebouwen

- Er waren verschillende kerken in de woonwijken van de mijn. Deze vijf mijnkerken waren de belangrijkste. Er is wel een probleem, de namen van de kerken staan bij de verkeerde afbeelding. Kan jij ze juist plaatsen door goed rond te kijken tijdens de rondreis?

Kerk van Waterschei:
Christus Koningkerk

Kerk van Winterslag:
Heilig Hart Kerk

Kerk van Zwartberg:
Sint-Albertuskerk

Kerk van Eisden:
Sint-Barbarakerk

Kerk van Beringen:
Sint-Theodarduskerk

- Naast de kerken bestaan er nog heilige gebouwen. Denk maar eens aan de moskeeën en de Grieks-Orthodoxe kerken. Wij gaan eens een bezoekje brengen aan deze heilige gebouwen.

Jullie krijgen hier twee opdrachten:

1. Moskee:

Schrijf drie verschillende kenmerken op van de Moskee.

- a. ....
- b. ....
- c. ....

2. Grieks-Orthodoxe kerk:

Kijk goed naar het altaar. Probeer het volgende 'Iconostase' uit te leggen aan de hand van het altaar.

- a. Iconostase:

.....
.....

Winkels

- We gaan allemaal wel eens winkelen met onze ouders maar naar welke winkels gaan we en wat vinden we allemaal in die winkels en wat kopen we?
Ga op pad in de winkelstraat, kijk goed rond en vervolledig de volgende opdrachten.
- Vul de volgende gatentekst in.
- We hebben verschillende winkels, we hebben onze grote winkelketens zoals de .....*Delhaize*....., ...*Spar*.....en .....*Carrefour*.....maar we hebben er toch nog kleine zelfstandigen bijzitten. Die zelfstandigen zijn niet altijd Vlaamse personen, we vinden in de omstreken verschillende .....*Turkse*....., ...*Italiaanse*....., en .....*Griekse*.....winkeltes. Marokkaanse en Poolse winkels zijn moeilijker te vinden. De winkeltes kwamen er pas vanaf 1946, in 1936 kregen de mijnwerkers een arbeidskaart en ze mochten pas na 10 jaar een zelfstandige zaak oprichten en de mijn verlaten.
- Los de volgende vragen op.
  1. Waarom zijn de vreemde winkels ontstaan?
De vreemde mijnwerkers wilden hun eigen cultuur behouden.
  2. Waarom was het belangrijk voor de allochtone mensen belangrijk om hun eigen gewoontes te behouden?
De vreemdelingen wilden niet in België blijven en met deze winkeltes voelden ze zich toch wat meer in hun vaderland.
  3. Wat is jouw favoriete gerecht? Is dit gerecht een Vlaams gerecht? Wat kan je concluderen uit jouw antwoord. Vergelijk je antwoord met je medeleerlingen.
.....
- Ga de vreemde winkels binnen. Schrijf op welke producten je vindt in deze vreemde winkel.
Ga na de tocht door de vreemde winkels naar de grote winkelketen. Zoek dezelfde producten en kijk of je ze terugvindt in de supermarkt.

Product	Winkel	Delhaize/ Carrefour/ Spar
Souvlaki's	<i>Griekse winkel</i>	x
Fetakaas	<i>Griekse winkel</i>	x
Verse Parmezaanse kaas	<i>Italiaanse winkel</i>	x
Turks Brood	<i>Turkse winkel</i>	
Veel sterke kruiden	<i>Turkse winkel</i>	x
Verse Parmaham	<i>Italiaanse winkel</i>	x
Ouzo	<i>Griekse winkel</i>	x
Groene pepers	<i>Turkse winkel</i>	x
Limoncello	<i>Italiaanse winkel</i>	x

- De tocht door de winkels is voorbij. Ga nu op zoek naar 3 cafés van vreemde herkomst.

- .....
- .....
- .....

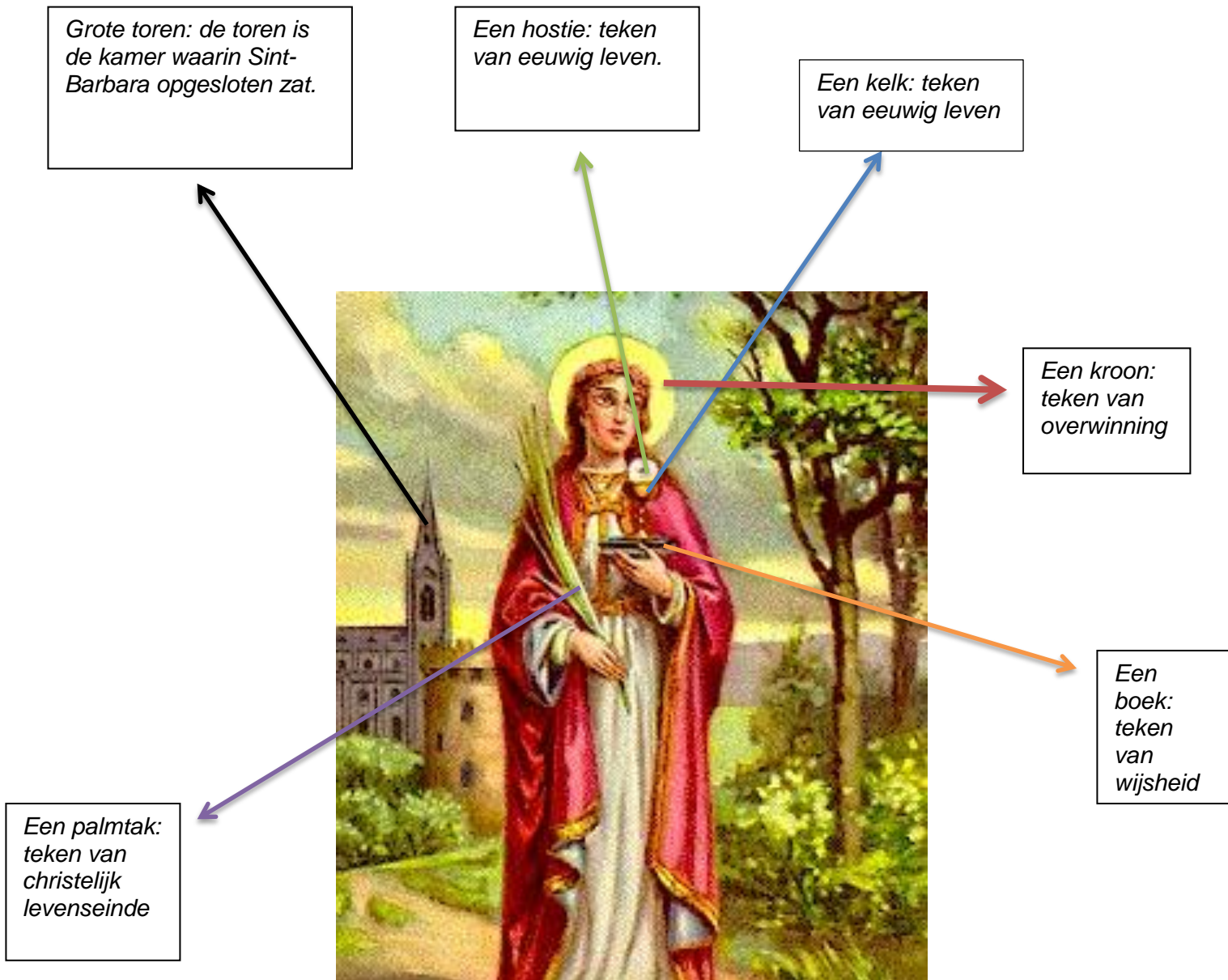
1. Waarom zouden de cafés een voordeel en een nadeel zijn geweest voor de vreemde mijnwerkers?

De mannen verkwistten hun geld maar aan de andere kant voelden ze zich meer thuis omdat er alleen mannen van hun vaderland in de cafés kwamen.

14 Cultureel domein

14.1 Religie

- De mijnen hadden een patroonheilige, deze heilige is een vrouw. Vraag aan de mensen in de buurt van de winkelstraat wie zij was en wanneer haar naamdag is.
  - .....*Sint Barbara* .....
  - .....*4 december*.....

- De Heilige .....*Sint Barbara* ..... is te herkennen aan bepaalde attributen. Ik heb ze aangeduid, kan jij mij vertellen hoe de voorwerpen heten? Kun je ook vertellen welke betekenis ze hebben, welke symboliek erachter zit?

- Jullie weten nu al een beetje meer over Sint-Barbara, toch heb ik voor jullie het verhaal van Sint-Barbara hieronder geschreven.

Sint-Barbara of Barbara van Nicomedië (3de eeuw) was de na de Tweede Wereldoorlog de patroonheilige voor de mijnwerkers. Ze was vooral erg bekend in Limburg en Italië. Ze was de heilige die de arbeiders moest beschermen tegen plotse dood. Ze kozen haar als heilige omdat zij in haar legende een schuilplaats kreeg in een grot. Daarom is ze niet alleen de patroonheilige van de mijnwerkers maar ook van de arbeiders die in de bergen naar goud en zilver gaan zoeken. Beschermen tegen de plotse dood was niet haar enige taak geweest, in de 10de eeuw moest ze de mensen beschermen tegen pest, rampspoed en andere plagen. Sint Barbara wordt elk jaar herdacht op 4 december.

Er schuilt een legende achter Sint-Barbara. Ze was een jong meisje en haar vader was een christenvervolger. Barbara wilde echter wel christen worden en liet zich dopen door een priester die zich voordeed als geneesheer. De vader van Barbara kwam erachter en bedreigde haar. Barbara vluchtte en vond een schuilplaats in een grot die voor haar magisch open ging. Jammer genoeg vond een herder haar waaraan ze het hele verhaal vertelde. Diezelfde herder verraadde haar bij Barbara's vader.

Barbara werd terug gebracht naar het dorp en werd daar gemarteld en naakt door de straten gesleurd. Voordat haar vader haar ging onthoofden verscheen er een prachtig wit kleed die haar verwonde lichaam bedekte. Barbara is niet van de dood kunnen vluchten. Zij was niet de enige die de dood niet kon ontvluchten. De avond dat haar vader haar had onthoofd is de vader gestorven door een bliksemschicht en de herder versteende en zijn schapen werden sprinkhanen.

Nieuwe Religie

- Na 1963 kwamen de Turken en Marokkanen naar België om te werken in de mijnen. Zij namen een nieuwe religie mee. Los de volgende vragen op door hulp te vragen aan de mensen in de Turkse winkels, je medeklasgenoten en aan medeklasgenoten die Moslim zijn.

1. In welk geloof geloven de Turken en Marokkanen?
De islam
2. Waarom zou dit een probleem kunnen vormen in de mijnen?
De islamitische cultuur was en is heel erg verschillend:
  - a. *Vrouwen dragen hoofddoeken*
  - b. *Ze eten geen varkensvlees*
  - c. *Ze geloven in een andere God, Allah genaamd.*
  - d. *Ze vierden geen Sint Barbara*
  - e. *Ze bidden in moskeeën.*
3. Welke vlees eten de Islamitische mensen niet?
Ze eten geen varkensvlees.
4. Hoe moet hun vlees worden geslacht? Welk woord is heel belangrijk? (Hulp: afbeelding)
Het vlees moet Halal geslacht worden.
5. Kan je twee voorbeelden vinden van hun slachtingswijze?
Het dier mag het slachtmes niet zien.
De slachter moet bij elke slachting 'Bismillah, Allahoe Akbar' zeggen.
De slachtplaats moet zo bacterievrij mogelijk zijn.
Het dier wordt met zijn kop in de richting van Mekka gelegd.
De slagader van het dier wordt als eerste doorgesneden.

14.2 Nieuwe talen

- Ga naar de website; <https://www.youtube.com/watch?v=rpyz5NVVXCI&gl=BE>
- Kijk goed naar het filmpje en los de volgende vragen op.
  1. Hoe heet het filmpje?
Dialect in Genk: Cités versus Oud-Genks
  2. Waarover gaat het filmpje?
Over het dialect in Genk, het Oud-Genks en het Cités.
  3. Verklaar het woord: Cités
Cités is het nieuwe dialect gebruikt in de woonwijken.
  4. Waar komt dit dialect vandaan?
Het dialect komt uit de talen van de verschillende culturen.
  5. Wat is het grootste probleem aan het nieuwe dialect?
Veel mensen kunnen het Algemeen Nederlands (AN) niet meer spreken en dat kan voor problemen zorgen bij sollicitaties.
  6. Waarom is het een groot probleem?
Mensen verwachten dat iedereen het Algemeen Nederlands kan spreken.
- Als jullie door de winkelstraten lopen van Genk, probeer goed te luisteren wat mensen rondom je vertellen. Kun jij een paar voorbeelden van het *cités* opschrijven? (Of misschien ken je er zelf al een paar?)
  - .....
  - .....
  - .....

14.3 Sport

- Lees de tekst, vervolledig het schema.

Sporten is gezond zeggen ze, maar de kinderen van de mijnwerkers deden aan sport omdat het een leuke hobby was en een moment om alle problemen en het werk aan de kant te zetten.

Met sporten bedoel ik: voetbal. Voetbal was belangrijk in de mijnstreken. Er werden wekelijkst wedstrijden gehouden in de verschillende dorpen.¹⁸⁶

Elke mijn had zijn voetbalploegje, zo had je de Patro Eisden (foto: in 1942), FC Zwartberg, FC Beringen en Helzold FC¹⁸⁷ maar het voetbalgebeuren van Winterslag en Waterschei zijn toch net iets specialer.¹⁸⁸

De FC Winterslag ploeg is opgericht in 1923 en in 1946 werd het KFC Winterslag. De K komt van het woord koninklijk. De jongens speelden in rood-zwart en de wedstrijden gingen door op de Noordlaan. De voetballers werden de 'vieze mannen' genoemd.¹⁸⁹

In 1970 werd het belangrijk voor de voetballers, ze speelden vanaf dat jaar in de eerste klasse. In 1980 speelde KFC Winterslag in de UEFA-cup en schakelde daarin het Noorse Bryne FK en het Engelse Arsenal uit.

SV Thor Waterschei deed het ook goed in de voetbalwereld. Thor speelde in de eerste klasse van 1954 tot 1956 en van 1958 tot 1962. In 1960 speelde Thor mee voor de titel in eerste klasse en werd derde. In 1979 bereikte Thor weer de top, ze wonnen de Belgische beker en in 1982 wonnen ze de beker opnieuw.¹⁹⁰

In 1988 gingen SV Thor Waterschei en KFC Winterslag als één ploeg spelen. Hun nieuwe naam is KRC Genk. In Winterslag kwam dan ook het KRC stadion, je kan het stadion niet vergelijken met het stadion van nu. Het was kleiner en er waren weinig tot geen tribunes. Het nieuwe stadion ligt nu in Waterschei.

¹⁸⁶ Interview Marcel Haenen en Eddy Wintmolders

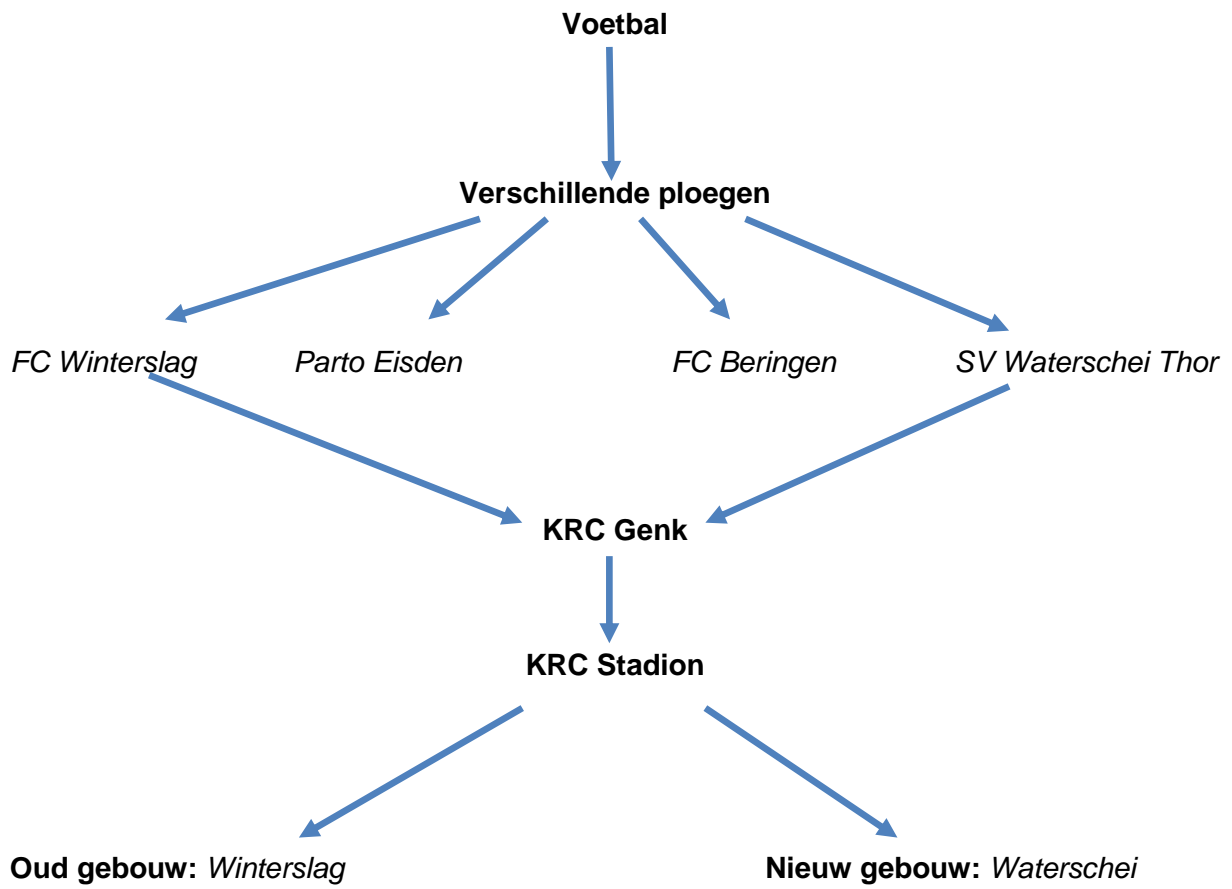
¹⁸⁷ Beyers, L, De koolputters, deel 14: Verenigingsleven p 325-326

¹⁸⁸ NET: http://nl.wikipedia.org/wiki/KRC_Genk

¹⁸⁹ NET: http://nl.wikipedia.org/wiki/KRC_Genk

¹⁹⁰ Beyers, L, De koolputters, deel 14: Verenigingsleven p 336-337

▪ **Het schema**

14.4 Kunst

Schilderkunst

- Bekijk de volgende schilderijen. Wat zien jullie in deze schilderijen?

1. Schilderij: Karel Theunissen, 1904

.....

.....

.....

2. Schilderij: 'De morgenpost', Pierre Cox, 1950

.....

.....

.....

Expressionisme: Er worden in dit schilderij veel kleuren en vormen gebruikt. De kunstschilder wil hier zijn gevoelens tonen.

3. Schilderij: Lieven van den Bergh, 1960

.....

.....

.....

Monumenten

- Ga tijdens de rondleidingen rond de mijnen op zoek naar monumenten. Welke kan jij vinden? Wat is het verhaal achter het monument? Hoe ziet het beeld eruit?

1. Verhaal: .....

2. Hoe ziet het monument eruit?

.....
.....
.....

3. Verhaal: .....

4. Hoe ziet het monument eruit?

.....
.....
.....

5. Verhaal: .....

6. Hoe ziet het monument eruit?

.....
.....
.....

Muziek

- Luister naar de liedjes die de leerkracht je laat beluisteren. Los de volgende vragen op.

1. Rocco Granata – MARINA
  - a. Afkomstig van: *Italië*
  - b. Taal: *Italiaans*
  - c. Inhoud: *Een meisje; Marina*

2. Will Tura – In de koolmijn
  - a. Afkomstig van: *België*
  - b. Taal: *Nederlands*
  - c. Inhoud: *De koolmijnen*

3. Salvatore Adamo – Tombe la neige
  - a. Afkomstig van: *Italië*
  - b. Taal: *Frans*
  - c. Inhoud: *De sneeuw die valt.*

4. Sandra Kim – J'aime la vie (Winnares Eurosong Festival 1986)
  - a. Afkomstig van: *Italië*
  - b. Taal: *Frans*
  - c. Inhoud: *Ze houdt van het leven.*

Film

- Er werden heel wat documentaire films gemaakt over de mijn.
Vandaag gaan we het toch anders aanpakken. Ga naar: <http://www.marinafilm.be/nl/home/>
bekijk de trailer van de nieuwe film MARINA.
1. Wie heeft de film geproduceerd?
Stijn Coninx
  2. Als je de eerste 10 seconden van het filmpje hebt bekeken, waarover gaat de film volgens jou?
De film gaat over de steenkoolmijnen.
  3. Welke nationaliteit heeft de hoofdrolspeler? Wat is zijn hobby?
Hij is een Italiaan en hij speelt in een bandje.
  4. Waarover denk je dat de film gaat nadat je de hele trailer hebt gezien?
De samenleving rond de mijnen komt vooral naar voor. De film gaat over Rocco en zijn jeugdliefde. Daarnaast wordt er verteld over de mijnen en de gevaren errond.
  5. Waarom is de relatie tussen Rocco en het blondje meisje (La ragazza del Welvaart) een probleem?
Rocco is Italiaans en zij is Vlaams. De vader van het meisje vertrouwt Rocco niet.
  6. Waarom wil Rocco muziek blijven spelen?
Hij denkt dat de Vlaamse mensen hem niet zien als hij op straat loopt, als hij muziek speelt, zien ze hem staan en ze krijgen niet genoeg van hem.

